Թ. ՏԱՐԻ 2442 ԹՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ 7 ԱՐԻԳ 4384 14 ՄԱՐՏ 1892 27 ՇԱՊԱՆ 1309 ՇԱԲԱԹ

20 ՓԱՐԱ.
ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՑԷ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Կ. Պոլիս
درعليه‌ده غلطه‌ده آره‌وولك غزته‌سى اداره‌سنه
Direction du journal AREVELK
Galata, CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
Քաղաքական եւ Ազգային

20 ՓԱՐԱ.
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան [illegible] 150
» » Վեցամսեայ » » 75
» » Եռամսեայ » » 40
Օտար երկիրներէ Տարեկան Փրանք 56
» » Վեցամսեայ » 28
Ընծիր թուղթի վրայ մասնաւոր սպաց · Տարեկան Օսմ. Ոսկի 2
Գաւառաց թղթատարի ձախիր միջոցներն Դրուշ 50
Խմբագրութեանս ուղղուած նամակ կամ այլ գրութիւն ետ չի տրուիր։
Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Արեւելքի ներկայ համարը, բաց ի իւր սովորական նիւթերէն, կը պարունակէ նաեւ հետեւեալ յօդուածներ.

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ «ԱՍՏՂԱՑ»Ի	Թ. ԹԷՐԶԵԱՆ
ՔԱՐԻՑՕՆ	Յ. Վ. ԱՃԷՄԵԱՆ
ՎՈՍՓՈՐԷՆ Ի ՆԷՎԱ Մոսկուայի Հայերը	Պ. ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆ
ԳԻՏԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ	Վ. ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ
ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԷՆ—Մարդ-կապիկի մը աւանդավէպը ·	Դ. ԽԱՉԿԵԱՆ
ԱՆԿԵԱԼ ՀՐԵՇՏԱԿ (Բանաստեղծութիւն)	ԷՄՄԱ
ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ · Կանայք եւ Առողջաբանութիւն (Թարգմ.)	
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ	
ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ ՕՐ ՄԸ (Նորավէպ)	
ՆԱՒԱՐԿՈՂ ԵՒ ՆԱՒԱՏԷՐ ՀԱՅՔ	
Ի ՄՕՏՍ (Բանաստեղծութիւն)	Ե. ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

Կը յիշեցունենք «Արեւելք»ը ձեռք գնողներուն որ չմոռնան ներկայ թերթէն հետ լրագրավաճառէն պահանջել նաեւ յաւելուածը որ անջատ թուղթի վրայ տպուած է։ Ամբողջին գինը ՔՍԱՆ փարա։

Կ. ՊՈԼԻՍ, 14/26 ՄԱՐՏ 1892

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՔ

Ազգային կացութիւն

ՄԱՐՏԻ 8Ն Ի ՏՓՂԻՍ

Եօթնեկիս կարեւորագոյն դէպքն է Վրաստանի և Իմերէթի առաջնորդական թեմին աշխարհական Պատգամաւորին ընտրութիւնն անցեալ կիրակի (մարտ 8) Տփղիսի վանքի մայր-եկեղեցւոյն մէջ։

Դէմ առ դէմ գտնուող երկու կուսակցութեանց թղթակցութիւններէն և յօդուածներէն իմացուած էր կանխաւ թէ այս ընտրութեան ինչ մեծ կարեւորութիւն կը տրուէր Ռուսիոյ Հայոց մէջ։ Վրաստանի և Իմերէթի թեմն, որոյ կեդրոնն է Տփղիս, Երեւանի հետ Ռուսիոյ Հայոց ամենէն բազմահայ թեմն է, և Երեւանի թեմէն աւելի զարգացեալ թեմ մ'է, Ռուսիոյ Հայոց «Ինտելլիգենցիայ»ին կեդրոնավայրն։ Այսպիսի թեմ մը զո՞վ աշխարհական պատգամաւոր պիտի ընտրէր իրեն·—Մեծ կարեւորութիւն ունէր գիտնալ, նախ որ ընտրութեան արդիւնքն անշուշտ պիտի ազդէր ուրիշ թեմերու վրայ որք դեռ եւս իրենց աշխարհական պատգամաւորը չեն ընտրած, Էջմիածնի աւելի մօտ գտնուելով։ Եւ յետոյ, Ռուսիոյ Հայոց ամենէն զարգացեալ թեմին որոշումն առաջիկայ հայրապետական ընտրութեան առթիւ՝ կերպիւ իւիք պիտի արտայայտէր Ռուսիոյ Հայոց ամենէն ուշիմ մասին կարծիքն ու բաղձանքը նոյն իսկ ընտրելի կաթողիկոսին նկատմամբ։

Բաց աստի, Մակար կաթողիկոսի մահէն ի վեր Մայր-Աթոռոյ վարչութեան կերպն ո՛չ նուազ խնդիր յարուցած էր Ռուսիոյ Հայոց լրագրութեան և հանրային կարծեաց մէջ։ Տեղապահական արարք և որոշմունք, կաւկասեան կառավարութեան և Պրոկուրորին հետ յարաբերութիւնք, երկու եպիսկոպոսաց տարագրումը, Գէորգեան Ճեմարանին և Տփղիսի Ներսիսեան վարժարանին նկատմամբ Նորակազմ Սինոդին տնօրինութիւնք, և այս ամենուն մէջ Արիստակէս եպիսկոպոս Սեդրակեանի մասնակցութիւնք և ստանձնած պատասխանատուութիւնք ամիսներէ ի վեր միտքերը կը զբաղէին լրագրաց ու թղթակցութեանց մէջ, և ամեն ոք հետաքրքիր էր իմանալ թէ այս խնդրովք ամենէն աւելի զբաղեալ Տփղիսի թեմին երեսփոխանները կամ պատուիրակներն իրենց մարտ 8ի ժողովոյն մէջ ո՛ր կողմին իրաւունք պիտի տային. Տեղապահեան-Արիստակեսեա՞ն կուսակցութեան և անոր արարքներուն, թէ հակառակ կուսակցութեան. Մշակի՞ կուսակցութեան, յորում կը մարմնաւորի Արիստակեսեան կուսակցութիւնը, թէ Արշալոյսի և Նոր Դարի կուսակցութեան։

Եւ վերջապէս, մինչ ամեն ոք գիտէր թէ ո՛վ է Մշակի ընտրելին, միւս երկու լրագիրք սա գաղափարը կը պաշտպանէին թէ այն ցաւալի վէճերէն ետքն որոց թատր եղած էր Մայր Աթոռն, և այլ ոչ ինչ նուազ հիմնաւոր մտածումներով, Եկեղեցւոյ շահը կը պահանջէ որ այս անգամ չէզոք եկեղեցական մը, Թուրքիոյ Հայոցմէն առնուած եկեղեցական մը կոչուի ի յաջորդութիւն ռուսահայ կաթողիկոսի մը։ Ընդհանուր հետաքրքրութիւն կար իմանալու թէ Ռուսիոյ Հայոց ամենէն լուսաւոր թեմն ո՞ր գաղափարին պիտի յարէր։ Եթէ Մշակի գաղափարին յարէր, պիտի նշանակէր թէ իրապէս չի փափաքիր Թուրքիոյ հայ եպիսկոպոսի մ'ընտրութեան, և համակիր աչօք կը դիտէ արդի կառավարող տարրն Էջմիածին։ Իսկ եթէ Արշալոյսի և Նոր Դարի կուսակցութեան իրաւունք տար, պիտի նշանակէր թէ Վրաստանի և Իմերէթի թեմին մեծամասնութիւնն համամիտ է նաեւ Արեւելքի մէջ ջատագովուած տեսութեան թէ այս անգամ Թուրքիոյ Հայերէն առնուի կաթողիկոսը։

* * *

Պ. Գ. Արծրունւոյ ընտրելութիւնը

Ուրիշ պարագայներ ալ մէկտեղ եկած էին՝ մարտ 8ին ընտրութեան նշանակութիւնը բարձրացնելու համար։ Մշակի Պ. Խմբագիրն ինք վէճը սաստկացուցած էր՝ նոր տարր մը մուծանելով պայքարին մէջ,—ինքզինք իւր թերթին մէջ ընտրելի առաջարկելով, բան մը զոր ցայս վայր ո՛չ ոք փորձած էր ընել հրապարակաւ։ Հայք, իբրեւ արեւելեան ժողովուրդ, տեսակ մը արեւելեան համեստութեամբ օժտեալ են, և արեւմտեան լրագրութեան և հանրային կեանքի ամեն երեւոյթք չեն կրնար պատուաստուիլ իրենց վրայ։ Արշալոյսի և Նոր Դարի Տնօրէնք աւելի համեստօրէն սպասեցին ընտրողաց վճռոյն։ Թէեւ ոմանց կարծել տուածին չափ տարածուած թերթ մը չըլլայ Մշակ, բայց վերջապէս իւր գաւառին մէջ (Վրաստան) ուրիշ թերթերու չափ կը կարդացուէր, և կը յուսային Մշակականք որ այս անձնական ռէքլամ ակնկալուած տպաւորութիւնը գործէր քաղաքացի և գաւառացի ընտրողաց վրայ, մանաւանդ որ՝ Կուր գետի արկածին առթիւ հարուածելով հայ եկեղեցականութիւնն, եւ աչք խաբող ուրիշ թափանցիկ հնարքներու դիմելով, կը յուսացուէր քուէներուն թիւն աւելցնել։ Արդէն շատոնց գիտցուած էր թէ իւր պաշտպանած եպիսկոպոսին յաջողումը Մշակի Խմբագրին համար անձնական սերտ պիտանութիւն ունեցող խնդիր մ'էր միանգամայն։

* * *

«Լուսամտաց» և «Պահպանողականաց» լրագրական պայքարն ի Կովկաս

Սա եւս չմոռնանք թէ տարիներէ հետէ բուռն պայքար մը տեղի կ'ունենար մի կողմէ Մշակի և միւս կողմէ Արշալոյսի ու Նոր Դարի միջեւ։ Մշակ կը ներկայանար իբրեւ առաքեալ նոր վարդապետութեանց, որ իւր ներշնչումները կ'ընդունի ուղղապէս Գերմանիոյ համալսարաններէն, և արհամարհանօք կը նայի հայկական սովորութեանց, հաստատութեանց ու գաղափարաց վրայ, յորս հիմնական ռէֆորմ մտցնելու մեծ փութաջանութիւն կը ցուցնէ, սկսեալ Հայ Եկեղեցիէն, զոր չի զանազաներ ուրիշ ո՛ և է «աղանդէ» մը, ա՛յն Հայ Եկեղեցիէն զոր եղծումներով լի կը գտնէ, բողոքական միսիոնարներու քարոզութեանց ոյժ կուտայ, եւ՝ ընկերային խնդրոց մէջ ալ վերանորոգելով ամենայն ինչ՝ կը ձգտի ամուսնական ա՛յնպիսի օրէնքի մը հաստատման, որ թոյլատրէ մինչեւ անգամ այս աւուր ֆրանսական ապահարզանի օրէնքին չթոյլատրած բաները . . ։

Իսկ Արշալոյս և Նոր Դար, թէեւ անձնական խնդիրներով իրարու հակառակ, բայց ողջամիտ պահպանողականութեան դրօշ պարզելով, հաւասարապէս հակառակորդ կը հանդիսանային Մշակի այս օտարաշունչ դաւանութեանց, զորս անամէջ և խաբուսիկ կը գտնէին, և կանգ չառնելով «ազատամիտ» և «պահպանողական» բառերուն առջեւ, կոչում կ'ընէին ռուսահայ ժողովրդեան ողջամիտ և զարգացեալ մասին դատողութեան։ Նորութիւնն իւր հրապոյրն ունի, ամեն բանի մէջ, նոյն իսկ լրագրութեան մէջ։ Մշակ ի սկզբան նորութիւն մ'էր։ «Մարակոզ» լեզուն հետաքրքրաշարժ կը թուէր։ Կը կարծուէր թէ վերանորոգիչ մը երեւցած էր։ Բայց տարիներ սահելով, նորութեան հրապոյրն անցաւ։ Խորհուեցաւ որ եթէ այս մարդ հայ լեզուն պիտի վերանորոգէ, նախ ինք հայերէն չի գիտեր, և իւր հակառակորդք, Արշալոյս և Նոր Դար, կրնան տարիներով հայերէն սորվեցնել իրեն։ Եթէ այս մարդ Հայ Եկեղեցին պիտի վերանորոգէ, նախ ինքն ի կարգին չէ այն Եկեղեցւոյ հետ, ու—ո՛չ մէկ Եկեղեցւոյ հետ։ Եթէ այս մարդ Հայրապետութիւնը պիտի վերանորոգէ, մինչեւ ցարդ ուրիշ բան ըրած չէ բայց եթէ Հայրապետութիւնը խրամատել բարոյապէս։ Իսկ եթէ գրական և համալսարանական այժերու նոր կեդրոն մը պիտի ձեւացնէ, այսօր ինքզինք յարգող պրակէտ և համալսարանական մը չէ մնացած որ Մշակի գործակցիլ յօժարի, մինչ ի սկզբան ամենքը խռնուած էին Մշակի շուրջ։ Ուսուցիկ յօդուածներով, շլացուցիչ տեսութիւններով, աս ու ան հարուածելով իւր ռուսահայ միամիտ ընթերցողներն հրապուրել գիտէրն գործ էր իրեն, մանաւանդ 15—20 տարի յառաջ։ Բայց դիւրաւ ոսպացուող այս ժողովրդականութենէն ետքն իրական արժանիք, հաստատ հմտութիւն ցուցնել պէտք էր, ժողովրդեան կենաց մտիկդիտակցութիւն։ Օտար կրթարանաց մէջ առնուած գաղափարները միջավայրին յարմարցնել, մարսել, իւրացնել պէտք էր։ Այս կարգի թերութիւնք տարիներ անցնելով աչքի զարկին, և ռուսահայ ժողովուրդն ալ հետզհետէ կրթուելով, լուսաւորուելով, իրեն նշանակուած հեղինակներն իրենց բնագրին մէջ կարդալով, աւելի հիմնական գիտակցութիւն մը ստանալով, սովրեցաւ իւր բուն բարեկամներն որոշել աղմկայոյզ կեղծ ժողովրդականներէն, առաջուան խաբուսիկ էֆէկտներէն այլ եւս չհրապուրուեցաւ, մանաւանդ որ նոյն միջոցին ճշմարտապէս իւր մտքին և սրտին խօսող հայեցի գրիչներ տեսաւ ու վայելեց, որոց քով Մշակի պաղ աշխարհաքաղաքացիութիւնը շատ խորթ կը հնչէր։

Վեհ. Մակար կաթողիկոսի մահէն ի վեր ծագած ներքին-եկեղեցական խնդիրներէն օգուտ քաղելով, փորձուեցաւ ոգեւորել զՄշակ, նոր ժողովրդականութիւն մը շահեցնել, զոր նուիրագործելու համար ալ մարտ 8ի թուականն որոշուեցաւ, յորում ինքզինք իւր թերթով պատգամաւորութեան ընտրելի հանդիսացնող Մշակի խմբագիրն ընտրուելով Տփղիսի մայր-եկեղեցւոյն մէջ, անցեալը պիտի մոռցուէր, ինք իբրեւ հայրապետական ընտրող բազմելով Էջմիածնի տաճարին մէջ, պիտի սրբանար, նոր ոգի մը վրան պիտի իջնէր Էջման Տեղւոյն մէջ, և այն նոր շնորհքով պիտի գար բազմէր ի Տփղիս, և ուրիշ ոչինչ նուազ անհնարութիւններ ալ մէկտեղելով, գուցէ հայրապետական կոնդակ մ'ալ վրայ հանելով, նոր փայլով մը պիտի շողար Մշակ։

* * *

Տփղիսի ընտրութիւնը

Հանրական, լրագրական, կուսակցական և անձնական ահա՛ այս ամեն պայմանաց մէջ կը ներկայանար Տփղիսի ընտրութիւնը։

Տփղիսի 23 եկեղեցիներուն մէջ և Վրաստանի և Իմերէթի առաջնորդական թեմին ենթակայ 18 վիճակներուն մէջ, ծխականք (իւրաքանչիւր եկեղեցւոյ ժողովուրդն) հաւաքուելով եկեղեցիներու մէջ, ընտրեցին՝ ո՛ր մին մէկ, ո՛ր մին երեք պատուիրակներ, Տփղիսի մայր-եկեղեցւոյն մէջ Պատգամաւորի ընտրութիւնը կատարելու պաշտօնով։ Պատուիրակներու ընտրութեան նախնական գործողութիւնը պիտի ազդէր վերջնական ընտրութեան վրայ. ուստի երկու կուսակցութիւնք ընտրողներն իրենց կողմ շահելու նպատակաւ համարձակապէս գործեցին, հաւանութեամբ տեղական իշխանութեանց։

Ազդագրեր, յայտագրեր, ընտրելեաց ցուցակներ տպուեցան, լրագրաց մէջ ալ յօդուածներ, և շաբաթներով ճշմարիտ ոգեւորութիւն մը տիրեց, առողջ ոգեւորութիւն մը եկեղեցական և լրագրական։ Արշալոյս և Նոր Դար, իրենց հին վէճերը մոռնալով, միացած էին այնպիսի ընտրութիւն մը կատարելու համար, որոյ արդիւնքը նշանակէր թէ՝ այս երկու լրագրաց և Արեւելքի համամիտ՝ Ռուսահայոց ամենէն զարգացեալ թեմը մեծամասնութեամբ կը փափաքի որ այս անգամ չէզոք եկեղեցական մ'ընտրուի, Թուրքիոյ եպիսկոպոսներէն առնուած։ Ցուցնելով ներգործել Թուրքիոյ Հայոց ընտրութեանց վրայ եւս, մի քանի շաբաթէ ի վեր հետաքրքրաշարժ թղթակցութիւններ կը ծանուցանէին մեր կողմերը թէ Մշակականք շահելու վրայ են, թէ Մշակականք բոլոր քուէից երեք-չորրորդը շահած են արդէն, թէ ապահով է Պ. Գրիգոր Արծրունւոյ ընտրութիւնն իբրեւ Պատգամաւոր Վրաստանի և Իմերէթի թեմին, և այլ . . . ստութիւններ։ Հակառակ կողմն այսչափ աղմուկ չէր հաներ, զի կ'երեւի վստահ էր թէ ժողովուրդը ձանձրացած էր այդ ամեն շառլատանութիւններէն։

* * *

Ցուցանիշ Ողջմտութեան

Տփղիսի Կավկազ ռուսերէն թերթն, որ յաճախ կուտայ նոր լուրեր տեղական ազգային գործերու վրայ, իւր մարտ 4ի թուով կը ծանուցանէր թէ վիճակաց պատուիրակներն, ամենքն ալ Տփղիս եկած, մարտ 8ի կիրակի աւուր ընտրութեան կը պատրաստուէին, նախնական գումարումներ ընելով Տփղիսի եկեղեցեաց պատուիրակներուն հետ, և կը խորհէին թէ ո՛յր վրայ պէտք է համաձայնին որք ամենէն աւելի արժանաւորութիւն ունենան Վրաստանի և Իմերէթի թեմին Հայերը վայելչապէս ներկայացնելու Էջմիածնի Ընտրողական ժողովոյն մէջ։ Միայն կուսակցական մարդ չէին փնտռեր այս պատուիրակներն, այլ և ամենէն աւելի արժանաւոր մարդն։

Արեւելքի Խմբագրութեան ըրած կարգադրութեան համեմատ, երկուշաբթի և երեքշաբթի Տփղիսէ հասած հեռագիրներ ծանուցին կիրակի աւուր ընտրութեան արդիւնքը։ Պատուիրակները միջօրէին պիտի հաւաքուէին Մայր-Եկեղեցւոյն մէջ այս ընտրութեան համար, և միջօրէէն 3 ½ ժամ ետքը մեզ ուղղուած առաջին հեռագիրը կը ծանուցանէր թէ Արշալոյսի Տնօրէն-Խմբագիր Մեծայարգ Պ. Աբգար Յովհաննէսեան Պատգամաւոր ընտրուած է, և Նոր Դարի Տնօրէն-Խմբագիր Մեծայարգ Պ. Սպանդար Սպանդարեան՝ Պատգամաւորի փոխանորդ։ Երկուքն ալ բացարձակ մեծամասնութեամբ ընտրուած են, առաջինը 46, երկրորդը 43 քուէ ընդունելով։ Պ. Գրիգոր Արծրունի ո՛չ իսկ երկրորդ կրցած է լինել։ Եթէ Պ. Աբգար Յովհաննէսեան չկարենայ մասնակցիլ Հայրապետի ընտրութեան, Պ. Սպանդարեան պէտք է փոխանորդէ, և կը լսենք թէ երկուքը մէկէն պիտի երթան Էջմիածին։

Կը լսենք նաեւ թէ ուրիշ ռուսահայ թեմեր աւելի վճռապէս ցոյց պիտի տան իրենց համամտութիւն Արշալոյսի և Նոր-Դարի ուղղութեան, կաթողիկոսական խնդրոյ մէջ, և թէ՝ ի վերջոյ՝ Ռուսիոյ և Պարսկաստանի Հայոց թեմերուն աշխարհական պատգամաւորաց մեծամասնութիւնն համաձայն պիտի գտնուի Թուրքիոյ Հայոց եպիսկոպոսներէն ընտրելու նոր կաթողիկոսը։

Հետաքրքրաշարժն ա՛յն է որ Մշակականք չպիտի կրնան առարկել թէ այս ընտրութեանց վրայ ճնշում ի գործ դրուեցաւ· զի քանի մը եկեղեցեաց մէջ Մշակականք ծայրայեղ ճնշում ի գործ դրած լինելով, հակառակ կուսակցութիւնն այն ընտրութեանց բեկումը խնդրած էր· բայց Արիստակէս եպիսկոպոս Սեդրակեան, յանուն Սինոդի հեռագրելով, փութաց հրաման ղրկել Տփղիսի Առաջնորդին թէ «չըլլայ որ բեկանէք այս ընտրութիւնները,» (որք Մշակականաց համար յաջողութիւն յուսալ կուտային)։ Մշակականք այսպէս կանխաւ ընդունած եղան թէ կատարուած ընտրութիւնք ճշդիւ կը համապատասխանեն ընտրողաց զգացման։ Ուստի եւ վերջնական արդիւնքն իւր բովանդակ ջախջախիչ նշանակութեամբ իբրեւ կատարեալ պարտութիւն ընդունելէն զատ ուրիշ ճար չի մնար իրենց։

* * *

Մեզ ալ ուրիշ բան չի մնար բայց եթէ շնորհաւորել մեր երկու մեծայարգ պաշտօնակցաց՝ Պ. Աբգար Յովհաննէսեանի և Պ. Սպանդար Սպանդարեանի ընտրութիւնն, և նոյն ընտրութեամբ տարած անժխտելի յաղթանակը, մաղթելով յառաջիկային աւելի մեծ և աւելի արդիւնաւոր յաջողութիւններ։ Մարտ 8ի ընտրութիւնը զիրենք պէտք է քաջալերէ ողջմտութեան, եկեղեցասիրութեան և լուսամիտ պահպանողականութեան պայքարն անվհատ յարատեւութեամբ մղելու օտարաշունչ աշխարհաքաղաքացիութեան շահադէտ եւ կործանարար ձգտումներուն դէմ։

—)(12)(—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԷՄԻԼ ՌԻՇՊՈՒՐ

ՍԱՆՏՐԻՅԵՈՆ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԳՈՐԾԱՏԱՆ ՊԱՐԻԿԸ

«Բայց, եթէ դարման կայ—և ամուսնութենէ զատ ուրիշ դարման չի կրնար ըլլալ,—ձեր ծնողք անշուշտ ցաւ պիտի զգան, բայց հարուածը նուազ սաստիկ պիտի ըլլայ և պիտի ներեն ձեզ։ Օ՜ն, ձեզ ամենդ ազատելու միջոցը տուէք ինձ։»

Այս հրաւէրին, որ գրեթէ աղաչանք մըն էր, ուղղուած այն ձայնով որ սրտին խորը կը թափանցէ մինչեւ, մանկամարդ աղջիկն իր բովանդակ էութեամբն զգաց որ կը ցնցուի։

Բայց ըսած էր, չէր կրնար, պէտք չէր Տիկ. Մելվիլին իսկ հաղորդել սոսկալի ճշմարտութիւնը։

—Իրաւ որ, Կապրիէլ, յարեց մանկամարդ կինն շեշտով մը որ, յանկարծ, նորէն կը խոստնար, ի՛նչ մտածելիքս չեմ գիտեր և ես ինձ կը հարցնեմ թէ ի՛նչ մեկնութիւն տալու եմ ձեր յամառ լռութեան։ Թոյլ կուտաք որ ամեն բան ենթադրեմ . . . ։ Աստուած իմ, կարծեմ կը հասկնամ կոր . . . Թշուառ աղջիկ, ուրեմն ինքզինքնիդ յանձնեցիք . . . ամուսնացեալ մարդո՞ւ մը։

Խեղճ աղջիկը խուլ ճիչ մը արձակեց և, բազուկները կախած ու անշարժ, գլուխը ծռեց, Քրիստոսի առջեւ սոսկացող Մագթաղինէին պէս։

—Ա՛հ, գուշակեցի, մռմռաց Տիկ. Մելվիլ ցաւագին շեշտով մը, դժբախտութիւնը կատարեալ է· բա՛ն մը չկայ փորձելու, բա՛ն մը չկայ ընելու։

Եւ գլուխն օրրելով, յարեց·

—Կորսուա՜ծ է, կորսուա՜ծ։

Յետոյ, կարճ լռութենէ մը ետք որոյ միջոցին խորհրդածելու երեւոյթ ունէր·

—Կապրիէլ, հարցուց, ո՞ր տեղ ճանչցաք այդ մարդն, այդ վատը։ Կիրակի օրերը միայն դուրս կ'ելնէք, այն ալ գրեթէ միշտ ինծի և զաւկիս հետ։ Ամեն օր գործատան մէջ կ'անցունէք, ուր գրեթէ ամեն գիշեր կ'աշխատիք, նոյն իսկ գործաւորուհիներուն մեկնելէն ետքը։

Մանկամարդ կինը շարունակեց յուզմամբ·

—Բացատրութիւն մը պէտք է ինձ, Կապրիէլ, կուզեմ, կը պահանջեմ զայն։ Այս տեղ իմ տանս մէջն էք և ես իրաւունք ունիմ, նոյն իսկ պարտքս է գիտնալ ինչ որ տեղի ունեցած է, ինչ որ տեղի կունենայ իմ տանս մէջ։

«Ա՛հ, կը վարանիմ տակաւին կարծել թէ ձեր վրայ ունեցած վստահութիւնս չարաչար գործածած էք, կա՛մ գիշերը դուրս ելնելով, կամ ձեր սիրահարն ընդունելով այս սենեակին մէջ։ Եւ սակայն . . . Կապրիէլ, կը կրկնեմ, ալ ի՛նչ մտածելիքս չեմ գիտեր· սոսկալի բաներ կ'երեւակայեմ։ Ա՛հ։ չէք գիտեր, միտուրնուդ չանցնիր թէ ո՛րչափ կը տառապիմ այս պահուս։

Այո, Տիկ. Մելվիլ կը տառապէր, գուցէ այն թշուառ աղջկան չափ զոր տանջանաց կ'ենթարկէր և որ, բոլորովին ոչնչացած, կը շարունակէր լռութիւն պահել։

Մանկամարդ կինը ձեռքը քանիցս հրատոչոր ճակտին տարաւ, իբր թէ հեռացնելու համար զարհուրելի գաղափար մը որ իր միտքէն անցած էր և որուն չէր ուզեր կայանք տալ։

—Ոչ, ոչ, կը մտածէր, ասանկ բան մը անկարելի է։

Բայց հիմակ, առաջուընէ աւելի պէտք ունէր ճշմարտութիւնը գիտնալու։

—Կապրիէլ, յարեց, ուրեմն այդ մարդը ձենէ խօ՞սք առաւ, երդուընցո՞ւց ձեզ զինքը երեւան չի հանել։

Մանկամարդ աղջիկն յանկարծ տնկուեցաւ·

—Խօսք մը չեմ տուած, երդում մը չեմ ըրած անոր, պատասխանեց։

—Այն ատեն, քանի որ անունը չես ըսեր ինձ, բան մը որ ըստ ձեզ զայն պաշտպանել է, ուրեմն . . . անձնուիրութեամբ կը սիրէք զնա։

—Ձեմ սիրեր զայն, տիկին . . . ։ Սիրե՞լ զայն, ե՛ս, ո՛չ, ո՛չ, կ'ատեմ։

—Կարելի՞ բան է։ Ի՞նչ, ձեր չը սիրած, ատա՞ծ մէկ մարդուն զոհեցիք ձեր և ձեր ընտանիքին պատիւը։ Ի՞նչ, չէք սիրեր այդ մարդը և ձեր սիրահա՞րն է։

—Իմ սիրահարս չէ՛։

—Ի՞նչ կ'ըսէք։ Ձեր սիրահարը չէ՞ մի։ Սակայն, Կապրիէլ, ինքզինքնիդ անոր յանձներ էք։

—Ոչ, ոչ, ես ինքզինքս չի յանձնեցի, ինք բռնաբարեց, գոչեց մանկամարդ աղջիկը իր յուսահատութենէն ոգեւորուած։

—Օ՜հ, ըսաւ Տիկ. Մելվիլ, ձեռքն ուժով մը կուրծքին կրթնցնելով։

Աւա՜ղ, գործը քիչ քիչ կը լուսաբանուէր։ Տիկ. Մելվիլ կուզէր խոյս տալ այդ ճշմարտութենէն· բայց, այս վայրկենիս, կը նմանէր գիշերուան թիթեռնիկին զոր լամպարին լոյսը կը քաշէ և որ այնքան կը դարձդարձի անոր շուրջը որ վերջապէս թեւերը կ'այրէ։

—Կապրիէլ, յարեց յուզումէ դողդղացող ձայնով մը, առանց ծայրայեղութեան երթալու, բաւական բան ըսէք ինձ։

Մանկամարդ աղջիկը սարսռաց, հասկընալով որ թուլբերանութիւն ըրած է և թէ արդարեւ, շատ բան ըսած է։

—Յանձին ձեր ա՛լ յանցաւոր մը չեմ գտներ, այլ զոհ մը, շարունակեց Տիկ. Մելվիլ· օ՛ն, խեղճ աղջիկս, ալ բան մը մի ծածկէք ինձմէ· թշուառականին անունն ըսէք ինձ . . . ։

Կապրիէլ կարծեց թէ ամեն ինչ կը փլչուէր յինքն։

—Գթութի՜ւն, տիկին, գթութի՜ւն, գոչեց, վերստին ծունր իջնելով իր պաշտպանուհւոյն առջեւ։

—Այո, այո, կը գթամ ձեզ, բայց խօսեցէք, խօսեցէք, գիտնալ կուզեմ . . . ։

—Ոչ, ոչ, գոչեց Կապրիէլ սրտակեղեք ձայնիւ, չեմ կրնար, չեմ կրնար . . . ։

Եւ վշտէն, յուսահատութենէն բազուկները գալարելով·

—Տիկի՛ն, դուրս ըրէք, վռնտեցէք զիս ձեր տունէն, բայց թողուցէք որ չըսեմ անունն . . . այն մարդուն։

Տիկ. Մելվիլ մէկ ոստումով ոտքի կանգնեցաւ։ Իր դէմքը կ'արտայայտէր միանգամայն հոգւոյ բոլոր չարչարանքը և այն բոլոր կատաղութիւններն որք կրնան փրփրիլ յիմարութեան մօտեցող զգրգռեալ ուղեղի մը մէջ։

—Ա՛հ, գոչեց սուր ձայնով մը, գուշակեցի այդ անունը, կը ճանչնամ զայն։ Եւ կը հասկնամ, այո կը հասկնամ թէ ինչո՛ւ կուզէիք զայն ինձմէ ծածկել . . . այդ մարդը, այդ թշուառականը, այդ վատը, ամուսինս է, Պ. Մելվի՛լն է։

Եւ, հէք կինը, խելայեղ, ճնշուած ինկաւ աթոռի՛ն վրայ։

Կապրիէլ ջղաձգօրէն կը գալարուէր այս միւս դժբախտին ոտից ներքեւ։

Մէկ քանի վայրկեան Տիկ. Մելվիլ քարացածի պէս մնաց, դէմքը ձեռներուն մէջ ծածկած· յետոյ, յանկարծ, սկսաւ հեծկլտալ։ Բայց վշտի այս պայթումը զոր ոչ կրցած էր զսպել, ոչ ալ չափաւորել նախատուած կինն, թէ՛ իբր ամուսին և թէ իբր մայր, երկար չի տեւեց։

Տիկ. Մելվիլ վեր առաւ գլուխը, իբր թէ անտեղի համարէր իր ցաւն արտայայտել, իրեն նկատմամբ իր ամուսնոյն ունեցած անարժան ընթացքին շանթահարիչ յայտնութենէն ետքը։

Վշտաբեկ կինն չէ՛ր ալ· յոտին կը կանգնէր, վսեմ, կորովալից, բարձրագլուխ։

—Տիկին, ըսաւ Կապրիէլ, իմ սոսկալի գաղտնիքս ձեզ յայտնելով գիտէի թէ ի՛նչ ցաւ կրնամ պատճառել, կուզէի լռել, բայց յանկարծ խօսեցուցիք զիս և այս գաղտնիքը զոր երդուընցած էի երբէք երեւան չի հանել, ձեզ նկատմամբ ունեցած երախտագիտութեանս համար, դուք գիտցաք խլել զայն ինձմէ։ Ա՛հ, տիկի՛ն, տիկի՛ն, ա՛լ բաւական չէ՞ր ուրեմն որչափ որ դժբախտ եղայ։

—Կապրիէլ, ինծի հետ համարձակ խօսեցէք։ Ձեր երեսին տալիք բան մը ամենեւին չունի՞ք։

—Ոչինչ, տիկին, կ'երդնում։

Այս խօսքերուն շեշտն այնքան անկեղծ էր որ Տիկ. Մելվիլ ա՛լ չէր կրնար կասկածիլ։ Մանկամարդ աղջիկն անմեղ էր· բայց ի՞նչ անցած դարձած էր։

—Այսպէս, խեղճ աղջիկ, ըսաւ, դուք զոհ մըն էք

—Աւա՜ղ, հառաչեց Կապրիէլ։

—Կը հաւատամ, կը հաւատամ թէ դուք յանցաւոր չէք· բայց պէտք է որ գիտնամ, պէտք ունիմ գիտնալու թէ ի՛նչպէս այդ բանը տեղի ունեցած է։

(Շարունակելի)

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՎԻՔԹՈՐԻԱ ԹԱԳՈՒՀԻՆ

Վեհ. Վիքթօրիա Թագուհին այս երկուշաբթի ժամանեց Իէռ կղզին, Նիսի եղերաց հանդէպ, որոյ կլիման յոյժ գովելի է մանաւանդ այս եղանակի մէջ, երբ գարունն իւր բովանդակ փայլով կ՚իջնէ հոն։ Ն. Վեհափառութիւն երկաթուղւով Փարիզէ անցած էր բայց կանգ չէր առած։ Պատասխանելով Պ. Բառնոյի բարի գալստեան հեռագրոյն, Վիքթօրիա Թագուհին հեռագրեց սապէս.

«Հոս ժամանելով այս երեկոյ, գտայ շատ շնորհալի հեռագիրը զոր ինձ ղրկած էք, և անկեղծապէս շնորհակալութիւնս կը յայտնեմ ձեզ։ Շատ գոհ եմ վերստին գտնուելով այս գեղեցիկ փառամնին մէջ, ուր միշտ այնքան բարութեամբ ընդունուած եմ, և ուր ապահով եմ թէ պիտի գտնեմ այն հանգիստն որուն այնքան պէտք ունիմ զանազան արկածներէն ետքը։ Մասնաւորապէս զգածուեցայ տեսնելով թէ ո՛րպէս յարգեցին իմ մեծ սուգս՝ այն 24 ժամուան միջոցին զոր անցուցի Շէրպուրի մէջ։»

Թէեւ մեծ հանդէսներ չեղան՝ ի յարգանս Թագուհւոյն սգոյն, բայց ի Նիս և յԻէռ կայարանք և օթեւանք շքեղապէս զարդարուած էին։

ՎԻԼՀԷԼՄ ԿԱՅՍՐ

Վիլհէլմ կայսեր վերջին տկարութենէն ի վեր, կ՚ըսուի թէ իրեն համար մասնաւոր հաց մը կը պատրաստուի, յորում ջրոյ տեղ գարեջուր կը գործածուի։ Ն. Վեհափառութիւն դեռ մի քանի օր եւս պիտի մնայ Հիւպէրդուսգոքի կազդուրիչ անտառին կայսերական փոքրիկ դղեկին մէջ, ուր Կայսրուհին իւր քով կը գտնուի այժմ։

ՍՈՎՆ Ի ՌՈՒՍԻԱ

Ռուսական կամաւոր նաւատորմէն Մոսկուա չոգենաւն Օտեսայէ մեկնեցաւ դէպ ի Խաղաղական Ովկիանոս, 2,000 գաղթականներով, որք սովահար նահանգներէն փախած են և կ՚երթան հաստատուիլ յԱրեւելեան Սիպերիա, Վլատիվոսթոքի կողմը, Ճաբոնի դիմաց։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՔ ԵՒ ՌՈՒՍՔ

Ամերիկեան Ինտիանա չոգենաւուն Ֆիլատելֆիայէ ռուս սովելոց բերած ալիւրն և ցորենը կրող առաջին կառախումբը, 27 վակոններէ բաղկացեալ, անցեալ շաբթու Լիպաւէ մեկնեցաւ դէպ ի Հարաւ։ Ցորենի վերջին պարկերն իրենց ձեռքովը լեցուցին Լիպաւի քաղաքապետն, ամերիկեան հիւպատոսն և երկաթուղւոյ տնօրէնը։ Շոգեկառքը զարդարուած էր ռուսական և ամերիկեան դրօշներով։

ԿՈՄՍ ՔԱՊՐԻՎԻ

Ինչպէս հեռագիրն երէկ ծանոյց, Բրուսիոյ նախարարական տագնապը վերջացաւ։ Կոմս Քաբրիվի կը մնայ Կայսրութեան նախարարապետ և Բրուսիոյ արտաքին գործոց նախարար։ Այս հանգամանքով պիտի վարէ Բրուսիոյ և Գերմանիոյ արտաքին քաղաքականութիւնն, և կայսրէն ետքը բարձրագոյն հեղինակութիւնը պիտի լինի Տէրութեան պաշտպանութեան և մաքսերուն վերաբերեալ խնդրոց մէջ։ Բայց Բրուսիոյ ներքին գործոց վրայ հեղինակութիւնը կ՚անցնի Պօթօ Էօյլէնպուրկ կոմսին, որ պահպանողական երեւելի քաղաքագէտ և Վիլհէլմ Առաջնոյ մեռեալ Էօյլէնպուրկ կոմսին որդին է։ Զետլից կոմսի հրաժարականն եւս ընդունուած է վերջնապէս։

—Ռուս լրագիրք, սովորաբար Գերմանիոյ հակառակորդք, ջերմ բաղձանք կը յայտնեն որ կոմս Քաբրիվի իշխանութեան վրայ մնայ։ «Նա ճանչուած է, կ՚ըսեն, իբրեւ խաղաղութեան կուսակից, և երբեք հոգ չէ պատճառած Եւրոպիոյ։ Իւր հրաժարումն խաղաղութեան հաւատքը չպիտի աւելցնէ ամենեւին։»

ԿՐԹԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔ ԲՐՈՒՍԻՈՅ

Թէեւ կայսր հրամանաւ կրթական օրէնքին քննութիւնն յետաձգեցաւ, և արդի նստաշրջանին մէջ չպիտի շարունակուի, բայց երբ իմացուեցաւ թէ կոմս Զետլից հրաժարեր է, Բրուսիոյ Ծերակոյտին մէջ ի դիմաց պահպանողական մեծամասնութեան պատկառելի ազնուական մը ցաւ յայտնեց կոմսին հրաժարման համար, և ջերմ փափաք արտայայտեց որպէս զի քրիստոնեայ ազգի մը մէջ, ինչպէս է Բրուսիա, տղայոց քրիստոնէական կրթութիւն մը աւանդելու համար բնաւ զանցառութիւն չլինի, զի քրիստոնեայ դպրոց մը անհրաժեշտ է աստուածավախ, հաւատարիմ և պարկեշտ քաղաքացիներ պատրաստելու համար։ Իւր պաշտօնակցաց մեծամասնութիւնը ջերմապէս ծափահարեց այս խօսքեր։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ ԵՒ ՍԵՐՊԻԱ

Պուլկար գաղթականաց խնդիրը կը շարունակէ զբաղեցնել Սոֆիայի և Պելկրատի կառավարութիւնները։ Պուլկար կառավարութիւնն 150 Պուլկարներու անուանց ցուցակ մը պատրաստած է, որք քաղաքական պատճառներով հեռացած են հայրենի երկրէն, և Սերպիոյ մէջ կը գտնուին, աւելի կամ նուազ գործելով իրենց երկրին արդի վարչութեան դէմ։ Պուլկար կառավարութիւնը կը խորհէր անոնց արտաքսումը պահանջել սերպ կառավարութենէն, բայց Պելկրատի պուլկար գործակատարը ծանուցած լինելով թէ Խնամակալութիւնն ադոր չպիտի հաւանի և պարապ բան է պահանջել, պուլկար կառավարութիւնն այս օրերս ծանուցագիր մը ղրկելով պիտի խնդրէ Սերպիայէն որ այն գաղթականներուն վրայ աւելի ուշադրութեամբ հսկողութիւն ի գործ դրուի, որպէս զի Պուլկարիոյ դէմ ապօրէն մեքենայութիւններ չնիւթեն։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՎԻՃԱԿԸ

Աթէնքէ հեռագրուած հետեւեալ տեղեկութիւնը կը հրատարակէ Թայմզ իւր այս երեքշաբթի աւուր թուով.

«Նախարարութիւնը կ՚ըսէ թէ սեղանաւորական բանակցութիւնք գոհացուցիչ կերպիւ յառաջ կը տարուին։ Ապրիլ ամսոյ կտրօնին պէտք եղած համեմատապէս փոքր գումարն արդէն ձեռք բերուեցաւ։ Յուլիսի կտրօնին համար իբր 11 միլիոն ֆր. պէտք է, և (հելլենական) դրամատունք իբր վեց միլիոն փոխ տալու կը յօժարին, թողլով որ մնացեալ հինգ միլիոնը կառավարութիւնն հայթայթէ ուրիշ դրամատունէ մը, կամ սովորական եկամուտներէ։ Կը յուսուի որ այս կարգադրութիւնը պարունակող պայմանագիր մը ստորագրուի մէկ քանի օրէն, և նախարարութիւնը կը պնդէ թէ, ըստ արդի օրինաց, պէտք չկայ որ Երեսփ. Ժողովը կոչուի վաւերացնելու այդպիսի պայմանագիր մը։ Երեսփ. Ժողովը մի քանի օրէն կը լուծուի։»

Դեռ լուծուած չէ, զի կացութիւնը կրնար ծանրանալ յանկարծ, և կառավարութիւնը պատասխանատուութիւն չէր ուզեր ստանձնել, երկրին ներկայացուցիչ իշխանութեան աջակցութենէն ինքզինք զրկելով այնպիսի ժամանակ մը։

Թայմզի ծանուցած կարգադրութեան կնքուելն աւետող լուր դեռ չէ եկած Աթէնքէ։

ՍԵՐՊՔ ԵՒ ՅՈՅՆՔ

Վիեննայի Փոլիթիշէ Քորէսփոնտէնց կը ծանուցանէ թէ Յունաց Պատրիարք Ամեն. Նէոֆիտոս Սրբազան պատասխաներ է մայրաքաղաքիս սերպ դեսպան Սավա Կրուիչ զօրավարին թէ Պատրիարքարանն ի նկատի պիտի առնու սերպ կառավարութեան այն խնդիրքը թէ հին Սերպիոյ մէջ սերպ առաջնորդական թեմեր կազմուին։ Բայց Պատրիարքն յարեր է թէ չի կրնար ընդունիլ սերպ կառավարութեան այն առաջարկը թէ սերպերէնն իբրեւ կրօնային երգեցողութեանց լեզու մուծուի այն քաղաքներու և գիւղերու եկեղեցեաց մէջ ուր ժողովրդեան մեծամասնութիւնը սերպ է։

ԿԻՒՆՑՊՈՒՐԿ ՍՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆ

Մեր վերջին թիւերով ընդարձակօրէն խօսեցանք Փեթերսպուրկի Կիւնցպուրկ դրամատան սնանկութեան պատճառներուն և պարագաներուն վրայ։ Փեթերսպուրկէ առ Սթանտարտ ուղղեալ հեռագիր մը կ՚ըսէ. «Վերջին երկու օրերուն մէջ (անցեալ շաբթուն չորեքշաբթի և հինգշաբթի) Պառոն Կիւնցպուրկ գրեթէ վեց միլիոն րուպլ վճարեց անոնց որք իրենց դրամը շահու համար իրեն յանձնած էին, և որոց դրամին ամենեւին դպած չէր ինք։ Հասարակութիւնն ամենամեծ սքանչացմամբ կը խօսի այն ուղղամտութեան վրայ որով Պառոն Կիւնցպուրկ վարուեցաւ իւր դրամատան ձախողուածին մէջ։ Վոլկա, Քամա և Ուխոթնի Պանքաները պիտի մաքրեն Կիւնցպուրկի գործերն և ո՛չ ոք բան մը պիտի կորսնցնէ։ Միայն Կիւնցպուրկներուն դրամագլուխը մէջ պիտի խաղայ։ Վստահութիւնը վերահաստատուած է։»

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ

Կիւրակի օր Փարիզէ գրուած նամակ մը կ՚ըսէ.

«Եօթնեկիս մէջ, պետական թուղթերէն ռուսական արժեթղթոց անկումն եղաւ շաբթուն ամենէն կարեւոր դէպքն, որք մէկ ֆրանքէն աւելի չիջան, բայց ի 1889ի 4 առ հարիւր ռուսական փոխառութենէն, որ 2 ֆր. 25 ս. կորոյս։ Իտալեան պետական արժեթուղթն եւս 1 ֆր. կորոյս 8 օրուան մէջ։ Ասոր պատճառն է իտալական նոր եկմտացոյցին ներկայած բացն, և իտալական թղթադրամին անկումն, որ ոսկւոյ բաղդատմամբ այսօր 5 առ հարիւր կը կորսնցնէ։ Փորթուկէզ պետական արժեթուղթն եւս 1 ֆր. 15 ս. կորոյս։ Որոշ տեղեկութիւնք չկան փորթուկէզ կառավարութեան և իւր պահանջատիրաց միջեւ ի Լիզպոն տեղի ունեցած բանակցութեանց վրայ։ Զրոյց եղաւ թէ փորթուկէզ կառավարութիւնը տոկոսները պիտի դադրեցնէ եղեր։ Այս զրոյց հերքուեցաւ։ Փորթուկալ իւր պարտուց տոկոսները պիտի զեղչէ, մինչեւ 50 առ հարիւր), բայց չպիտի դադրեցնէ։ Սպանիոյ արտաքին փոխառութիւնն 58 ֆրանքի վրայ կը կենայ, քիչ մ՚աւելի ամուր։ Կարգ մը լրագիրք նախարարական փոփոխում կը գուշակեն, և նըպաստաւոր արդիւնք կը սպասեն։ Բայց ո՞չ ապաքէն նախորդ վարչապետ Պ. Սակասթայի թողած ժառանգութիւնն է արդի վիճակը։ Ֆրանսայի և Սպանիոյ միջեւ մաքսային բանակցութիւնք չվերջացան, առ այժմ ընդհատեալ կը մնան, և երկուքին դրացիք իրարու դէմ մաքսային պատերազմ կը մղեն։ Հելլենական արժեթղթոց անկեալ վիճակն, ուր կը մնան, իսկ օսմանեան և եգիպտական արժեթղթոց պատուաբեր կացութիւնն արդէն նշանակուած են։»

ՕՐՈՒԱՆ ՈՃԻՐԸ

Փարիզի մէջ «օրուան ոճիրն» է Թէմպլու փողոցին մէջ բնակեալ Լիւսի Տիւպուա անուն 40 ամեայ միջնակարգ խառնակեցիկ կնոջ իւր ննջասենեկին մէջ սպանումն այնպիսի մարդու մը կողմէ որ չէ գտնուած դեռ, և որ յայտնի է թէ իբրեւ ինչ մտած էր այն սենեակ։ Սպանեալին կնոջ մեծ քոյրն երկու ամիսէ հետէ իւր քով կը գտնուէր, իբրեւ «սենեկապանուհի» գործ մը վարելով։ Այս երէց քոյր երեկոյին տուն դառնալով մարդ մը տեսած էր նոյն սենեկին մէջ որ կը խօսակցէր, և դուռը փակելով ինք բակ իջած էր ջուր բերելու։ Վեր ելնելուն, տեսաւ որ դուռը կղպանքի վրայ բաց թողուեր է և իւր քոյր արեան մէջ կը լողայ անշունչ։

—Այս առաւօտեան Սուրհանդակաւ առնուած լրագրաց մէջ կ՚երեւի թէ սպանելոյն քոյրը ձերբակալուած է իբրեւ սպանիչ, կամ սպանութեան մեղսակից, որովհետեւ նոյն օր կռուած էր իւր քրոջ հետ, և անոր դրամն իւր վրայէն գտնուած է։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Ուսումնական Խորհուրդն երէկ իւր շաբաթական նիստն ըրաւ Ղալաթիոյ խորհրդարանին մէջ, ատենապետութեամբ Պաղտատլեան Վահէ Օհան էֆէնտիի և զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով.

1. Խորհուրդն ամէն առաջ շրջաբերականաւ մը հրահանգ տուած լինելով Ազգ. վարժարանաց մէջ պաշտօնավարող կրթական պաշտօնէից՝ անյապաղ ստանալ իրենց վկայականներն, իւր երեկի նստին մէջ եւս պաշտօն յանձնեց Կրթական-Տեսուչ էֆ.ին այցելել մայրաքաղաքիս վարժարաններն անձամբ հսկելու համար իւր նոյն հրահանգի կէտ առ կէտ գործադրութեան, և եթէ կան տակաւին ուսուցիչք, որք չեն ստացած վկայական և կամ առ այս խնդիր չեն մատուցած Խորհրդոյն, այնպիսեաց անուանքն տեղեկագրել իրեն ի պարտ ու պատշաճ տնօրինութիւն։

2. Պաշտօն յանձնեց Մատենադարանի Գրապետ էֆէնտիին խնդրել Մատենախմբի անդամներէն.

Ա. Փութացնել Մատենադարանի գոյից և գրեանց արձանագրութեան գործն։

Բ. Մատենադարանի գրեանց ընթերցումը հասարակութեան դիւրամատչելի ընծայելու և իւր գործառնութիւններն որոշ ուղղութեան մէջ դնելու համար այժմէն պատրաստել մի կանոնագրի ծրագիր և ներկայել իրեն ի քննութիւն և ի վաւերացումն։

Գ. Մատենադարանի գոյքերն եւ գրեանքն անկորուստ պահելու համար յատուկ կնիք մը պատրաստել և կնքել իւրաքանչիւր գրքի առաջին և վերջին երեսներն։

3. Մատենադարանին մէջ գտնուած գրեանքն և գոյքերն հրդեհէ զերծ կացուցանելու համար՝ զայնս ապահովագրելու պէտքն զգալով, որոշեց ի ձեռն Քաղաքական Ժողովոյ սոյն խնդիրն յանձնել Տնտեսական Խորհրդոյ ուսումնասիրութեան։

4. Գաւառական և կեդրոնական մէկ քանի ազգային վարժարանաց մէջ պաշտօնավարող ուսուցչաց և ուսուցչուհեաց վկայականներու յանձնման մասին յետ քննիչ Մասնախմբի տեղեկագիրն և որոշեց տալ խնդրուած վկայականներն՝ իւրաքանչիւրին իւր կարողութեան աստիճանին համեմատ։

5. Ազգային վարժարանաց մէջ գործածութիւնն արտօնուելու համար ներկայացեալ մէկ քանի դասագրեանց քննութիւնն յանձնեց իւր քննիչ մասնախմբին։

6. Խորհուրդն այն նստին մէջ ի նկատ առնլով մէկ կողմանէ իւր բազմածխ զբաղումներն, եւ միւս կողմանէ իւր անդամոց սահմանափակ թուոյն պատճառաւ իւր մէջ գիտութեանց ամէն ճիւղերու համար մասնագէտ անդամներ ունենալու անկարելիութիւնն, որոշեց ծանօթ մասնագէտներէ կազմեալ մարմին մը իրեն օժանդակ ունենալ, որոյ մէն մի անդամոց անհատաբար յանձնէ ի հարկին կարեւոր դասագրեանց կամ վկայական խնդրող բարձրագոյն կարգերու ուսուցչաց քննութիւնը։

7. Խորհուրդն իւր երեկի նստին մէկ մասն նուիրեց Նախընթաց վեց նիստերու ատենագրութեանց ընթերցման և վաւերացման։

Բագուի Մարդասիրական Ընկերութեան մեզ ուղարկուած առանձին բրօշիւրով տպագրուած հաշուից երեւում է, որ նա անցեալ տարւայ ընթացքում մուտք ունեցել է 115,589 ր. 27 կ., որից մայր գումարն է 53,065 ր.։ Ծախսերի մէջ այդ թւին յիշւում են դպրոցի նորակառոյց շինութեան վրայ 20,163 ր., Բագւայ երկսեռ դպրոցներին՝ 3000 ր., Ընկերութեան գրադարանին՝ 1723 ր., քարոզիչ Վարդապետին Շամախում 1500 ր. Ղուբայի, Ամիրանի, Սուլթանովխի դպրոցներին իւրաքանչիւրին 200 ր., Շամախու և Բէկլարբեկովի դպրոցներին իւրաքանչիւրին՝ 150 ր., Հաղբաթի և Գիրքի դպրոցներին ամեն մէկին 125 ր., Ղուլալու և Վարդաշէնի դպրոցներին 100ական րուբլի։ Ուսանող որդեգիրներին և ռէալական դպրոցների աշակերտներին նպաստ 430 ր.։ Ընկերութեան գրադարանն ունի 1417 հատոր հայերէն և 4419 հատոր ռուսերէն գրքեր։

—Ցայտնի հմուտ հաշուագէտ Պ. Նիկողոս Նիկողոսեան իւր հնարած վերին աստիճանի պիտանի սրամիտ հաշւարանը մտադիր է տանել Չիկագոյի աշխարհահանդէսը իր գիւտը յայտնագործելու և շահագործողներ գտնելու համար։ Միայն եւրոպացիները կարող են գնահատել այդ համաշխարհային գործածութիւն գտնելիք գործիքի արժանիքը և կարեւորութիւնը։ Ամենաբարդ հաշւի խնդիրներ ամենադիւրին միջոցով կարելի է վճռել այդ գործիքի միջոցով։ Ահագին տոկոսացոյց աղիւսակի համարները այլ եւս աւելորդ պիտի լինին, ինչպէս և թղթի վրայ հաշւական խնդիրներ վճռելը։ Ափսոս, որ Կովկասում այդ գիւտը գնահատող չերեւցաւ ցարդ։

(Տարազ)

Վենետիկի Մխիթարեան Հարց Բազմավէպ հանդիսարանը ներկայ տարւոյ յունուարին լրացուց իր հրատարակման յիսնամեայ յոբելեանը։

Ցունուարի թիւն, որոյ հրատարակութիւնը բացառիկ պատճառաւ մը յապաղած էր, կը բովանդակէ հետեւեալ նիւթեր.

Հայ ուսումն յԵւրոպա— Հայ-Վենետ— Գաղթականութիւն Հայոց—Ստորագրութիւն Նախիջեւանու — Պատմութիւն Կաֆայի— Պեռնարդ և Միլտոն (վէպ)— Եգիպտական Պապիրք— Մեծանուն վախճանեալք— Բնութիւն— Այլ եւ այլք։

Բազմավէպի վերոյիշեալ թուոյն մէջ հրատարակեալ յօդուածէ մը կը քաղենք կարեւոր մաս մը, [illegible], որ կ՚երեւի Արեւելքի այս աւուր Գ. երեսին մէջ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՐԵԿԻ ՍԷԼԱՄԼԸՔԸ

Վեհ. Սուլթանն երէկ միջօրէին հանդիսաւոր կերպիւ գնաց Համիտիյէ մզկիթն, ուր տեղի ունեցաւ Սէլամլըքի արարողութիւնը։ Ն. Վեհափառութիւն ուրբաթու աղօթքը կատարելէ յետոյ կայս. պալատ վերադարձաւ։

Կայս. պալատան աւլէւի քէօշկին մէջ կը գտնուէին ռուսական դեսպանը, կինը, քոյրն ու առաջին թարգմանը. իսկ հիւրանոցին մէջ կը գտնուէին աւստրիական ընդհանուր հիւպատոսն ու կինը, Թէհրանի անգլիական ընդհանուր հիւպատոսը, սպանիական դեսպանատան առաջին թարգմանը, Սկիւտարի ու Գատըգիւղի Ջրի ընկերութեան վարչական ժողովոյ անդամ Պ. Ֆօօլիէր, ռումանական դեսպանատան առաջին թարգմանն եւ օտարազգի ըզբօսաշրջիկներ։ Ներկայից ոմանք սենեկապետաց միջոցաւ արժանացան կայս. մեծարանաց։

ՊԱՇՏՕՆԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆՔ ԱՍՏԻՃԱՆՔ ԵՒ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆՔ

Արտաքին գործոց նախարարութեան թղթակցութեանց դիւանին առաջին քարտուղար անուանեցաւ Րէուֆ պէյ, առաջին դէր-տնօրէն նոյն դիւանին։

Նոյն դիւանին առաջին դէր-տնօրէն անուանեցաւ երկրորդ դէր-տնօրէն Մուսթաֆա պէյ և իրեն յաջորդեց երրորդ դէր-տնօրէն Պազը պէյ։

Նոյն դիւանին երրորդ դէր-տնօրէն անուանեցաւ նոյն դիւանի քարտուղարներէն Շէվքէթ պէյ։

Քարքերքի Չմշկածագ գաւառակին Նաիպ անուանեցաւ Մուսթաֆա Ֆէհմի էֆէնտի, նախորդ Նաիպ Քեախիմէի։

Կարնոյ Բաբերդ գաւառակին Նաիպ անուանեցաւ Մեհմէտ Խուրշիտ էֆէնտի, նախորդ Նաիպ Զօրլըի։

Սանիյէ Միւթէմայիզի աստիճան տրուեցաւ Արտաքին գործոց Նախարարութեան ծածկագիր հեռագիրներու դիւանին քարտուղարներէն Րէշատ պէյի եւ Կիւմիւլճինէ գաւառին հաշուակալ Ահմէտ Հիլմի պէյի։

Սանիյէի երկրորդ աստիճան՝ Կարնոյ երեւելիներէն և տեղւոյն Իտարէի ժողովոյ անդամ Սալիհ էֆէնտիի։

Սալիսէի աստիճան՝ Գասթամունիի Թօսիա գաւառակին գայմագամ Ֆուատ պէյի։

Խամիսէի աստիճան՝ Արտաքին գործոց նախարարութեան ծածկագիր հեռագրերու դիւանին քարտուղարներէն Արշակ պէյի։

Առաջին կարգի Օսմանիյէ պատուանշան տրուեցաւ Սպարապետի Դրան շինութեանց ու ամրութեանց ճիւղին նախագահ Ֆէրիք Ալիա փաշայի։

Երրորդ կարգի Մէճիտիյէ՝ աւստրիացի գիտնական Տօքթ. Կլազէրի։

Երրորդ կարգի Օսմանիյէ՝ ռուսական դեսպանատան պահակ չոգենաւի հրամանատարին եւ չորրորդ կարգի Օսմանիյէ նոյն չոգենաւի սպայներէն Պ. Մաարէնքիի։

Երրորդ կարգի Մէճիտիյէ՝ նոյն չոգենաւի սպայներէն Պ. Վիթիլթրաքիի և չորրորդ կարգի Մէճիտիյէ՝ հարիւրապետ Պ. Տըլօկօֆի։

Չորրորդ կարգի Մէճիտիյէ՝ Արշիպեղագոսի կղզեաց նահանգին Իտարէի ժողովոյ առաջին քարտուղար Ֆէվզի էֆէնտի։

Հինգերորդ կարգի Մէճիտիյէ՝ Սեբաստիոյ նահանգին կեդրոնի ոստիկաններէն Հիւսէյին ու Սիւլէյման էֆէնտիներու։

ԿԱՅՍ. ՊԱՐԳԵՒ

Վեհ. Սուլթանը բարեհաճած է յիսուն ոսկի ղրկել պարսից դեսպանատունը, մայրաքաղաքիս պարսից վարժարանի աղքատիկ և որբ աղայոց օգտին տրուելիք նուագահանդէսին ի նպաստ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԽՏԻՎԸ

Եգիպտոսէն եկած տեղեկութեանց նայելով, կ՚ըսէ Սաատէթ, Խտիվ Բարձր. Ապպաս փաշա ի մօտոյ պիտի ամուսնանայ։

ԾԽԱԽՈՏԻ ՌԷԺԻՆ

Այս աւուր «Սաատէթ»ի մէջ կը կարդանք.

Մեր ստոյգ տեղեկութեանց համաձայն, Ռէժիի վարչութեան Սիրքէճիի ճիւղին վաճառմանց պաշտօնեայ Պ. Րօտօքանաքի, մէկ քանի ամսուան մէջ չորս հարիւր ոսկւոյ չափ գումար մը իւրացնելով, փախած է։ Ռէժիի վարչութեան հաշուեքննիչ դիւանին դէր-տնօրէն Պ. Շուարց, որ Նախապէս իբրեւ քննիչ Սամսոն ղրկուած և յետոյ պատճառաւ մը մայրաքաղաքս վերադարձուած էր, թէ՛ ասկից մէկ քանի ամիս առաջ և թէ՛ ներկայ ամսոյս սկիզբները Սիրքէճիի ճիւղին հաշիւները քննելով յայտարարած էր թէ հաշիւները ճիշդ են։ Բայց Պ. Շուարց վարչութեան կողմէ պատասխանատուութեան պիտի ենթարկուի, որովհետեւ այդ գողութեան իրեն քննութիւն կատարած միջոցին պատահիլն հաստատուած ըլլալով, այդպէս ճշմարտութիւնը ծածկելն իրեն նկատմամբ կասկածներ յարուցած է։

ՀԵԼԼԵՆԱԿԱՆ ՀԻՒՊԱՏՈՍԸ

Մայրաքաղաքիս հելլենական ընդհ. հիւպատոս Պ. Մավրոմաթի, որ ժամանակէ մը հետէ Աթէնք կը գտնուի, հրաժարական մատուցեր է իւր պաշտօնէն և երեսփոխանական յառաջիկայ ընտրութեանց պահուն ընտրելի պիտի ներկայանայ Ալրնիոյ շրջանակէն։

ՋՄԵՌՆ Ի ԳԱՒԱՌՍ

Կարնոյ կուսակալութեան կողմէ Ներքին գործոց նախարարութեան ուղղեալ հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ սաստ ձեան և յորդահոս անձրեւներու պատճառաւ Ալաշկերտի մէջ 34 տուներ փլեր, հարիւր տունէ աւելի փլչելու վիճակին հասեր և ասոնցմէ մէկ քանի տնուորք ուրիշ տեղեր փոխադրուեր են։ Գարաքիլիսէի մէջ եւս մէկ քանի տուներ և ոստիկան-զինուորաց պահականոցի ախոռը փլեր են, սակայն մարդու կորուստ և ուրիշ վնաս պատահած չէ։

—Տրապիզոնի կուսակալութիւնն, ըստ տեղեկագրութեան Ճանիկի կառավարչին, հեռագրած է Ներքին գործոց նախարարութեան թէ յորդահոս անձրեւներու պատճառաւ Պաֆրայի շրջակայքը գտնուած Գըզըլ Ըրմաք գետը յորդելով վրան գտնուած փայտաշէն երկու կամուրջներն ու եզերաց վրայ գտնուած հեռագրական գերանները փըլցուցեր է։ Անցուդարձը շարունակելու համար գետին վրայ նաւակներու երթեւեկութիւնք հաստատուած ու հեռագրական գերաններն եւս նորոգուած են։ Մարդու և անասնոց կորուստ պատահած չէ, սակայն հունձքերու եղած վնասը ջուրերու քաշուելէն յետոյ պիտի հասկցուի։

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

Ցայտնի թէ Անատօլուի երկաթուղեաց շինութիւնք մինչեւ Ին Էօնիւ աւարտած ըլլալով, այժմ Ին Էօնիւէն մինչեւ Էսկիշէհիր ու անտի մինչեւ Ալըքէօյ եղած մասին շինութիւնը փութով առաջ կը տարուի, որուն բացումը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ մայիսին։ Հայտար Փաշայէն մինչեւ Ալըքէօյ շինուած երկաթուղւոյ երկայնութիւնը 355 քիլօմէդր պիտի ըլլայ։ Մինչեւ Էնկիւրի գծերու շինութիւնը պիտի աւարտի հոկտեմբերին։ Հայտար Փաշայէն մինչեւ Էնկիւրի գծի երկայնութիւնն է 578 քիլօմէդր։

Այդ գծի աւարտումէն յետոյ Պ. Քաուլա մենաշնորհ պիտի խնդրէ մինչեւ Քէօթահիա երկաթուղւոյ ճիւղ մը հաստատելու համար։

⁂

Մուտանեա-Պրուսայի երկաթուղւոյն առժամեայ ստանձնումը պիտի կատարուի հաւանաբար մայիս 1ին (Ն. Տ)։ Այս ձեւակերպութիւնները կատարելու պաշտօն ունեցող յանձնաժողովին նախագահն է Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան երկաթուղեաց ընդհանուր տնօրէն Խայրի պէյ։

Գասթամունիի Ապանա գիւղաքաղաքի մէկ քանի գիւղօրէից մէջ կարմրախտ երեւան ելած է, ուրկից վարակեալ 26 տղաքներէ 16ը մեռեր իսկ միւսները լաւ վիճակի մէջ են։ Տեղական կառավարութիւնը հարկ եղած առողջապահական միջոցները ձեռք առած է այդ ախտի ճարակումն արգիլելու համար։

—Կը յիշուի թէ անցեալներն ի Կէտիկ Փաշա՝ Մարտիրոս անուն հացագործ մը սպաննուած էր։ Ձերբակալելոց՝ հացագործ Եուվանի, Թէօտօսի, Սթավրիի և Մարքօրա անուն կնոջ հարցաքննութիւնք աւարտած և այդ ոճրին ինչպէս գործուած ըլլալը բոլորովին երեւան ելած է։

—Երէկ ժամ 8ին ի Պէշիկթաշ Խաս Ֆուրունի մօտ տան մը վարագոյրը բռնկեցաւ, սակայն ամիջական օգնութիւնք վտանգին առաջքն առին։

—Արքունի Նաւարանին ճարտարապետ Վասիլաքի էֆէնտի յանձն առած է 300000 ղրուշէ աւելի գումարով մը Մախսուսէի շոգենաւերուն համար նաւամատոյցներ շինել ի Ճատը Պօսթանը և ի Գալամըշ ինչպէս նաև նորոգել Մալթէփէի նաւամատոյցը։ Շինութիւնք սկսած են եւ մինչեւ ապրիլ կաւարտին։ Մախսուսէի վարչութիւնն այդ գործին համար ամեն շաբաթ 15,000 ղրշ. կը վճարէ յանձնառուին։

—Գասթամունիի Քէնղըրի գաւառին Գօչհիսար գաւառակին մէջ Նիհան Ալի աղա անուն ծերունի մը մեռած է 125 տարեկան։ Նոյն նահանգին մէջ այս օրերս կին մը եւս մեռած է հարիւր տարեկան։

—Ատանայի Նոր կուսակալ Հաճի Իզզէթ էֆէնտի երէկ ընտանեօք Ատանա ուղեւորեցաւ Մեսաժըրիի «Քամպոճ» չոգենաւով։

—Արքունի Նաւարանին յատուկ «Պօզճա Ատա» չոգենաւը կայս. հրամանաւ թողուած է Մախսուսէի վարչութեան։

—Սիլիվրիի մէջ պաճարախտ երեւան ելած է։

—Ըստ տեղեկութեանց «Հագիգաթ»ի, ձեռնհաս իշխանութիւնն որոշած է որ անշարժ կալուածոյ վարձակալութեան պայմանագրերու յատուկ դրոշմաթուղթերը յետ այսօրիկ Թաղապետական շրջանակաց կողմէ չվաճառուին։

—Կ՚ըսուի թէ ձեռնհաս իշխանութեան դիմում եղած է ի Սթենիա գտնուած սառոյցի գործարանն, որ սառոյցի անունն օսմանեան ընկերութեան կը պատկանի, ուրիշի փոխանցելու համար, սակայն ձեռնհաս իշխանութիւնը, կ՚ըսէ «Հագիգաթ», որոշած է որ մինչեւ որ ըստ օրինի տուրքերը չվճարուին, փոխանցման արտօնութիւն չտրուի։

—Սէլանիկի քաղաքին մէջ անցեալ փետրվար ամսուն պատահած մահերու թիւը 72ի հասած է։

—Մանասթըրէն կը գրեն թէ ափիոնի բերքն այս տարի հարիւրին քառասուն պակաս պիտի ըլլայ բաղդատմամբ նախորդ տարւոյն, սակայն ընդեղինաց վրայ հարիւրին երեսուն առաւելութիւն մը կը տեսնուի։

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Այս գիշեր

Հայերէն լեզուաւ Ներկայացում ի Թատրոն Գատը-գիւղի, Հ. Շահինեան էֆ.ի խումբին կողմէ, —[illegible], և կատակերգութիւն մը։

Լը ֆիյ տիւ Թամպուր-Մաժօր, օբէռա-գօմիք, ի նպաստ Պ. և Տիկին Փրէբիի, Պ. Ֆլօտիւսի ֆրանսական խումբին կողմէ, ի Նոր Թատրոն Բերայի։

Վաղը ցերեկ

Նուագահանդէս պարսկական դեսպանատան մէջ, ի Պոլիս, մասնակցութեամբ նշանաւոր արուեստագիտաց։

Ցերեկեայ ներկայացում ի Բերա, —Լէ [illegible]։

Վաղը գիշեր

ՔԱՌՄԷՆ (CARMEN) ի Նոր Թատրոն, մասնակցութեամբ Պ. Տէրէմի։

Բարիզեան համակրելի թէնօրին մասնակցութեամբ Քառմէնի առաջին ներկայացումն այնքան յաջող եղած ու ջերմ ընդունելութիւն գտած էր, որ հասարակութեան փափագանօք, վաղը գիշեր վերստին պիտի ներկայացուի։ Պ. Տէրէմի քով, որ կատարեալ Տօն Ժօզէ մը կը դառնայ, ոչ նուազ յաջող կերպով կը կատարէ Քառմէնի դերն Օր. Վիօլէ։

ՀԵՌԱԳԻՐ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ

ՊԵՐԼԻՆ, 25 մարտ.—Կայսրը ինքնագիր յոյժ սիրալիր նամակ մը ուղղեց առ կոմս Զետլից, որով յոյս կը յայտնէ թէ յառաջիկային պիտի շարունակէ իր ծառայութիւնը նուիրել առ պետութիւնն։

—Կը ծանուցուի թէ Պ. Պոսէի տեղ կայսրութեան գանձական նախարար պիտի անուանի Ալզաս-Լօռէնի վարչապետ Պ. Փօլթքամըր։ Կայսեր առողջական վիճակը շատ գոհացուցիչ է։

ՓԵԹԵՐՍՊՈՒՐԿ, 15.—Կայսերական դերդաստանը Կաչինա գնաց։

ՊԷԼԿՐԱՏ, 25.— Սքուփչինան 13ի դէմ 82 ձայնիւ եւ երկրորդ ընթերցմամբ վաւերացուց Միլան թագաւորին յայտարարութեան վերաբերեալ օրինագիծն. Գ. յօդուածը միայն վիճաբանութիւն յարոյց։ Ատենաբան մը ըսաւ թէ կը վախնայ որ Միլան նորէն Սերպիա կը դառնայ։

ԱԶԴ

Բումպլիի երկաթուղեաց պարտատոմսերու 133րդ վիճակահանութիւնն հրապարակաւ տեղի պիտի ունենայ ապրիլ 2ի (Ն. Տ) շաբաթ օրը (ապրիլ 1ի օրը տօն ըլլալուն), ճիշդ կէս օրին, արքունի փոխերանոցին մէջ, աջակցութեամբ Օսմ. կայս. Պանքային։

Կ. Պոլիս, 5/17 մարտ 92

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ ԱՍԴՐԱԻ

Ժամանակաւ բղձանոյշ մը կար այնչափ սիրուն՝ այնչափ ուշիմ՝ որ ոչ միայն ամէն մարդ կը հիացնէր. այլ եւ՝ կ'ըսեն՝ ամենէն եթերային ոգիներն անոր շուրջը թեւածելով կը սիրէին արբենալ անոր տեսլեամբ։ Անտարակոյս իւր աչաց երազոտ կապոյտը փոխ առած էր երկինքէն՝ ուստի իջած էր. իւր խիտ մազերը սեւցած կը թուէին Երեբոսի մէջ անցնելու ատեն. վասն զի նա՝ հետաքրքիր եւ աշխոյժ՝ ուզած էր խոյանալ ամէն բարձրութեանց մէջ, սուզել ամէն անդնդոց խորը. Երկիրս՝ ի նշան իւր սքանչացման՝ անոր տուած էր թագ մը եւ զինք դշխոյ ըրած էր չքնաղ Նահանգի մը՝ ծածկեալ հինաւուրց անտառներով որոց մէջէն կը սողոսկէին յորդաջուր գետք, ուր կը բնակէին ի պատերազմ եւ ի խրախճանս հաւասարապէս քաջ մարդիկ։—Երկինք՝ պակաս չմնալու համար՝ անոր քնար մը տուաւ զոր գործածած էին արդէն շատ Ոգիներ՝ ոմանք լալու՝ այլք իրենց անուրջներն օրօրելու՝ այլք մեր յիմարութեանց եւ ոչնչին վրայ խնդալու համար։ Բաւական էր որ բղձանոյշը հպէր այդ քնարին՝ եւ անմիջապէս կը հնչէին ամենէն գողտր եւ ամենէն տարբեր մրմունջները, մրմունջք՝ զոր երկրին ամէն արձագանգք մրցմամբ միմեանց կը յեղյեղէին։

Կ'ըսուի թէ — շատ մորմոքելով կը կրկնեմ զայն — ոսոխ բղձանոյշ մը կամ մանաւանդ Ճակատագիրը՝ որ թոյլ չտար երկրիս վրայ լիուլի երջանկութիւն մը — հեղ մը իւր ցուպով իրեն դպաւ եւ թէ՝ այն օրէն հետէ՝ զինք պսակող ադամանդներու շողմանց տակ կրնայ նշմարուիլ արեան շիթ մը որ միշտ դեռ այն ինչ սրտէն բխեալ կը թուի, եւ թէ իւր ժպիտներուն ճառագայթները ցաւոց խորին անդունդներ կը սքօղեն։ Եւ ե՛ս որ կը կարծէի թէ բղձանոյշք զե՛րծ են։

Բայց կը տեսնեմ՝ բարեկամ ընթերցող՝ թէ զիս զառանցեալ կը կարծես։ Ցառաջաբանի մը կը սպասէիր եւ բղձանուշէց առասպել մը կը գտնես. կը խաբուիս։ Այդ բղձանոյշն իրական է. Քարմէն Սիլվա կը կոչուի. Ռումանիոյ գեղեցիկ երկրին կ'իշխէ եւ իւր քնարը՝ իւր հանճարը կամ մանաւանդ սիրտն է։ Գոնէ պիտի համակրի՞ս ինձ եթէ քեզ հաճելի ըլլալու համար՝ կը համարձակիմ ձեռնարկել իմ տկար լեզուաւս թարգմանելու բղձանոյշի մ'օդային ներդաշնակ վանկերը։ Արդարացի անհամբերութեամբ վճիռդ կը սպասեմ. յաջողուածը թերեւս քաջալերէ զիս քեզ ծանօթացնելու այդ գոհարատուփին ամէն մարգրիտները, մարգարիտք որ գուցէ ոչ այլ ինչ են բայց եթէ ովկէանու չափ խոր սրտի մը մէջ բիւրեղացեալ արտասուք։ Առ այժմ թոյլ տուր ինձ գամ մի եւս երեսել զքեզ Ասդրային հետ զոր նախընթաց յօդուածով (*) մը փորձեր էի ծանօթացնել։

Թ. ԹԷՐԶԵԱՆ

ՎՈՍՓՈՐԷՆ Ի ՆԵՎԱ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՀԱՅԵՐԸ

Ինչպէս որ մեծ մարդկանց անունները, սովորաբար, իրենց իսկական էութենէն գերազանց վարդագոյն ներգործութիւն ունին մարդկային խելքի եւ իմացականութեան վրայ, այսպէս ալ հանգունապէս անսպասելի յուսամրիպումն կ'զգայ մարդ երբ առիթ կ'ունենայ պատմական մեծ քաղաք մը տեսնելու։ Երեւակայութեան ամենազօր թեւերն անբնական գեղանկար կը յօրինեն գաղափարը եւ մինչեւ իսկ հաւաքմանց մէջ. նմանօրինակ զգլխիչ տպաւորութեան ներքեւ կը գտնուէի երբ ձիւնային ակնախտիղ դաշտավայրի մէջէն երկաթուղիի երկայնաձիգ կառախումբն ընդհատուն եւ, կարծես, հանդիսաւոր սուլումով կ'ազդարարէր մեզ Մոսկուայի մուտքը։ Դիւթական ակնկալութեամբ կ'սպասէի տեսնել Ռուսիոյ նախկին մեծ մայրաքաղաքն, որ ինչպէս ռուս ազգի քաղաքական ու մտաւոր զարգացման եւ յառաջդիմութեան օրրան է եղել, նմանապէս եւ, թէեւ նուազագոյն համեմատութեամբ, այնու ամենայնիւ առաջին մեծ կեդրոնն է եղել եւ Ռուսիոյ Հայոց բարոյական ու մտաւոր զարգացման համար։ Հետաքրքիր ուղեւորներն ի զուր դէպի դուրս կը նայէին կրկնակի լուսամուտներէն, որովհետեւ հակառակ սենեակների տաքութեան, լուսամուտի արտաքին ապակիները սառնամանիքի ներգործութենէն անթափանց սպիտակութիւն մ'էին ընդունած, ուստի ոմանք պլատֆորմի վրայ ելած կը դիտէին Մոսկուայի շրջակայքը. ցիրուցան գործարանների եւ նոցա յորձանաձեւ մուխի տեսքը նպաստաւոր համոզում կը ներշնչէին քաղաքի հանրօգուտ կազմակերպութեան վերաբերմամբ։ Աւելի հեռուն՝ քաղաքի պղտոր մթնոլորտի վրայ՝ ոսկի ու արծաթ շողերով կը փայլէին սոխաձեւ անթիւ անհամար գմբեթներ, որոնք կարելի է ըսել թէ ժողովրդի ջերմ կրօնասիրութեան մարմնացեալ կոթողներն են։ Երբ կառախումբը կանգ առաւ Մոսկուայի կայարանին առաջ, կը յուսայի տեսնել մէկ ընկերի մը դէմքը. բոլոր ուղեւորները մեկնեցան եւ տակաւին կ'սպասէի ընդունայն։ Բոլորովին [illegible] եւ հայի բնաւ նմանութիւն չկրող մի երիտասարդ՝ խուզարկու ակնարկներ կ'ուղղէր աստ անդ. յայտնի էր թէ մէկը կ'որոնէր. չէի կրնար համոզուիլ թէ ընկերս մի 6-7 տարուան մէջ այսպիսի կերպարանափոխութիւն ստացած լինէր, իսկ ես առաւել երբեք չէի կարող հաւատալ թէ հայ մ'է այդ երիտասարդն, վերջին անգամ եւս քանիցս կասկածելի ակնարկներ ուղղեց եւ մեկնեցաւ, մինչեւ անհետանալն յաճախ ետ ետ կը դառնար եւ տարակուսական հայեացք կ'արձակէր։ Մի եւ նոյն օրուայ երեկոյին ընկերական մի շրջանի մէջ ներկայ գտայ նաեւ այդ երիտասարդն որ զարմանքով բացականչեց «Եղբայր, ձեզ համար էի եկել երկաթուղիի կայարանն, բայց ձեր կերպարանքից դատելով այնքան ապահով էի ձեր ռուս կամ գերմանացի լինելուն վրայ, որ մտքիցս անգամ չէր անցնում թէ կարող էիք հայ լինել, որպէս զի գոնէ մի քիչ վստահութիւն ունենայի մօտենալ եւ հարցում առաջարկել. իսկ ես էլ հօ՛ բոլորովին հայի նմանութիւն չունիմ որպէս զի գոնէ դուք վստահանայիք ինձ հարցնել. ի՛նչ վատ բան է որ հայի արտաքին կերպարանական յատկանիշերը բոլորովին այլասեռւում են.» Այս միջադէպ ընդհանուր ծիծաղ յառաջ բերաւ։

Այս միջանկեալ խնդրէն յետոյ խօսակցութիւնը կրկին վերադարձաւ «Հայոց Երեկոյթին» որ գրեթէ ամեն տարի մեծագոյն դէպքը կը համարուի հայ գաղթականութեան կեանքի մէջ։ Ամիսներ առաջ խօսքի առարկայ կը լինի այդ երեկոյթն եւ պատրաստութիւններ կը տեսնուին սրտալից ոգեւորութեամբ ինչպէս ի Մոսկուա նոյնպէս եւ ի Պետերբուրգ։

Կովկասիոյ ժողովուրդն ինչպէս զուարճութեան նոյնպէս եւ ուսումնասիրութեան կողմանէ տարապայման առաւելութիւն ունի աշխարհիս ուրիշ շատ ժողովուրդների բաղդատմամբ, եւ ասոր իբր կենդանի ապացոյց կը համարուի այն եռանդն ու գործնական երեւոյթները որ տեղի ունեցած են եւ կ'ունենան Կովկասիոյ հայ ժողովրդի մէջ։ Այս ընդհանուր երեւոյթի մի հզօր արդիւնքն այն է որ այսօր մի միայն Ռուսիոյ համալսարաններու մէջ կան 400 ի մօտ Կովկասցի հայ ուսանողներ որ կը հետեւին այլ եւ այլ մասնագիտութիւններու։ Գիմնազիա եւ Ռէալական դպրոցն աւարտող շատ երիտասարդներ իրենց ուսման եւ մանաւանդ իրենց կեանքի ապագայ ասպարէզին յուսալէտ մղումն տալու նպատակաւ կը դիմեն արտասահմանի եւ առաւելապէս Ռուսիոյ համալսարաններն ի Մոսկուա, Պետերբուրգ, Խարկով, Կազան եւ այլն։ Այդ ուսանողներն ընդհանուր առմամբ չքաւոր երիտասարդներ են, որ յաճախ տաժանելի նեղութեամբ աւարտելով դպրոցական շրջանը կը ձգտին դէպի համալսարան։ Կովկասիոյ հայոց մէջ մի պատուական սովորութիւն կայ որ մասնաւոր անձինք իրենց կարողութեանց համաձայն մի կամ մի քանի ուսանող կ'աշխատին պահել Ռուսիոյ եւ արտասահմանի համալսարանների մէջ. յաճախ գրեթէ անուս մարդիկ այսպիսի բարի նպատակների գործադրիչ կը հանդիսանան եւ առանց գծուծ մեծամտութեամբ, լոկ հաճոյք կամ պարծանք կ'զգան որ կողմնակի մարդիկ կարծեն թէ իրենց գիտակցութիւնն այնչափ յառաջդիմական է որ գիտեն քաջալերել կրթութեան պէտքը՝ օժանդակութիւն ընելով աղքատ եւ նիւթական միջոցէ զուրկ համալսարանականներին։ Սակայն, որչափ եւ նորաձեւութիւն կամ թէ մի տեսակ իղձ լինի օժանդակութեան սոյն երեւոյթը՝ այնու ամենայնիւ ուսանողների մեծագոյն մասը դարձեալ նիւթական խղճալի ուժով հազիւ հազ կը հասնի համալսարանական մի ո եւ է կեդրոն եւ այն տեղ մասամբ տնային դասեր գտնելով, մասամբ անուղղակի միանուագ նպաստներ ընդունելով եւ մէկ մասամբ եւս ուսանողական գանձարանէն ստանալով պարբերաբար՝ կը շարունակեն իրենց յեղյեղուկ կեանքը մինչեւ որ համալսարանական վկայականին տիրանալով ինքնավստահ համարձակութեամբ կը նետուին կեանքի պայքարի մէջ, առանց այլ եւս իրենց անձը ենթարկելու ուրիշների քմածին կամ յանձնապաստան կամայականութեանը։

Եւրոպայի զանազան կողմերն ուսանողները ոչ այնքան գնահատեալ տարր մը կը ներկայացնեն քան ի Ռուսիա, ուր ընդհանրապէս ընտանեկան երեկոյթների անհրաժեշտ անդամներէն են. ամենայն ընտանիք, միջակ թէ հարուստ, անպատճառ պատիւ կը համարին որ ուսանողները իրենց պարզ թէ հանդիսաւոր երեկոյթներին ներկայ գտնուին, մանաւանդ՝ արդէն բերանացի կամ գրաւոր կերպիւ կը հրաւիրեն միանգամայն։ Այս սովորութեան համեմատ հասարակական խնդիրների վրայ նոցա խօսակցութիւններն եւ հայեացքները կարեւոր ուշադրութեան արժանի տեղ կը գրաւեն։ Ուսանողական արժանիքի այս միւնոյն կշիռն իւր ներգործութիւնն ունեցած է բնականաբար եւ Ռուսիոյ հայերի հանրային, ընտանեկան կեանքի վրայ, որի շնորհիւ իրենց ծնողքներէն հեռու հայ ուսանողները քիչ շատ բարեբար տպաւորութիւն կ'զգան Մոսկուայի կամ Պետերբուրգի հայ ընտանիքների մէջ։ Այս սովորութիւն այնչափ մի նախանձայոյզ հանգամանք ստացած ունի, որ հայ ծնողքներ կամ բարձր անձինք կը վշտանան եթէ ուսանողներն իրենց սովորական այցելութեանց մէջ թերանալու լինին, որովհետեւ մտաւորական առողջ դատողականութեան շնորհիւ մարդկային անհատի էական արժանիքը ոչ թէ հարստութեան՝ այլ առաւելապէս կրթական բարձրացնող շաւիղի մէջ կը տեսնեն։ Հոգ չէ որ ուսանողն այսօր առանց, գուցէ, գրպանը մէկ փարա ունենալու իրենց ճոխ դահլիճին մէջ նստած է, իրենք չեն նայիր կեանքի այդ առօրեայ կողմին, այլ այդ ուսանողի մէջ կը թափանցեն նորա կեանքի նպատակի արժանիքը եւ ա՛յն ապագայ մարդը՝ որ այդ կանխանկատ նպատակի շնորհիւ այս այժմեան նիւթապէս խեղճուկ ուսանողը ապահովապէս կարող է բարձրանալ եւ հասարակութեան արժանաւորագոյն մի անդամն լինել։ Ուսանողն եւս իւր կողմէ բնաւ ընկճեալ չի զգար ինքզինք դրամի եւ ասպարէզի արդէ՛ն բաղդաւորեալ այդ անհատներու մօտ, եւ ինքնավստահ համարձակութեամբ իւր կարծիքները կը յայտնէ եւ իւր գիտադրական դիտողութիւնները կը փաստաբանէ. եւ ոչ թէ ուսանող՝ այլ մինչեւ իսկ ստորադասեալ մարդիկ։

Այսպէս մէկ իրիկուն նշանաւոր հայ Պանքիէի մը տունը կը գտնուէի մէկ երիտասարդ ընկերոջս հետ, որ այդ անձի պարզ ստորադասեալ գրագիրներէ մէկն էր. կերակուրէն յետոյ երբ թէյի սեղանի շուրջը բոլորած էինք, խօսակցութիւնը դարձաւ մեր նշանաւոր բանաստեղծ Սմբատ Շահազիզեանի վրայ, որի քսանհինգամեայ յոբելեանը տօնելու խորհրդակցութիւններ կային. երիտասարդ ստորադասեալը Պանքիէին դառնալով հարցուց «է՛, վերջապէս ի՞նչ եզրակացութեան եկաք Շահազիզեանի Յոբելեանը կատարելու մասին»։

Պ.—Մոսկուայի պատուաւոր, ծանրագլուխ վաճառականներից մի 70-80 հոգի կը հաւաքուինք Էրմիտաժ հիւրանոցը եւ մի փառաւոր ճաշ կը տանք նորան, պըրծաւ գնաց։

Հ.—Ինչպէ՞ս թէ պրծաւ գնաց, հապա իգական սեռը, հապա երիտասարդութիւնը՝ ի՞նչ եղանակաւ պիտի մասնակցին այդ գրական հանդէսին եւ վերջապէս հանդէսի գրական կողմը ի՞նչպէս պիտի կատարուի։

Պ.—Պարոն Ալեքսանդր, ա՛խր ինչ պէտք կայ որ կիները մասնակցին, կիներների ինչ բանն է խառնուիլ այդ տեսակ բաների. Իսկ երիտասարդները շատ ղալմաղալ կը հանեն. ամենից լաւն է մենք մեզի մի պատուական քէֆ կը սարքենք, շամպանիայի առատ բաժակներով կը զուարթանանք ու կ'ուրախացնենք Շահազիզին, դու էլ մի լաւ ատենաւոր ուղերձ կ'արտասանես։

«Նախ, պատասխանեց երիտասարդը, եթէ ձեր ուզածն պէտ լինի Յոբելեանը՝ ես ոտք չեմ կոխիլ այնտեղ, երկրորդ՝ պէտք է ի նկատ առնել որ Շահազիզը պէտք չունի կերուխումի, նա իւր տանն էլ կարող է ուտել, մեր՝ Շահազիզին ցոյց տուած յարգանքը փափաքում ենք որ նիւթական յարգանքից գեր ի վեր մի բան լինի. մենք նորա գործունէութեան բարոյական արդիւնքի հաւատքը ուզում ենք ցոյց տալ իրեն, այս պատճառաւ մեծ դրամատէրների կամ վաճառականների մասնակցութեամբ կատարուած այդպիսի մի հանդէս զուրկ է նպատակին ծառայող իսկական նշանակութիւնից. Շահազիզի բանաստեղծութիւնների ուղղութեան ոգին եղած է մարանչել դրամական կռապաշտութեան դէմ ի նպաստ մտաւոր կեանքի գերադասութեան. արդ Շահազիզի գործունէութիւնը ձեզ հարուստներիդ դէմ է եղել, ուրեմն ինչ նպատակ ունի որ դուք ստանձնէք այդ գործի նախաձեռնութիւնն եւ միայն ձեզ վերապահէք հանդէսի բոլոր իրաւունքը։ Ընդհակառակն հայ իգական սեռն եւ երիտասարդութիւնն է որ ճշմարիտ իրաւունք ունի անձամբ տօնելու մեր սիրելի բանաստեղծի Յոբելեանը, որովհետեւ նորա բոլոր բանաստեղծական ներշնչումները չեշտուած են ի նպաստ կանանց եւ երիտասարդ սերունդի մտաւոր կենաց. Նորա բանաստեղծութիւններն մէջ դրամի մարդիկը գործ չունին՝ այլ մտքի մարդիկը, հետեւաբար հանդէսի իրաւունքը նրանց է պատկանում»։

Երբ երիտասարդն այսպէս խիստ համարձակութեամբ կը տրամաբանէր, ես կը խորհրդածէի թէ ողջամիտ կրթութեան շնորհիւ գերադաս եւ ստորադաս մարդոց միջեւ ինչպէս իրարմէ անկախ կերպիւ կը յարգուին անձնական արժանիքի սահմանները։ Եթէ երբեք մեր մէջ այդպիսի մի ստորադասեալ այսուեղ նմանօրինակ կարծիք յայտնէր իւր [illegible] առաջ ապահովապէս հետեւեալ օրը կ'արտաքսուէր գործէն, մինչդեռ վերոյիշեալ դրամատէրը գոհունակութեամբ կ'ունկնդրէր երիտասարդի խօսքերին եւ իրաւունք տուաւ նմա, միանգամայն խոստանալով աշխատիլ նորա յայտնած կարծիքները գործադրել տալու։ Երեք շաբաթ առաջ ընկերս Մոսկուայէն կը գրէր մեծ ուրախութեամբ թէ վերջապէս իրենք յաղթանակը տարին եւ Շահազիզեանի Յոբելեանի հանդէսը պիտի տօնուի իգական սեռի եւ երիտասարդութեան ջերմ մասնակցութեամբ։

Պ. ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆ

«ՔԱՐԻՅՕՆ»

Վէրթէրի ներկայացումէն չորս օր յետոյ ներկայացուեցաւ ի Վիեննա Քարիյօն անուն [illegible], որ նոյնպէս Մասնէի մի նոր երկասիրութիւնն է։

Կը թուի թէ Վիեննացիք չեն ուզեր Ֆրանսացի երաժշտապետին տեղը թողուլ։ Բարիզցիք [illegible] կը կեղծեն. իրենք զիրենք մխիթարելու համար կ'ըսեն թէ Բարիզու եւ Վիեննայի միջեւ այն տեսակ սերտ առընչութիւններ կան որ իրարու նման մայրաքաղաքներ կրնան համարուիլ։ Թո՛ղ այնպէս ըլլայ. մարդ սակայն կը յիշէ թէ Վիեննա մայրաքաղաք է այն տէրութեան որ երրեակ նիզակակցութեան մէջ է բազում տարիներէ ի վեր. թէ Ֆրանսացիք կը խորշին սոյն նիզակակցութենէն՝ զայն նկատելով իբր իրենց դէմ ուղղեալ մի դաշնակցութիւն, եւ թէ քաղաքականութենէ դուրս եւս յայտնի են իրենց այս տատանումները Վակների եւ Մասքանիի նուագախաղերուն առթիւ։ Երկրորդին համար [illegible] թէ Բարիզու հասարակութեան արժանի երաժշտութիւն մը չէր Քավալէրիա Ռուստիքանա. Բայց Թանհէյզերի եւ Լօհենկրինի նկատմամբ Բարիզացւոց ըրած ցոյցերը այս չքմեղը կրնայի՞ն ունենալ. յայտնի է թէ ո՛չ. Ուստի ընդհուպ սթափեցան, արուեստը քաղաքականութենէ զանազանեցին ու ծափահարեցին երաժշտութեան Վակների որոյ հանճարը գուցէ մաշած եղաւ իւր հզօր պաշտպանին, եւ որոյ համար արուեստագէտք ոմանք կ'ըսեն թէ յերաժշտութեան [illegible] կը համարուի, եւ այլք թէ ապագայ սերնդեան երաժշտութիւնը գուշակեր է։

Ինչ եւ իցէ, հաւանական է որ Բարիզցիք նախանձելով Վիեննացւոց բաղդին վրայ, լսեն ընդհուպ Մասնէի Վէրթէրը եւ Աւստրիացւոց Ֆրանսացի երաժշտապետին առատաձեռնած ծափահարութեանց եւ գովասանաց կրկնապատիկը նուիրեն Մասնէի։

Քարիյօն օբէրա (1) չէ. աւանդական մի պատմութեան վրայ յօրինեալ թատերախաղ մ'է, որ լոկ ձեւերով եւ պարերով կը ներկայացուի՝ երաժշտութեան ընկերակցութեամբ։ Այս տեսակ թատերախաղը այնու կը տարբերի [illegible] (2) որ սորա մէջ երաժշտական եղանակները միօրինակ են եւ պարով չխաղցուիր. մինչ առաջիններն երաժշտութիւնը նիւթին համեմատ ամբողջ մի երկասիրութիւն է։ Զկարծուի սակայն որ այս տեսակ երաժշտութիւնը դիւրին է յօրինել. ամենէն հռչակաւոր երաժշտապետք չեն արհամարհած [illegible] գրելու։

Տեսարանը կը ներկայացնէ Պելճիոյ Գուրթրէ (3) քաղաքին մեծ հրապարակը, հնգետասաներորդ դարու մէջ։ Աջակողմը կը բարձրանայ Սուրբ Մարտինոսի եկեղեցին՝ որոյ դրան մի մասը կ'երեւայ. կը տեսնուի նաեւ ճախարակաձեւ զանգակատունը՝ յոր կը մտցուի փոքրիկ մի դռնէ։ Անդ օձապտոյտ սանդուղ մը կը տանի մինչ ժամացոյցը որ տակաւին աւարտեալ չէ եւ զոր շուրջ կը պատէ մի յատակ։ Տեսարանին առաջքը, ի ձախակողմն, [illegible] անուն գարեջրատունը կը տեսնուի սեղաններով եւ նստարաններով։ Շէնքին առաջին պատշգամին մէջ կը բնակի Ռօմպալթ եւ աղջիկը Պէբի։ Ցաճախորդք, յորս կինք, նստած են սեղաններուն շուրջը։ Մանկամարդ աղջիկներ եւ երիտասարդներ ծաղիկներ կը նուիրեն Պէրթայի՝ սորա մօտալուտ նշանտուքին առթիւ։

Ամբոխը կը սկսի պարել։ Նոյն պահուն, երիտասարդ ժամագործը, Բարլ, կը մերձենայ Պէրթայի, զոր կը սիրէ եւ որմէ սիրուած է։ Ռօմպալթ յանկարծ վրայ կը հասնի եւ իւր աղջկան աղաչանաց ականջ չտալով, կը յարձակի Բարլի վրայ, որ զանգակատունը կ'ապաստանի։ Բայց Պէրթա կը տխրի, եւ մտախոհ կը մնայ, մինչ այլք զուարթութեամբ կը շարունակեն պարը։

Բազմութիւնը յանկարծ կ'ընթանայ ընդ առաջ կալ Բէօլի, որ ծխանի մաքրիչներու նախագահ է։ Սա կուգայ ընկերութեանց հետ որ իրենէն կախումն ունին։

Ցետ Բիծի եւ նորա խմբին, կուգայ հացագործներու նախագահը Ժէֆ՝ սպիտակազգեստ, եւ ընկերութեանց հետ որ հացագործներու ընկերութենէն կախումն ունին։

Բիծ եւ Ժէֆ կը ցանկան Պէրթայի հետ ամուսնանալ, բայց սա բացարձակապէս մերժեր է նոցա առաջարկը եւ [illegible] լաւ մ'ալ ծաղրեր է զիրենք։

Դքսին պատգամաւորը նոյն ժամուն կը բերէ ծանուցում մը որ կը պարունակէ հետեւեալ հրովարտակը։

«Եթէ վաղը առաւօտ, ժամը 6 ին, զանգակները չը հնչեն, Պարկոնի դքսին հանդիսաւոր մուտքին համար, վարպետ Բարլն ի բանտ պիտի դրուի։»

Ժամացոյցը ծածկող քօղը կը վերցուի, եւ Բարլ մ'ը տեսնուի՝ սարսափած։ Զի ժամացոյցն աւարտելու ժամանակ չկայ։

Սակայն մղեալ ի սիրոյ, Պէրթա կը վազէ Բարլին քով, ձեռքը կ'երկնցունէ եւ կը յայտարարէ, յապշութիւն Ժէֆի եւ Բիծի, թէ կը սիրէ զԲարլ եւ թէ նա պիտի լինի իւր ամուսին։ Ռօմպալթ կը զայրանայ. կը մխիթարէ զԺէֆ եւ զԲիծ յայտարարելով թէ այս ամուսնութեան հաւանութիւն պիտի տայ այն պայմանաւ որ ժամացոյցին զանգակները հնչեն, բայց քանի որ վարպետ Բիծն աւանեց թէ անկարելի է իրեն՝ ժամացոյցն աւարտել որոշեալ պայմանաժամին մէջ, այս երրորդ հակառակորդն իրենց համար մտատանջութեան պատճառ չկրնար լինել։

Գիշեր է։ Բարլ՝ առանձնութեան մէջ՝ յուսահատ աչերով կը նկատէ ժամացոյցը։ Տխուր խորհրդածութեանց մէջ բարեյաջող ելք մը չնշմարելով՝ ծունր կը դնէ սրբոյն Մարտինոսի արձանին առջեւ, որ կը բարձրանայ զանգակատան դրան վրայ։ Կ'աղօթէ, կ'աղերսէ, կը պաղատի։ Ցանկարծ արձանը կը լուսաւորուի եւ կարծես գլխոյն ուրախառիթ նշան մը կ'ընէ։ Բարլ՝ հիացած՝ ոտք կ'ելնէ։

Զանգակատան գագաթն ալ կը լուսաւորուի. պատերը թափանցիկ կը լինին եւ կը տեսնուին զանգակները՝ որ հրեշտակաց ձեռքով կը շարժին. ի ստորեւ՝ ժամացոյցին տախտակը եւս կը լուսաւորուի եւ ժամը կը զարնուի։

Այս երեւոյթն այն ինչ կ'անհետանայ, Բարլ՝ ուրախութենէն կարծես խելագար եղած՝ կը ձայնէ Պէրթայի՝ որ պատշգամին սանդուղէն վար կ'իջնէ։

Բայց Ժէֆ եւ Բիծ արթուն են, կը սկսին կոտրել, ջախջախել ժամացոյցը մուրճերով եւ իրենց սրբապիղծ գործին աղմուկը կը լսուի։

Արշալոյսը կը ծագի։ Հասաւ ճգնաժամը։ Եթէ զանգակները հնչեն՝ բարեբաստիկ Բարլ պիտի ամուսնանայ իւր սիրելի Պէրթայի հետ, ապա թէ ոչ, բանտ պիտի մտնէ եւ հեզ աղջիկն երկու նախադաշներն մին պիտի ընտրէ։

Ահա յանկարծ զանգակները կը զարնուին՝ ի զարմանս ամբոխին։ Ժամացոյցին քօղը վերցուած է. Ժէֆ եւ Բիծ, զոր Սուրբ Մարտինոս զանգակահար գործիի փոխեր է (4), իրենց մուրճերով փոփոխակի կը զարնեն պղնձեայ խոշոր զանգակներուն վրայ որ ժամացոյցին վերեւ կախուած են։ Պէրթա Բարլի բազուկներուն մէջ կը նետուի եւ Ռօմպալթ կ'օրհնէ զիրենք։

Վերջին տեսարանին թատերաբեմին վրայ [illegible] անձինք կան եղեր։

Ծափահարուած հատուածներն են. մի վալց ի սկզբան. ծխանի մաքրիչին մուտքը. Պէրթայի ծիծաղաշարժ պարը. սիրոյ երկձայնը (վիօլօն եւ վիօլօնսէլ) որոյ կ'ընկերեն միւս նուագարանք խուլ [illegible]). երեւոյթ հրեշտակաց, փողերով վերջաւորութիւն նուագարանաց մեծ եռանդով, զանգակներու հատուածը, եւն։

Վերջացնեմ ըսելով թէ յոյժ գեղեցիկ գտեր են Վիեննացիք Մասնէի այս նոր երկին երաժշտութիւնը։ Ֆրանսացի վարպետին համար երկրորդ մեծ յաջողութիւն մ'եղաւ մի եօթնեկի մէջ արուեստասէր հասկցող մայրաքաղաքի մը մէջ։ Երաժշտապետք երբեմն տարինե՛ր կ'աշխատին մի նոր յաջողութեան հանդիպելու համար։

Ց. Վ. ԱՃԷՄԵԱՆ

ԿԻՆ ԵՒ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

(ՆԱՄԱԿ ՀՌՈՎՄԻՑ ՆԵԴԵԼ. ԼՐԱԳՐԻՆ)

Այս օրերս Հռովմում մի երեւելի հրապարակական դասախօսութիւն է կարդացել տեղական համալսարանի առողջապահութեան պրոֆեսոր Անջելլօ Ջելլին։ Դասախօսի բնաբանն էր — կանանց դերը բարեգործութեան եւ առողջապահութեան մէջ։ Դասախօսութեանը ներկայ էր Իտալիայի թագուհի Մարգարիտան, որ ջերմ համակրում է իտալուհու դէպի հասարակական գործունէութիւնը գրաւելու գործին։

Պրոֆեսոր Ջելլին ապացուցանում է, որ ժողովրդի առողջութեան պահպանելու եւ բարւոքելու ասպարիզում կինը կարող է աւելի գործ կատարել եւ իրօք կատարել է մի քանի պետութիւնների մէջ քան այր մարդը։ Մահուան դէպքերի նուազումն ընդհանրապէս եւ մանկանց մէջ մասնաւորապէս ամեն մի երկրում շատ աւելի կախուած է կին մարդուց քան այր մարդուց, մինչեւ անգամ աւելի քան գիտութեան ներկայացուցիչներից, աւելի քան տէրութիւնից, որքան ընդարձակ նիւթական միջոցներ եւս ունենար վերջինս։

Դասախօսը մինչեւ իսկ Ջենների հռչակը նուազեցնել ջանաց, ապացուցանելով, որ ծաղկահատութեան նախաձեռնութիւնը պատկանում է ոչ թէ նորան, այլ լեդի Ուօրթլի Մոնթէգիւին, Կ. Պոլսի անգլիական դեսպանի ամուսնուն։ 1721 թուին լեդի Մոնթէգիւն ծաղիկ կարեց (առաջինը Եւրոպայում) իրան եւ իւր երկու երեխաներին. հետեւանքն այնքան յաջող էր, որ մի տարուց յետոյ նորան յաջողեց համոզել Ամալիա եւ Կարոլինա արքայազն իշխանուհիներին ենթարկել իրանց այս նախազգուշական միջոցին։ Ապա դասախօսը յիշեցրեց, որ կարմիր Խաչ կոչուած ընկերութիւնների գաղափարը պատկանում է մի կնոջ, այն է Ֆլօրանս Նայտինգէլին, որ Ղրիմի պատերազմի ժամանակ կանանցից բաղկացած մի ընկերութիւն էր կազմել վիրաւորուած եւ հիւանդ զինուորներին խնամելու համար։ Անգլիական կանանց ձեռքով Լօնդօնում 1857 ին հիմնած Ladiés sanitary asssociation'ը առաջին անգամ թելադրեց կնոջը մաքառել համաճարակ հիւանդութիւնների դէմ (այն ժամանակ խոլերա կար) եւ այդ մաքառումը ամենամեծ արդիւնք ունեցաւ։

Հռովմէական պրոֆեսորը ժամանակակից բարեգործութեան սկզբնապատճառ համարում է մի կին թագուհու։

300 տարի առաջ Անգլիան լի էր աղքատներով եւ թափառաշրջիկներով. ստորին դասակարգի բնակարանները հիւանդութիւնների բոյն էին. ամեն տարի 1000 էց 40 մարդ էր մեռնում։ Մասնաւոր բարեգործական ընկերութիւնների կազմակերպութիւնը այն ժամանակ մի անիրագործելի գաղափար էր թւում։ Եղիսաբեթ թագուհին օգնեց քաղեց կաթոլիքական վանքերի հարստութիւնից, որոնք այդ միջոցին փակուեցան. մի տուրք հաստատեց հարուստներից եւ այս նիւթական միջոցներով իրագործեց մի ընդարձակ եւ այն ժամանակների համար շատ օգտաւէտ պետական բարեգործութիւն։ Անգլիայի օրինակին շուտով հետեւեցին եւրոպական պետութիւններից շատերը կաթոլիքական եկեղեցու հետ ձեռք ձեռքի տուած ընթանալով։ Իտալիայում այս պետական-եկեղեցական բարեգործութեան շնորհիւ, կազմուեցաւ այն ընդարձակ ապաստարանների եւ հիւանդանոցների շարքը, որոնց ընդհանուր ծախսը համարեա թէ պետական բիւջէին է հաւասար եւ որոնց կրում են ընդհանուր «Opere Pia» (աստուածահաճոյ գործեր) անունը։ Բայց պետական եկեղեցական բարեգործութեան այս սիստեմը, որ իւր ժամանակին ահագին օգուտ բերեց, մեր դարում բաւականաչափ չէ հանդիսանում։ Մասնաւոր մարդասիրութեան գործերում, նիւթական միջոցների բաշխման խնդրում, ընտանեկան, առանձին առողջապահութեան մասին առողջ գաղափարներ տարածելում կանայք աւելի պիտանի են քան տղամարդիկ։ Անգլիական կանայք այդ վաղուց են հասկացել։ Եթէ Անգլիայում վերջին 150–100 տարուայ ընթացքում մեռնողների թիւը 40-էց 20 ի է իջել 1000 բնակչի վրայ. եթէ բանուորների զաւակները բարոյական եւ նիւթական կեղտի չեն դատապարտուած, եթէ նոցա մայրերը եւ ամուսինները մաքրի եւ բնակարանների առողջապահութեան մասին գաղափար ունին, այս բոլոր բարիքների համար պետութիւնը երախտապարտ պէտք է լինի գլխաւորապէս լուսաւորուած կանանց։

Իւր այս ասածներն հաստատելու համար պրոֆեսոր Ջելլին մանրամասն նկարագրում է մի քանի անգլիական կանանց ընկերութիւնների գործունէութիւնը, որպիսի են՝ Ladie's association, Childrn's friends association եւ այլն։ Նա մասնաւորապէս նիշ է անում թէ այս հաստատութիւնները ինչ ահագին արդիւնքներ են առաջ բերել ամենաչնչին դրամական միջոցներ գործ դնելով։ Օրինակ, Ladie's association ը, որ իրականապէս բարեգործութիւն է անում առնուազն հարիւր հազար ընտանիքների։ Ընդամէնը տարեկան 13 հազար րուբլի հասոյթ ունի։ Ուրեմն բանը փողը չէ ինչպէս կարծում են յետադէմ բարեգործները, այլ սէրը դէպի մարդը եւ դէպի իւր գործը։ Ջելլիի կարծիքով, երկու օրիորդ — միսս Հալլը եւ միսս Կօրնը — որոնք մի մասնաւոր կանանց ընկերութիւն են հիմնել, որի նպատակն է բանուորների բնակարանները, դպրոցներն ու բաղանիքներն առողջացնելը (assainir), գրադարաններ կազմակերպելը եւ ընդհանրապէս ժողովրդի մէջ հարկ եղած գիտելիքներ տարածել առողջապահութեան մասին, — շատ աւելի գործ են կատարել, քան թէ մի ամբողջ կոնգրէս, որ գումարուել էր 1884 ին Փարիզում։

Անգլիական կանանց ընկերութիւնները նկարագրելուց յետոյ, դասախօսը անցաւ Ամերիկայի. Գերմանիայի եւ Ֆրանսիայի կանանց գործունէութեան։ Այս վերջին երկրում կանանց բարեգործութիւնը գլխաւորապէս կենդրոնացած է վանքերի շուրջը։

Դառնալով ժամանակակից Իտալիային, պրոֆեսոր Ջելլին մի տխուր տեսարան է նկատում. այստեղ հանդէս են գալիս — աղքատներ, թափառաշրջիկներ, վատառողջ բնակարաններ, սարսափելի աղքատութիւն, ժողովրդի մէջ կատարեալ բացակայութիւն ամենատարրական առողջապահական գիտելիքների, աւելի քան 200,000 մահուան դէպքեր այս պայմանների անմիջական հետեւանքն են։ Զննելով որ պետական-եկեղեցական բարեգործութիւնը Իտալիայում եւ յիշեալ Opere Pia հաստատութիւնները իրենց հաւասարը չունին Եւրոպայում առատ նիւթական միջոցների տեսակէտից, ժամանակակից Իտալեան աղքատներին օգնելու գործում այն աստիճանի վրայ է կանգնած, որ աստիճանի վրայ էր գտնվում Անգլիան ԺԷ դարի սկզբում մինչեւ Եղիսաբեթի ժամանակները։

Այս տխուր երեւոյթի գլխաւոր պատճառն այն է, որ իտալական կանայք սրտագին, անմիջական մասնակցութիւն չունին այն գործի մէջ, որին նոքա կարծես կոչուած են։ Եթէ մեծատուն իտալուհիք եւ օգնում են աղքատներին, այդ կատարվում է բացառապէս դրամով։ Նոքա առանձին-առանձին են գործում, առանց մի որոշ ծրագրի հետեւելու։ Պրոֆեսորը խորհուրդ է տալիս իտալուհիներին, անգլիական կանանց նման ընկերութիւններ կազմել, միասին գործել, առանց փողին բացառիկ նշանակութիւն տալու եւ սովորել փոքր միջոցներով շատ բարիք գործել։

([illegible])

ՅՈՒՇԻՔ ԵՒ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՔ

Աստուած հրաշքներ կը գործէ անոնց համար, որք ինքզինքնին կը նուիրեն բնութեան շնորհներէն զուրկ եղողներուն։

—Սէրը անձնասէր է, եւ պատրանքներով կը սնանի. սիրուող անձը իւր գաղտնիքը իրեն կը պահէ, ուզելով հաւատալ թէ՝ միայն ինքն է սիրուած։

—Աշխարհս դիմացկուն խաղալիկ մ'է՝ որուն հետ մարդիկ կարող են երկար ատեն խաղալ, առանց զայն կոտրելու։

—Կենաց փորձառութիւնը իւր ամեն առաւելութեանց փոխարէն դէշ հատուցում մը ունի, բնութեան պարզութիւնը կը ջնջէ։

(*) Տ.— Տե՛ս Արեւելք 20 Յուլիսի 1891

(1) Առ մեզ, Նուագախաղ բառը լաւ չը կրնար նշանակել օբէրա, իտալական բառը, որ, ինքն ալ, թատերգութեան այս տեսակը ճշգիւ չնշանակեր։ Մասնէի արդի երկասիրութիւնը հայերէն կրնայինք յորջորջել [illegible], եւ օբէրայի ալ աւելի յարմար անուն մը գտնել. օրինակի աղագաւ, [illegible] բառը։ Օբէրայի տեղ Եւրոպացիք ունին [illegible] բառը, որ իմաստին աւելի յարմար է։

(2) [illegible] յիտալիա ծնած է, Շատ ծաղկեցաւ Օգոստոս կայսեր օրով։ Ապա մեծ յաջողութիւն գտաւ ի Ֆրանսա եւ այլուր։ Բուն իտալական [illegible] մէջ երեք գլխաւոր անձինք կան. [illegible], [illegible], որ չեն խօսիր, իսկ [illegible] ներեալ է ծիծաղաշարժ խօսքերով զուարճացնել հանդիսականները։

(3) Քսան հազարի չափ բնակիչ ունի։ Քաղաքէն դուրս մատուռ մը կայ որ կառուցեալ է պատերազմի դաշտին վրայ ուր Ֆրանսացիք յաղթուեցան 1302 ին։ Գլխաւոր շէնքերն են. քաղաքապետական պալատը, Սուրբ Մարտինոսի եկեղեցին, Աստուածածնայ եկեղեցին՝ զոր Պալտվին՝ Ֆլանտրի կոմսը կառուցանել տուաւ 1238 ին. սորա մէջ հռչակաւոր Վանտիքի ներկած մի պատկերը կայ։ Քուրթրէյի կտաւները շատ յարգի են ամբողջ Եւրոպիոյ մէջ։ Այս քաղաքի ներկարարք յաջողութեամբ կը նմանցնեն Թուրքիոյ կարմիր ներկը։ Պիտի մոռնայի ըսել թէ փողոցները շատ մաքուր են։

(4) Ֆրանսացիք [illegible] կը կոչեն զայս։ Մետաղեայ գործի մ'է, ներկայացնող մի մարդ որ մուրճով կը զարնէ ժամերը՝ ժամացոյցի զանգակին վրայ։ Այս գործին առեր է հնարողին անունը որ կը կոչուէր Ժաք Մար (Ցակոբոս Մարկոս)։

ԳԻՏԱԿԱՆ ՔՐՕՆԻԿ

Ինֆլուէնցային միքրօպը. — 1891 ի պզտիկ մոլորակները. — Արուեստական փըղոսկր. — Գոյներու լուսանկարը. — Արուեստական թանկագին քարեր. — Նորածիններու ձեռքի զօրութիւնը։

ԻՆՖԼՈՒԷՆՑԱՅԻ ՄԻՔՐՈԲԸ. — Այս անգամ միքրօպի մը գիւտը նորէն Պէրլինէն կուգայ։ Պ. Փֆայֆըր կը կարծէ գտած ըլլալ ինֆլուէնցային միքրօպը։ Այս միքրօպը, ըստ Պէրլինի գիտունին, ճանչցուած միքրօպներէն ամենէն պզտիկն է, անոնց կէս, մինչեւ իսկ քառորդ մեծութեամբ. այս միքրօպը առատութեամբ կը գտնուի ինֆլուէնցայէ բռնուողի մը արեան մէջ. վարակեալ անձին արեան կամ արտասուքին, լորձունքին, մէզին մէջ այդ միքրօպէն հազարաւորներ պիտի գտնէք։ Ուրեմն կը տեսնուի թէ ինֆլուէնցայի միքրօպին յատկանիշն է իր արտասովոր առատութիւնը արեան մէջ։ Ոչ մէկ հիւանդութեան, ոչ թոքախտին, ոչ քորոտութեան, ոչ ալ ածխախտին մէջ միքրօպի այնքան առատութիւն տեսնուած էր։ Պ. Փֆայֆէր կրցած էր իր միքրօպը արուեստական միջոցներով յառաջ բերել եւ զայն ներարկել կապիկի մը ու ճագարի մը մարմինոյն մէջ. բայց իր ձեռք բերած արդեանց վրայ տակաւին մեծ բան մը չըսեր մեզ։

Ինչ որ չանկան է գիտնալ, սա է թէ այս միքրօպին ապականիչ ազդեցութեան դէմ յաջողապէս սկսած է գործածուիլ [illegible]. Ինֆլուէնցայէ բռնուողներն այլ եւս թող չվախնան։

* * *

91 Ի ՊԶՏԻԿ ՄՈԼՈՐԱԿՆԵՐԸ. — 1891 տարին շատ նպաստաւոր եղաւ աստղագիտութեան համար։ Այդ տարւոյն մէջ՝ կը յիշուին, ի մէջ այլոց, 21 պզտիկ մոլորակներու գիւտը։ Ասոնցմէ տասը հատին գիւտը կը պարտինք Պ. Շառլուայի որ կը դիտէ Նիսի դիտարանէն սքանչելի երկինքի մը վրայ. տասը կուգայ Պ. Բալիզա որ գտած է 6 պզտիկ մոլորակներ եւ որ կը դիտէ Վիէննայէն։

Մինչեւ հիմայ Հրատի (Mars) և Լուսնթագի (Jupiter) միջեւ գտնուած են 277 պզտիկ մոլորակներ որոցմէ 82 ին գիւտը կը պատկանի Փրանսայի եւ 80 ինը Աւստրիայի։

Եւ ահա պզտիկ մոլորակներու գիւտին նպաստող յեղաշրջութիւն մը որ կուգայ Հայտէլպէրկէն ի ձեռն Պ. Մաքս Վոլֆի։ 24 ժամուան մէջ այս գիտունը երկնից մէկ մասը լուսանկարեց եւ երկու յաջորդական լուսանկարներ իրարու բաղդատելով՝ երբ տեսաւ թէ աստղ մը այդ ժամանակամիջոցին մէջ իր դիրքը փոխած էր դրացի աստղերուն բաղդատմամբ, այն ատեն ըսաւ թէ այդ աստղը պզտիկ մոլորակ մը կամ գիսաւոր մ'է։

* * *

ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՓՂՈՍԿՐ. — Ամերիկեան լրագիր մը կ'ըսէ թէ կարելի է արուեստական փղոսկր պատրաստել հետեւեալ եղանակաւ։

Կ'առնենք 5 մաս մածեալ (caillé) կաթ եւ զայն կը խառնենք 1,5 մաս պօռաքսի (թինքար) լուծման մը մէջ։ Այդ երկու մարմնոց խառնուրդը կը տաքցնենք մինչեւ որ երկու խաւերու բաժնուի. առաջինը հեղուկ է, իսկ երկրորդը աւելի կարծր։ Հեղուկ մասը զատելէ վերջ երկրորդին վրայ կ'աւելցնենք 0,5 մաս մետաղական աղի մը լուծում։ Այս բանին համար կրնանք գործածել պղնձի կամ երկաթի մէկ ծծմբատը. այն ատեն մեր խառնուրդը նորէն երկու խաւերու պիտի բաժնուի. հեղուկ մասը նորէն պիտի զատենք. իսկ մնացած հաստատուն մասը զատելէ եւ ուզած գոյնովս ներկելէ վերջ, կաղապարներու մէջ կը ձուլենք և բարձր աստիճան ջերմութեամբ կը տաքցունենք։ Այն ատեն կունենանք շատ կարծր նիւթ մը [illegible] կոչուած, զոր կրնանք գործածել գրչակալներ, դանակի կոթեր, սանտրեր եւն. շինելու։

* * *

ԳՈՅՆԵՐՈՒ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԸ. — 40 տարիէ ի վեր Պ. Պեքրէլ Ակադեմիին ներկայացուցած էր բնական գոյներով առնուած լուսանկարներ։ Բայց այս լուսանկարները լոյսոյ ցուցուած ատեն իրենց գոյները կ'անհետանային արեգական ճառագայթից ազդեցութեան տակ։ Վերջերս Պ. Լիփման նոր փորձերու ձեռնարկած է եւ այս անգամ գոյները տեւական են։ Պ. Լիփման յաջողած է ծիածանի 7 գոյներով միայն ներկուած մարմնոց լուսանկարներն առնել։ Այս արդիւնքը ձեռք բերելու համար տուած է լուսանկարչական զգայուն տախտակներ, որոց վրայ գտնուած խաւը հաւասարապէս շարունակեալ է տախտակին ամբողջ մակերեսին վրայ և այս պատճառաւ մեր հասարակ լուսանկարչական տախտակներէն կը տարբերի քիչ մը։ Այս զգայուն խաւին ետեւ դրուած է մետաղական ցոլացնող մակերես մը։ Երեգական բնական լոյսին եւ մետաղեայ տախտակին մակերեսէն ցոլացեալ լոյսին միջեւ խառնուրդ մը յառաջ կուգայ եւ մեր բնական գոյներով ներկուած պատկերը կը կազմուի այդ լոյսերու խառնուրդին ազդեցութեան տակ։

Պ. Լիփմանի այս գիւտին զարմանալի մէկ կէտը սա է թէ լուսանկարին ապակեայ կէս թափանցիկ ապակիէն նայուած ատեն, հոն տեսնուած իսկական գոյներուն լրացուցիչ գոյները (couleurs complémentaires) պիտի տեսնենք. այսպէս, մանիշակագոյնի տեղ՝ դեղին, և կանաչի տեղ՝ կարմիր գոյն մը պիտի տեսնենք։

Պ. Լիփման իր փորձերը կը շարունակէ և քիչ ատենէն պիտի տայ մեզ ծիածանին 7 գոյներէն զատ բնութեան ամեն գոյներուն լուսանկարը։ Այն ատեն արդարեւ շատ գեղեցիկ բան մը պիտի ըլլայ։

* * *

ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԹԱՆԿԱԳԻՆ ՔԱՐԵՐ. — Շատոնց արդէն արուեստական թանկագին քարերու, կարմիր յակինթին, շափիւղային, զմրուխտին բաղադրութիւններն ունեցող արուեստական քարեր շինելու փորձեր եղած են. քանի մը բնալոյծներ կրցած են շափիւղային քիմիական կազմութիւնն ունեցող արուեստական փոշի մը պատրաստել, սպասելով միանգամայն բնածուխին բիւրեղացման (cristallisation), որ յառաջ պիտի բերէ արուեստական ադամանդը։ Վերջերս Պ. Վէրնէօյլ եւ մանաւանդ Պ. Ֆրէմի կըրցած են բնական յակինթին մեծութեամբ արուեստական բիւրեղներ պատրաստել, մինչեւ 1350° տաքցնելով [illegible] ալիւմինի և կալլայի (alcalin) ածխատի խառնուրդ մը։ Այս արուեստական քարերը կը կշռէին մինչեւ 3 քարատ այսինքն 7,5 սանդիկրամ։

Ուստի արուեստական թանկագին քարերու շինութեան խնդիրը լուծուած կը համարուի. հիմայ պէտք է միջոցներ գտնել զանոնք աւելի աժան կերպով պատրաստելու, որովհետեւ Պ. Ֆրէմիի այժմեան պատրաստած թանկագին քարերը շատ աւելի սուղ են քան բնականները։ Եւ երբ այս ալ յաջողի, այն ատեն մեր բնական թանկագին քարերը յուսահատ պիտի հառաչեն։

* * *

ՆՈՐԱԾԻՆՆԵՐՈՒ ՁԵՌՔԻ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆԸ. — Գիտէք որ աշխարհիս վրայ գտնուած այլ եւ այլ տեսակ կապիկներ ամենքն ալ մեծ յարմարութիւն ունին իրենց ձեռքերուն միջոցաւ ծառի մը ոստէն կախուած մնալու. այս յարմարութիւնը մեծապէս կը զարգանայ կապիկներու ախր։

Բայց զարմանալին սա կէտն է որ այս յատկութիւնը նորածին կապիկներու քով ալ կը գտնուի. և փոքրիկ մը ատեն նորածին կապիկը իւր թաթերուն միջոցաւ կախուած կը մնայ իր մօր ստինէն։

Պ. Լուի Ռօպինսոն հետաքրքրութիւն ունեցած է գիտնալ թէ այս յարմարութիւնը մարդկային սեռի նորածիններուն քով ալ կը գտնուի՞. Իր այս հետաքրքրութեան յագուրդ տալու համար քննած է 60 ի չափ նորածին մանկիկներ, շատերը իրենց ծնունդէն քանի մը ժամ վերջը, և հաստատած է թէ միջին հաշւով նորածին մը կրնայ առնուազն 10 երկվայրկեան պզտիկ գաւազանէ մը կախուած մնալ։ Մէկ ժամուան 12 նորածիններ մինչեւ կէս վայրկեան՝ և 3 նորածիններ մինչեւ մէկ վայրկեան կրցան այդ պզտիկ գաւազանէն կախուած մնալ։ Ուրիշ մանկիկ մ'ալ նախ ձախ ձեռքէն կրցաւ մինչեւ 10 երկվայրկեան կախուած մնալ. և երբ բաւական յոգնեցաւ, ձեռքը փոխեց և այս անգամ ալ ձեռքով մինչեւ 5 երկվայրկեան կախուած մնաց։

Ահա կարգ մը դիտողութիւններ, շատ զարմանալի, շատ անակնկալ, որք իրենց կարեւորութիւնն ունին Տարուինական տեսութեանց և մարդկային սեռի ծագման խնդրոյն մէջ։

Վ. ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ

Խասգիւղ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԷՆ

ՄԱՐԴ—ԿԱՊԻԿ Մ'ԱՒԱՆԴԱՎԷՊԸ

Հետեւեալ քաղած եմ Հնդիկ Բուրանա (Աւանդավէպ) կոչուած գրքէն։

Տէյէնի թագաւորութեան գեղազուարճ գիւղի մը մէջ, Գանգա սրբազնակ գետոյն նուիրական ափը, կը բնակէր պարզուկ ընտանիք մը, Զանդալայից (Անմաքուրք) դասէն։ Տուն յարակից կը տարածուէր դէպ ի գետն փոքր մարգագետին մը ուր կ'արածէին նոցա արջառք ու ոչխարք։ Մարգագետնէն դէպի մերձակայ սարը կը գտնուէր պուրակ մը նուիրական զառասր ծառերով որոց վեհ հովանւոյն ներքեւ էր ընտանեաց աղօթատեղին։ Արշալուսին ու վերջալուսին նոցա ջերմեռանդ հաւատքին խունկն յերկինս կը սլանայր։ Այս ընտանիքն ունէր միամօր որդի մը որ մարգագետնին ու պուրակին մէջ բիւրաբաստիկ կ'ապրէր, ոսկեփայլ թռթռուններու ու խայտաճամուկ թռչնոց հետ։

Մանուկն հնգամեայ էր երբ փայլուն ու պիսակաւոր թռչնիկ մը, բուրումնաւէտ ու մարգարիտ մայիսին պայծառ առաւօտ մը, եկաւ հիւր իջաւ պուրակին թփիկին վրայ։ Մանուկն սքանչացած փոնոգեղ թռչնիկին վերայ որ, գոգցես, զգեցած էր պատուական ականց ու ադամանդներու փայլն ու փայլփլութիւն, ընտանեցաւ նորեկ հիւրին հետ, և օր մըն ալ իւր մօրմին հետ մինչեւ երեկոյ թափառեցաւ անտառէ անտառ ու եղեգնուտէ եղեգնուտ։ Բայց վերջապէս թափառական կեանքին փարթուեցաւ եւ հեռացաւ իւր ծննդավայր երկրէն։

Այն ինչ անտառին մէջ խորասուզած էին եւ ահա սովալլուկ կապիկներու բազմութիւն մը խուժեց անտառին կենդրոնը։ Թռչնիկը խոյս տուաւ ու մանուկն ինկաւ կապիկներուն ձեռքը։ Ի զո՛ւր, մանկան ծնողքն խնդրակներ հանեցին մայրաններուն ու պուրակին մէջ։ Եւ յուսահատած՝ շինեցին յիշատակարան մը զոր ամէն օր արտասուօք կ'ողողէին։

Մանուկն դտնողքն կուլայր ու կ'ողբայր։ Կապիկներուն աշխարհ հակոտութեան ներքեւ էր, ու փախուստն անկարելի։ Ընդ հուպ վարժուեցաւ որկրամոլ և գող ըլլալ, ոստոստել և ծառերն ի վեր մագլցիլ, և ճիւղերէն կախուած ճօճել։

Հանդերձն ծուէն ծուէն եղած էր, մորթն արեւու կիզիչ ճառագայթներէն այրած թխացած եւ ծածկուած տօսակի մազերով, գեղեցիկ մետաքսանման գանգուր մազերն փուշ փուշ եղած կախուած էին նշանաձեւ փարփառ աչքերուն վրայ։ Կապիկ էր դարձած համակ, կը ճչէր ու չորս թաթերուն վրայ կը քալէր։

Կապիկները, գիշեր մը, պարտէզ մ'արշաւեցին։ Այգեպաններն յարձակեցան կապիկներուն վերայ, զոմանս կոտորեցին ու կէսն ալ գերի բռնեցին։ Ասոնց մէջ էր մանուկը։ Այգեպանները ծախեցին այս կապիկներն, ու թափառաշրջիկ նշանաւոր ձեռնածու մը գնեց մանուկը։

Մի քանի շրջութեան մէջ՝ ձեռնածուն կարողացաւ վարժեցնել կապիկն ոստոստելու ու խորամանկ շարժումներ ընելու։ Ձեռնածուն ճանապարհորդելով եկաւ Բաժնա քաղաքն ու անդ ընչեղ ազնուականի մը վաճառեց իւր կապիկը։

Կապիկին տէրը կը տօնէր իւր յիսնամեակն։ Ապարանքը չքնաղապէս զարդարուած էր ու ոգեւորած։ Իսկոյն, համայն բազմութեան մէջ, վեհութեամբ իւր երկու թաթիկներուն վերայ կեցաւ կապիկն ու վսեմիչութեամբ ըսաւ. «Եւ ես կը շնորհաւորեմ իմ տէրս այս երջանիկ առթիւ»։ Կապիկին այս ընթացքն մեծ քրքիջ պատճառեց բոլոր հանդիսականաց։

Հանդէսը կատարուելէ վերջ՝ կապիկն իւր տիրոջ խորհրդածութեան նիւթ եղաւ։ Կապիկին հետ խօսեցաւ ու մեծ յաջողութեամբ պատասխաններ ստացաւ։ Մեծատունն զինքն հմայուած ու կախարդուած կը կարծէր։ Ու լրջօրէն խորհելէ վերջ՝ հրամայեց որ կապիկին մազերը խուզեն, լուանան ու անուշահոտ իւղերով օծեն։ Եւ ահա թօ՜խ կապիկը սիրուն երիտասարդ մը դարձաւ։ Տէրն ուրախութենէն ու զարմանքէն լացաւ ու հազիւ այս բառերը լսելի եղան, «Տարաբաղդ մանուկ, ի՛նչպէս ինկար այդպիսի վիճակի մէջ»։

Իսկոյն հրամայեց որ պրահման մը յատկացնեն այս մանկան կրթութեան ու դաստիարակութեան համար։ Մի քանի շաբաթէն սիրելի հանդիսացաւ ամենուն. ու մարմնաւոր գեղեցկութեան հետ զուգորդելով կը ցուցունէր իւր զուարթ ու բեղմնաւոր իմացականութիւնն։ Մի քանի տարիէն յոյժ փայլեցաւ պրահմանական դաստիարակութեան մէջ ու խորհրդաւոր կերպարանք մը ստացած էր։ Մարմնական մարզանքն ալ ուսած էր, քաջ գիտէր ըմբշամարտութիւն, ոստել, արշաւել, սուր և նիզակ շարժել եւ յոյժ ճկուն էր։

Տասն և եօթնամեայ նրբակազմ ու գեղաշասակ երիտասարդ մըն էր, երբ արեւմտեան աշխարհէն յելուզակներ մաքառին ալս կ'աւերէին Բենգալ երկիրը։ Նոցա առաջնորդն յաղթանդամ գազան մըն էր մենամարտութիւն կ'առաջարկէր հնդկաստանցի քաջերուն։ Որոշուեցաւ մենամարտութիւնն. փող եւ թմբուկ հնչեցին ու մենամարտութիւնն սկսաւ։ Գազանը գոռաց ու խնդացին սար ու ձոր։ Վիժմարի գազանն գիտապաստ ինկաւ ծաղկափթիթ մանկան սրոյ հարուածներէն։ Հանդիսականք ուրախութեան աղաղակներով ու ղալարազարդ ծաղկեփունջերով պսակեցին քաջամարտիկն, ու ի փոխարէն այս յաղթութեան՝ Պենկալայի երկրին կառավարութիւնը նմա յանձնուեցաւ։

Կապիկ մարդոյն միակ փափաքն եղաւ իւր ծնողքը գտնել։ Անցեալն յիշատակը հազիւ կը փայլատակէր մտքին մէջ։ Ուզեց ճանապարհորդութիւն մ'ընել իւր ծնողքը գտնելու համար։ Ճանապարհորդութիւնն յոյժ յաջող եղաւ։ 40 օր քալելէ վերջ՝ առաւօտ մը, Գանգայի մօտ, արմաւենւոյ մը հովանւոյն ներքեւ հանդիպեցաւ իւր ալեծաղիկ ծնողքին։ Ծնողքն ու որդին գիրկընդխառն, արմաւենւոյն ստուերին տակ, անշարժ մնացին։

Կ'ըսեն թէ ծնողքն ու որդին բաղխատարած մնացին. և արմաւենւոյ ճիւղերն նոցա շուրջը պատատուեցան. Սոման (լուսին) ամսոյ կուգայ կը քաղէ ծառին արմաւները։ Մարդկան ձեռք պատուցին հպելոյն պէս իսկոյն կը քարանայ։

Ու Գանգա ականատեսք կը կենայ այս նուիրական վայրին քով և տատ սկսեալ իւր սրբազնակ ջրերն տարօրինակ քաղցրութիւն մը ունին։

ԴԱՒԻԹ Յ. ԽԱՉԿԵԱՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՕՐ ՄԸ

ՆՈՐԱՎԷՊ

Ժան Կոլվէ Գեղարուեստից պաշտօնատան ամենէն ճշտապահ պաշտօնեաներէն մին է, իւր այս պարկեշտ պաշտօնը կը վարէ քսան տարիէ ի վեր, ակնոցներ կը կրէ, ճակատը կնճռոտ, գլուխը ճաղատ, կորաքամակ է. տարիքը ոչ ոք գիտէ, թէ՛ վաթսուն եւ թէ քառասուն տարեկան կրնայ նկատուիլ. ամենքը զինքը հայր Կոլվէ կը կոչեն. այս բանը երբեք չվշտացներ զինքը։ Իր կեանքը միօրինակ է և իւր պաշտօնատունէն դուրս ամէն ինչ օտար է իրեն համար։

Պաշտօնեայ ըլլալէն ի վեր իւր օրերը միօրինակութեանց շարք մ'են եղած, միշտ ամենէն առաջ կը հասնի իւր գրասենեակին եւ ամենէն վերջը կը մեկնի, երեկոյին կը շրջագայի, տուն մտնելէն յետոյ լրագիր կ'ընթեռնու, քիչ կ'ընթրէ, շատ կը ծխէ և յետոյ հանդարտօրէն կը ննջէ։ Ցայորդ առաւօտուն միեւնոյն առօրեայ զբաղմունքը։

Մայր Կոլվէ աղքատիկ ծնողաց զաւակ է, իւր մայրը մեռած է ստաբերքէն, իւր հայրը, գործէ քշուած ծեր նաւապետ, իւր թոշակն ունէր իբր միակ հարստութիւն։

Ժան հազիւ քսան տարեկան էր, երբ իւր հայրը կորսնցնելու դժբաղդութիւնն ունեցաւ. սովորական թոշակը չտրուեցաւ այլ եւս և խեղճ տղան առանց ապրուստի մնաց. այն թուականին էր որ իւր հօրեղբայրը, Հիւպէռ Կոլվէ, զինքը պաշտօնեայ ըրաւ։

Հօրեղբայր Կոլվէ յաջող ձեռնարկութեանց մէջ մտած էր. հարուստ էր, եւ հարստութեան հետ ստացած էր նաեւ ազդեցութիւն մը, զոր գործածեց ի նպաստ իւր եղբօրորդւոյն, ոչ թէ զնա սիրելուն, զի ասոր վրայ իսկ չէր մտածեր, այլ չէր ուզեր տեսնել Կոլվէ մը որ թըշուառութեան մատնուած ըլլայ, միայն կը վախնար որ այս բան նախատինք մը չըլլայ իրեն։

Հիւպէռ իւր եղբօրորդին թշուառութեան ճիրաններէն ազատելէն յետոյ, ինքզինքը գոհ կարծեց և անոր հանդիպելէ զգուշացաւ այլ եւս։ Ժան քանիցս իւր հօրեղբօր տունը ներկայացաւ շնորհակալ ըլլալու համար, բայց չընդունուեցաւ, հասկնալ ձեւացուց այդ մերժման պատճառը, և այլ եւս անդ ոտք չը կոխեց։ Այս կատարեալ մոռացումը զինքը շատ վշտացուց։ Որքա՜ն պիտի սիրէր արդեօք իւր հօրեղբայրն և իւր փոքր հօրեղբօրդուստրը, սիրուն Ժընըվիէվը։

Այն ատենէն ի վեր Հայր Կոլվէ կը ջանայ իւր ընտանեաց վրայ չը մտածել, կ'արհամարհէ՜ն զինքը, կ'արհամարհէն իւր երախտագիտութիւնը, լա՛ւ, պիտի մոռնայ զանոնք. Այսպէս կ'ըսէ եւ կը հաւատայ, և սակայն միշտ անոնց վրայ կը մտածէ. խեղճ տղայ, ոչ ոք ունի սիրելու, շատ աղքատ է ամուսնանալու համար, միջնայարկի մը մէջ առանձին ապրելու դատապարտեալ կը տեսնէ զինք. գէթ վայրկեան մը սիրեցեալ էակի մը վրայ մտածելու յոյսէն իսկ զրկուած։

Շատ անգամ կը պատահի որ փողոցին մէջ իւր հօրեղբօր և իւր Ժընըվիէվ հօրեղբօրդուստեր հանդիպի. ուրա՜խ կը բաբախէ իւր սիրտ այն ատեն, կը փութացնէ իւր քայլերը և ճամբուն միւս եզրը երթալով՝ ի հեռուստ կը դիտէ զանոնք. գէշութիւն չը փափաքէր անոնց. թշուառութիւնը զինքը չար չէ ըրած, զանոնք արդարացնել կը ջանայ ինքզինքը ամբաստանելով. եթէ զինքը տեսնէին՝ անշուշտ պիտի բարեւէին, բայց չուզեր տեսնուիլ. որովհետեւ շատ գէշ հագուած է, պիտի ամչնար։ Եւ խեղճ հայր Կոլվէն մելամաղձոտ նայուածքով մը կը դիտէ իւր այնքան մաքուր և այնքան փայլուն սեւ լօդիկը, այնչափ մաշած, որ ժապաւէնի մը հպումն իսկ բաւ է զայն պատառելու։

Երբ խեղճ պաշտօնեան, այն օրուան երեկոյն յորում տեսած էր իւր հօրեղբայրը և անոր աղջիկը, տուն կը մտնէ սովորականէն աւելի տխուր, ինքզինքը աւելի լքեալ կ'զգայ։ Բարէ՜, իւր սիրտ չէ կարող բաժնուիլ այն վատերէն որք զինքը լքած են այսպէս։

Իւր հօրը հին բարեկամներէն մին Պ. Բ. ամէն շաբաթ լուրեր կը բերէ իրեն Կոլվէ ընտանիքէն. Թշուառը չուզեր հաւատ ընծայել անոնց, և սակայն այս այցելութիւնը ընդունելէն ետք ինքզինք գոհ կ'զգայ։

Պ. Բ. գրեթէ ամէն օր կը տեսնէ զՀիւպէռ Կոլվէ. անձնական շահեր զանոնք կը միացնեն։ Այս մարդը թէեւ Ժանի նկատմամբ շատ յարգանք և բարեկամութիւն կը տածէ, բայց չհամարձակիր ի նպաստ անոր խօսիլ. չուզեր որ հանգստութիւնը վրդովուի այս պատճառաւ. երկուստեք ալ բան մը չեն յայտնած նմա այս խնդրոյն վրայօք, շատ գոհ է այս մասին, կրնայ ազատօրէն թէ՛ հօրեղբօրը և թէ եղբօրորդւոյն հետ տեսնուիլ։ Արդէն հայր Կոլվէ կը սիրէ զնա, և կ'ախորժի մտիկ ընել զՊ. Բ. որ կը խօսի Ժընըվիէվի վրայ։

Ժընըվիէվ մեծցած է այժմ, կ'ըսէ, 18 տարեկան է։ Որքա՜ն շուտ անցած է ժամանակը։ Հայր Կոլվէ կը յիշէ դեռ փողոցին մէջ անոր հանդիպելը, մանուկ էր այն ատեն իւր դանդուր խոպոպիկները ուսերուն վրայ կ'իջնային, թեւերուն մէջ ունէր գեղեցիկ պճպճուկ մը, յիրաւի իրեն կը թուի թէ դեռ երէկ էր այս, և սակայն տասը տարի անցած է։

Առաւօտ մը Պ. Բ. սովորականէն կանուխ պաշտօնատուն կուգայ և առանց կանխաւ իմացնել տալու, ուղղակի Հայր Կոլվէի գրասենեակը կը դիմէ։ Սա իւր աշխատութեան զբաղած ըլլալով՝ չտեսնար անոր ներս մտնելը։

—Կրնա՞մ հետդ վայրկեան մը խօսիլ, կ'ըսէ նմա Պ. Բ. բարեկամաբար անոր ուսին զարնելով։

—Պատրաստ եմ քեզ ունկնդրելու, կ'աղաղակէ ծերուկ պաշտօնեայն, կարի զարմացեալ, ի՞նչ կայ։

—Տեղեկութիւն չունի՞ս մեծ լուրին վրայօք։

—Ի՞նչ լուր։

—Հօրեղբօրդստերդ ամուսնութիւնը։

—Ժընըվիէվ կ'ամուսնանա՞յ։

—Այո, չէի՞ր գիտեր։

—Ոչ, կը մրմնջէ խեղճ մարդը, առաջին վայրկենի մը մէջ մոլորած ըլլալուն, թէրեւս քիչ յետոյ պիտի իմացնեն ինծ, որո՞ւ հետ կ'ամուսնանայ։

—Պ. տը Ֆ. ազնուական մը, իւր միակ արժանիքն է իւր տիտղոսը, յիսուն տարեկանէն աւելի է, հիւանդոտ և ծերուկ։ Պզտիկը կ'ամուսնանայ անոր հետ կոմսուհի ըլլալու համար եւեթ. մեղք եղաւ իրեն, աւելի աղէկին արժանի էր, զի շատ սիրուն էր։

Պ. Բ. կրնայ այսպէս երկարօրէն խօսիլ առանց ընդմիջուելու, զի Հայր Կոլվէ չմտածեր անոր պատասխանել.

Պ. Բ. կը դիտէ այս բանը և չը զարմանար, վախնալով խոստովանութենէ մը. հրաժեշտ կ'առնու եւ կը մեկնի։

Հայր Կոլվէ երկար ատեն գլուխը իւր ձեռաց մէջ առած կը մնայ, ինքը որ մինչեւ այն ատեն ամէն թշուառութիւն կրած, ամէն բանի դիմադրած է, առաջին անգամն ըլլալով կ'ըմբոստանայ։ Ե՜հ, բաւ չէ՞ր միթէ դուռը գոցել իրեն երեսին, եւ այժմ ալ կ'ամճնայ իրմէն, կ'ուրանայ իւր ազգականութիւնը։

Հիւպէռ կ'ամուսնացնէ իւր աղջիկը, առանց իրեն իմացնելու, ինք՝ իւր եղբօր զաւակը, եւ օտարական մ'է որ այդ հոգատարութիւնը յանձն կ'առնու, և սակայն դանդատելու իրաւունք չունի, միթէ իւր հօրեղբօր պաշտպանեալը չէ՞, իւր պաշտօնը որ զինք անօթութենէ կ'ազատէ, միթէ Ժընըվիէվի հօր չէ՞ պարտիր։ Անշուշտ իրմէն ազատելու համար է որ իրեն նետեցին կրծելու այս ոսկորը։ Այս գաղափարը իւր սրտին մէջ երախտագիտութեան շարժումներ, որով աւելի կը տառապի, կ'ուզէ ի բաց վանել իրմէն՝ ինչ որ ընդունած է այս ընտանիքէն որ իրեն համար գոյութիւն չունի այլ եւս, բարեգործութեան առաջին տեսքն իսկ, իրեն դեռ շատ ծանր կը թուի։ Ժընըվիէվ կ'ամուսնանայ, հիւանդ, ծեր եւ տգեղ մարդու մը հետ, կ'ուզէ կոմսուհի ըլլալ, թշուառ մը պիտի ըլլայ ապաշաւաւէս, չարգահատիր անոր վրայ. լաւ եղաւ այսպէս. Հայր Կոլվէ նոյնը չէ այլ եւս, իւր սրտին մէջ ոչ գորով և ոչ գթութիւն կայ, խաբեցին զինքը, ոչ ոք կը սիրէ զնա. իւր ընտանեաց արհամարհոտութիւնը զնա բուժեց։

Առաւօտ մը խեղճ պաշտօնեայն իւր գրասենեակը մտած ատեն գրասեղանին վրայ կը նշմարէ նամակ մը, զիրը կը դիտէ և կը ճանչէ զայն. յոյժ տագնապելով պահարանը կը խզէ եւ դանդաղօրէն կ'ընթեռնու զայն։

Բարիզ, 3 հոկտ. 1880

«Սիրելի տղաս, շատ բարկացայ մեր Բ. բարեկամին որ քու Ժընըվիէվ հօրեղբօրդստերդ Փ. Կոմսին հետ ամուսնութեան լուրը քեզ իմացնելու հաճոյքը խլեց յինէն։ Դու ես յանցաւորը. եթէ այսքան բռնակալ չըլլէիր, մե՛նք միայն այս բարի լուրը քեզ պիտի հաղորդէինք. բայց ի՞նչ օգուտ, երբեք չես երեւիր. վերջապէս, պէտք է մխիթարուիլ և ամբաստանել միայն դիպուածը որ զքեզ մեր ճամբուն վրայ չէ դրած։ Պսակի արարողութիւնը տեղի պիտի ունենայ Ս. Օգոստինոսի եկեղեցին, ուրբաթ, 13 նոյեմբեր, ճիշդ կէս օրին։ Առ այժմ ի տեսութիւն, սիրելի զաւակս, չուզեցի հրաւէրի տոմսակ յղել քեզ, այլ նախապատւութիւն համարեցայ ես ինքնին գրել, ապացուցանելու համար քեզ՝ հօրեղբօրդ ճշմարիտ սէրը։»

ՀԻՒՊԷՌ ԿՈԼՎԷ

Խեղճ Հայր Կոլվէ շատ երջանիկ է այժմ, այս նամակը անմիջական կերպով ամէն բան մոռնել տուաւ իրեն, ամէն բանէ կը կասկածէր պահ մ'առաջ, եւ այժմ իւր վստահութիւնը սահման չունի, խեղճ մարդը միայն իւր անձը կ'ամբաստանէ, ըսելով թէ կասկածոտ, վատ եւ ապերախտ է։ Իւր ընտանիքը երբեք յանցաւոր չէ, ինքն է միայն յանցաւոր, իւր յիմարական երկչոտութիւնը եւ ծիծաղելի հպարտութիւն եւ միայն անոնք որք այս դժբախտութեան տեղի տուին։ Իւր հօրեղբօր դուռը իրեն երեսին գոց տեսնելով կարծեց թէ վռնտուած է։ Իրեն ըսին թէ այս բանին պատճառն է դիպուածը, կը հաւատայ յայսմ և իւր ուրախութիւնը անչափ է։ Այն հրաւէրը զոր իրեն ըրած են, իւր աչքին անգին համեմատութիւններ կ'առնէ, այս հրաւէրը իրեն ուղղուած էր, զայն իւր իրեն շնորհ մը կը նկատէ, վասն զի երբեք չէր յուսար այս բանը։

Ո՜րչափ կը ցաւի իւր անարդար ամբաստանութեանց վրայ, այնքան կը զգայ իւր գորովին աւելնալը, և բոլորովին մոռագրաւ և յուզեալ է։

Հայր Կոլվէ ինքզինքը բոլորովին իւր ուրախութեան չտար, իւր ամենօրեայ աշխատութեանը կը վերսկսի, բայց գրելով իսկ կը ջանայ միջոց մը գտնելու իւր երախտագիտութիւնը յայտնել իւր հօրեղբօր։

Ցանկարծ իւր գրիչը կը կայնի և իւր աչքը կը շողշողայ ակնոցներուն տակ, գտած էր։

Իրիկունը, Կոլվէ իւր գրասենեակը թողլով, ուղղակի իւր դերձակին տունը կը դիմէ։ Երեք տարիէ աւելի է որ անոր այցելութիւնը չէ ընդունած։ Խեղճ պաշտօնատարը շատ ուրախ է, մէկ լօդիկ, մէկ ներքնակ, եւ մէկ սեւ տափատ կը յանձնարարէ նմա, կը խնդրէ նաեւ որ նուրբ և գեղեցիկ կերպաս ըլլան. խնայելու ժամանակ չէ այսօր, կ'ուզէ որ Կոլվէ ընտանիքը իրմով հպարտանայ, կը փափաքի որ իւր Ժընըվիէվ հօրեղբօրդուստրը առանց կարմրելու իւր երեսը նայի։ Երեք հարիւր Փրանք հաւաքած է խնայողաբար՝ հիւանդութեան պարագային համար։ Որոշած է, եթէ պէտք ըլլայ, բոլոր այս ստակը վատնել. պա՞հ, դեռ երիտասարդ է, քաջառողջ է, հիւանդ չը պիտի լինի, արդէն շատ երջանիկ է այս ամենուն վրայ մտածելով, ազնիւ մարդը բան մը չի մոռնար, ոչ գըլխարկը ոչ փողկապը, ոչ մածուծիկ կօշիկները, ոչ ձեռնոցները. արդուզարդը կատարեալ պիտի լինի։

Ամուսնութեան նախընթաց օրը կը հասնի, այն օրը Հայր Կոլվէ իւր գրասենեակին տնօրէնին կը դիմէ եւ անկէց արձակուրդի օր մը կը խնդրէ. արձակուրդի օր մը Հայր Կոլվէի, ասիկա նշանաւոր պարագայ մ'է։ Քսան տարիէ ի վեր առաջին անգամն է որ խեղճ պաշտօնեայն այսպիսի բան մը կը խնդրէ։ Պաշտօնատան մէջ օրուան խօսքը կ'ըլլայ այս արձակուրդը, քանի մը կատակախօսներ՝ խնդալով կ'ըսեն թէ հայր Կոլվէ կը հրաժարի, այլ թէ կ'ամուսնանայ։ Բարի մարդը կը լսէ այս ամէնը և չը պատասխաներ, այլ կը բաւականանայ ժպտելով. թող ծաղրեն զինքը, փոյթը չէ, երջանկութիւնը իւր դէմքը լուսաւորած է։ Օրը սահած է. Հայր Կոլվէ ուղղակի իւր տունը կը մտնէ և կանուխ կը պառկի, երկրորդ առաւօտուն աշխոյժ և պատրաստ ըլլալու համար։ Եւ սակայն շատ կը նեղուի քնանալու համար, ուրախութիւնը զինքը արթուն կը ձգէ։ Առաւօտեան եօթնին անկողնէն կ'ելլէ, թէեւ դեռ հազիւ արշալոյս է, սակայն ի՛նչ փոյթ իրեն, ինքը կ'ուզէ կանուխ ելլել։ Պատուհանէն դուրս կը նայի, երկինք դեռ մառախուղով և մէգով ծածկուած է, կը յուսայ թէ գեղեցիկ օր մը պիտի ըլլայ, ուրախութենէն յափշտակուած է. Հայր Կոլվէ կամաց կամաց իւր արդուզարդին կսկսի, մանաւոր խնամքով։ Ատեն ատեն ժամացոյցը կը նայի, կ'երթայ, կուգայ, հազար շրջաններ կ'ընէ իւր սենեկին մէջ եւ վերջապէս կ'որոշէ հագուիլ. դեռ ժամն ութն է։ Պսակի արարողութիւնը կէս օրին տեղի պիտի ունենայ, ուրեմն չորս ամբողջ ժամեր ունի իւր առջեւ, այսու հանդերձ կը վախնայ որ ուշ չմնայ, հանգիստ չը պիտի ըլլայ մինչեւ որ յոտից ցգլուխ չը հագուի։ Ընդ հուպ բարեփոխումը կատարեալ է, Խեղճ Ժան բոլորովին երիտասարդացած է, հրճուանօք կը դիտէ իւր սեւ շրջանակով հայելւոյն մէջ, ինքզինք բոլորովին փոխուած կը գտնէ, ինքն իսկ չը ճանչնար ինքզինքը։ Հագուելէն վերջ, աւելի հանդարտ է, բայց հազիւ կը համարձակի շարժիլ, կը վախնայ որ իւր նոր հագուստը կ'աւրուի ու քաղցրութեամբ կը նայի իւր խցիկին մերկ պատերուն և կը ժպտի նոցա. իրեն կը թուի թէ իւր անցեալ տխրութեանց այս համր վկաներն ալ այսօր իրենց ուրախութեան բաժինն պարտին ունենալ։

Ժամը տասն է, հայր Կոլվէ անօթի չէ, սակայն քիչ մը բան կուտէ, յուզեալ է և յուզմունքը իւր ախորժակը կտրած է. ամէն վայրկեան իւր ժամացոյցը կը նայի, տասնըմէկն է. ա՜լ չկրնար համբերել և վար կ'իջնէ։

Օդը ամպոտ է, բայց գետինը չոր է, այսու հանդերձ ազնիւ մարդը չվարանիր կառք մը վարձելու, այս այնպիսի շռայլութիւն մ'է որ ամէն ատեն չը պատահիր, բայց կ'ուզէ որ եկեղեցի հասնի առանց իւր փայլուն կօշիկներուն վրայ ամենափոքր գիծ մ'իսկ ըլլալու։

Ժամը տասն և մէկ ու կէս կը զարնէ, երբ Հայր Կոլվէ եկեղեցին կը մտնէ և մեծ դուռին աթոռներուն միոյն վրայ կը նստի և կ'սկսի իւր գորշ ձեռնոցները դնել, զոր մինչեւ այն ատեն խնամքով իւր գրպանին մէջ պահած էր. ժամանակը կը սահի, կէս օրին ճիշդ տասը վայրկեան կայ եւ դեռ մարդ չերեւար, նախ քիչ մը կը զարմանայ, յետոյ կը մտածէ թէ ճշդապահութիւնը շատ անգամ ձեւականութիւն մըն է, և կ'ապահովուի։ Սակայն ատենը կ'անցնի, այժմ կէս օրը կէս ժամ անցած է, հայր Կոլվէ ա՛լ չկրնար համբերել, կ'ելլէ և դէպ ի աւանդատունը կը դիմէ, ճամբան ժամկոչին կը հանդիպի։

«Ներեցէք, կ'ըսէ նմա, արդեօք ժամը քանի՞ին տեղի պիտի ունենայ Օրիորդ Կոլվէի ամուսնութիւնը...»—Ի՜նչ, պարոն, խնդա՞լ կ'ուզէք, կը պատասխանէ նմա ժամկոչը ընդմիջելով զայն, ձեր ժամացոյցը օր մը յետաձգուած է, ամուսնութիւնը երէկ տեղի ունեցաւ և շիտակը փառաւոր ամուսնութիւն մը։

Հայր Կոլվէ կը գունատի, անլսելի շնորհակալիք մը կը մրմնջէ և գերանի մը յենլով գրպանէն արագութեամբ կը հանէ իւր հօրեղբօր նամակը. խեղճ մարդը կը յուսայ թէ սխալած է, բայց ոչ, ճիշդ կարդացած է, 13 նոյեմբեր, ուրբաթ ճիշդ կէս օրին, Ս. Օգոստինոս եկեղեցին, և իւրաքանչիւր բառ ստորագծուած է։

Վախնալով որ առանց հրաւիրուելու կուգայ կանխեցին զնա, եւ խաբեցին. կը հասկնայ թշուառը, եկեղեցւոյն մէջ կը յառաջանայ տատանելով, չգիտեր ուր երթայ. յանկարծ եկեղեցւոյն մէկ մութ անկիւնը կը տեսնէ երեսէ թողեալ դագաղ մը որոյ վրայ բազմագրաղ կերպաբանքով քաշանայ մը աճապարանօք աղօթք մը կը մրմնջէ. դէպի այն կողմ կը դիմէ։ Ոչ ոք կայ անդ, այն խեղճ արարածը որ կը հանգչի այդ դագաղին ներքեւ, անշուշտ ազգական չունի արտասուելու. մահը մինակ ձգած է զնա։ Այս լքումը կը յուզէ զՀայր Կոլվէ որ հոն կը մնայ։

Երբոր աղօթք կը լմնան, երկու դագաղակիրք փոքր դագաղը կը վերցնեն գերեզմանատուն տանելու համար. անոնց կը հետեւի։

Անձրեւը կը տեղայ, երկինք խոնաւ եւ հովը սառուցիկ է, դագաղակիրք կը փութացնեն իրենց քայլեր։ Հայր Կոլվէ ալ կորաքամակ և արտասուալից կը հետեւի անոնց, առանց բան մը տեսնելու. խեղճ մարդը չը յիշեր թէ փայլուն կօշիկներ, ճերմակ փողկապ և հագուստ կը կրէ, իրեն կը թուի թէ իւր կենաց ամէն երեւոյթներն են որ դէպի գերեզմանատուն կ'առաջնորդէ։ Հասած են, մեռելաթաղերը դագաղը գետինը կը դընեն. Հայր Կոլվէ օրհնեալ ջրոյ քանի մը կաթիլ կը սրսկէ լքեալ դագաղին վրայ և արտասուաց կաթիլ մը կը սահի իւր աչքերէն. այսքան. այժմ ամէն ինչ լմնցաւ։

Երկրորդ առաւօտուն խեղճ պաշտօնեայն սովորական ժամուն իւր գրասենեակը կը դիմէ. կը հարցափորձեն զնա, կը հարցնեն թէ շատ զուարճացա՞ծ է. չը պատասխաներ։

Երբէք ոչ ոք կրցաւ գիտնալ թէ ինչպէս գործածեց իւր արձակուրդի օրը՝ միայն երբ կատակախօսներն այս խնդրոյն վրայ, Հայր Կոլվէ գլուխը անդին կը դարձնէ, չը խնդար այլ եւս, շատ անգամ իսկ կ'արտասուէ։

ՀԷՆՐԻ-ԱՄԻՔ

Թարգմ. Ս. Ս. Ս.

Վաճառական

ՂԱԼԱԹԻԱ, 14 Մարտ

ԸՆԹԱՑԻԿ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐՈՑ

3 ամիս Լոնտրայի վրայ	110
3 » Բարիզի »	22 90

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

Երէկ երեկոյ գոց. [Միաց. Դ. Սէրի]	21 10
Բերայի մէջ »	21 13
Առաւօտուն բացուելուն... »	21 04
Կէս օրին »	21
Թահվիլաթը Օսմանիէ երեք երե ոյ	76
» » ժամ 5ին	75 25

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱՐԺԷՔ ԹՂԹՈՑ

Փոխառութիւն Ա. Սէրի	45 75
» Բ. »	27
» Գ. »	21 04

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍԵՐ

Սօսիէթէ Ժէնէրալ Անգլ. Լր.	4 12
Գրէտի Ժէնէրալ » »	7 06
Պանք տը Գօնս. » »	4 08
Սօս. Շ. Նէմ. է Փալէօր. » »	4 15
Ռէժի » »	15 32
Թրամվէյ » »	6 00
Ռումէլիի երկաթուղի Ֆր.	72 75
Բաժնեթուղթ Լավրիօնի Գ. Ն.	87

ԸՆԹԱՑԻԿ ԴՐԱՄՈՑ

Օսմանեան ոսկի ղրշ.	100
20 ֆրանքնոց »	87 23
Անգլիական ոսկի »	110 04
Մարք [Գերմանական ոսկի] »	107
Իմբերիալ »	89 35
Գրիվնից »	51 10
Բուսայի թղթադրամ »	9
Մէճ. արծաթ [տոպր.] »	108 15
Խամր արծաթ »	— —
Մէթալիք »	98 20
Թաշֆիյէ »	21 20
Տոկոս Ղալաթիոյ Սակարանի »	7

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

ԲԱՐԻԶ, 25 Մարտ

Ֆրանսական Ռանթ 3 %	96 52
» » 4 ½ %	105 50
Օսմանեան քոնսօլիտէ Սէրի Դ.	19 60
» երկաթուղի	73 50
» Ռէժիի բաժնեթուղթք	350
Պանք Օթօման	584 75
Սօսիէթէ Ժէնէրալ	— —
Գրէտի Լիոնէ	757 75
Իտալական Ռանթ 5 %	87 95
Եգիպտիոյ Թիւրք (1890)	415
Եգիպտական միացեալ	486 87
Օսմ. մաքս. պարտաթուղթ	445 62
Օսմանեան (առանձնական քոնսօլիտէ)	348 75
Չէք Լոնտրայի վրայ	25 21

ԼՈՆՏՐԱ, 25

Անգլ. քոնսօլիտէ	95 84
Օսմ. » Սէրի Դ.	19 34
» » » Ա.	45 75
» » » Բ.	27 12
» » » Գ.	19 34
Փոխառութիւն 1877	— —
Պանք Օթօման	14 87
Եգիպտական միացեալ (Իւնիֆիյէ)	96 25
» առանձ. (բրիվիլէժիէ) 1890...	91 50
Տօմենիալ (փոխառ. Ռոչիլտ)	103
Ռուսական 1890	93 37
Արժանթինի երկաթուղի	21 ½
Գուատեմալայի երկաթուղի	14 ½
Փոխանակութիւն Փարիզի վրայ	25 380

ՎԻԷՆՆԱ, 25

Օսմանեան երկաթուղի	37 50
» Ռէժիի բաժնեթուղթք	163 75
Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	119 30
» Փարիզի »	47 22

ՊԵՐԼԻՆ 25

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	20 235
» Փարիզի »	80 85
Ռուսաց թղթադրամ	205 90
Օսմանեան երկաթուղի	76 87
Օսմ. քոնսօլիտէ Սէրի Դ.	19 70
Օսմ. Ռէժի	— —

ԲԱՐԻԶ ԲԹԻԹ ՊՈՐՍ

ԲԱՐԻԶ, 25

Ֆրանսական Ռանթ 3 %	96 47
Օսմանեան քոնսօլիտէ Դ.	19 37
Օսմանեան երկաթուղի	73 50
Օսմ. Ռէժի	348 75
Եգիպտիոյ Թիւրք	415
Օսմ. Մաքս. պարտաթուղթ	445
Պանք Օթօման	545 93
Օսմանիյէ	— —

Ի ՄՕՏԱ

Օր մ՚, — արեգակն նըւաղ կըրակ, շնորհք
չա՚տ ունէր, —
Առաջին ազդ. եղանակին մահահրաւէր՝
Ամպոց լուծումն օդն բռնազած, հողն էր
լըլկած,
Եւ էր աշխոյժ դեռ բընութիւնն ալ ըղձեցած
Մոլէն հանուած երիտասարդ մարդու մը մոյն
Որ անշարժիկ՝ այլ ժպտուն յար՝ նիրհէր կէս-
քուն . . . :
Եւ ես, կէս-քուն, կէս-կենդանի, գացի
Մօտայ.
Փոքր ինչ տըրտում, ե՛ւս գեղեցիկ, գեղ
հո՞ն գըտայ:

Օ՜ մ՚, — ընդլայ՞նուամն ովկէանեան շընչոյն
հըզօր,
Ընչա՞մն ուժգին թափառայած ամպոց ան-
թոր,
Ծալագըլոր ի՞նչ յաղթ ժայռից արդեօք
մըրո՞ւմ,
Մութ փոթորկին ստամամբք, ողբովք ահա-
գուռում,
Լըմբրակոյ՝ ջուրց տալով կայլագ վազ, ոստ,
թիռ, ուռ,
Եւ անտառաց՝ դիւահարի դէմք ծամծուռ,
Թափած, հալքած, ծեծած, ծըծած, հո՞ն
ձըգած էր
Մեր ծառերուն բի՞ր տերեւներն այժմիկ
դօս, ծեր:
Եւ ես, հոգի յար փոթորկեա՞լ, գացի Մօ-
տայ.
Տըրտմահո՞ն, միշտ գեղեցիկ, ի՛մս, գեղ
հոն գըտայ:

Օ՜ մ՚ալ, աշնան ամենագեղ երեկոյն էր,
Ցուրտ՝ չունչն օդոյն, եւ սաւէին փափուկ
մանէր.
Ծովն ալ անշարժ կայր՝ իբր յոգնած եւ ամ-
փոփուած,
Լուռ հրաւիրեալ գոգցես յիւր ծոց գիր ընդ
Աստուած.
Եւ ունէր ծոցն իւր կապարի գոյնն հազ-
ուագիւտ՝
Որպէս ծածկոյթն հին տաճարաց մեր սըր-
բանիւթ.
Նոյն գոյնն երկինք՝ ասուպճանմամբք հըրա-
շէրանդ.
Ցայերս ստա անդ շարք թըռչնոց գո՞գ ան-
շունչ անվանդ.
Եւ սառնակոյտ մ՚անդ շառագոյն ու վեհա-
փառ:
Վերջանչնային արեգակն էր, նայուածք յա-
մառ,
Անձնասպանի խորին նայուածքն եւ աղեկ՞ս...
Նըւաղէի՞ . . . : Շուրջս հայեցայ . չըր գըտայ
գ՚ծեզ . . . :

Ե. ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

Բատըքեօյ

ՆԱՒԱՐԿՈՂ ԵՒ ՆԱՒԱՏԷՐ ՀԱՅՔ

Արդէն յիշեցինք մէկ երկու դէպք կամ Հայ անձինք ի Վենետիկ, ԺԴ դարուն վերջերը: Նոյն դարուն աւելի վերջին տարիները (1395) մեզի ծանօթ եղած է ոմն Անտոն որդի Բարսղի (de Baseo կամ Baseis), որ կարճ կտակ մի ըրած է (6 փետր. 1394-5) յորում կ՚իմացուի Հայ ըլլալն, այլ ոչ գաւառն կամ քաղաքն. արուեստիւ ալ՝ Նաւաստի (Marinarius). ի Վենետիկ բնակութեան տեղն է Ս. Մարտիալիս Թաղն, որոյ քահանայից մէկն է կտակը գրող Նօտարն (Joh. Campio). իսկ կինն Մարթա դուստր Թէոդորի ծննդեամբ ի Դուրացցոյ (Durazzo) Ռումելիոյ, և նախ բնակեալ ուրիշ Թաղի մէջ: Ասոր կը թողու Անտոն բերած օժիտը, երեք լիրայ կըրսից:

Զարմանք չէ, մանաւանդ թէ բնական իմն է, որ ի Վենետիկ՝ նաւարկութեան այն դարուց առաջին քաղաքը բնակող հայ մի՝ հետեւի անոր ամենէն նշանաւոր արուեստին, մեծ կամ փոքր նաւարկութեան. նոյն դարու առջի կիսու մէջ ալ յիշուին Հայ Նաւապետք՝ թէ՛ ի Սեւ ծովու և թէ՛ Իտալիոյ կողմերուն ջրոց մէջ. նաեւ նաւատէր Հայք, և գործաւորք Վենետկոյ հռչակաւոր Նաւարանին մէջ. այս տեղւոյս Թաղական եկեղեցւոյն (Ս. Պետրոս) դիւանաց մէջ՝ ԺԶ դարուն վերջեր և ԺԷ ին սկիզբները կը յիշուին Եղիա Հայու մի որդիք, գրեթէ ամէնքն ալ (Գէորգ, Յովհան, Մկրտիչ, Նիկողոս) քանուորք կամ հիւսունք (Marangon) Նաւարանին. իսկ մէկն ալ (Պետրոս) Նաւապետ (Capitan), որ ի Ռակուզա աւեր էր կին Ֆրանչեսքինա անուամբ: Ասոնցմէ առաջ եւ ժամանակակից է՝ իբրեւ յատուկ մակռնուամբ Հայ կոչուած, Անտոն և իր որդին եւ թոռն, որ դար մի կը յիշուին Նաւարանի կամ Նաւական գործոց մէջ եւ մեծ ճարտարութեան յիշատակներ թողած է, որպէս եւ ուրիշ նաւապետներ ԺԸ դարուն կիսուն, Capitan կոչուածք (Մկրտիչ Ռոստոմ 88 յամի 1753, Պետրոս Բալասեան, Ցակոբ Աթաճեան), եւրքինս կ՚անուանի երբեմն Կալերա Նաւու գլխաւոր, Capo di Galera:

Հայոց Նաւարկութեան կամ ծովային երթեւեկութեան գլխաւոր տեղ մ՚ալ պէտք էր ըլլալ Սեւ ծովու նշանաւոր թերակղզւոյն քաղաքն Կաֆա, որոյ հայ գաղթականութիւնն աւելի Ճենովայի հետ յարաբերութիւն ունեցեր են քան Վենետկոյ: Բայց մեր վերոյիշեալ Նաւաստւոյն (Անտոնի կտակագրած տարին, Կաֆայի Յովհաննէս Հայ մ՚ալ Վենետիկ՝ Նօտարական գրուածով (6 յունիսի, 1395) իր Մարգարիտ անուամբ կինը իրեն փոխանորդ կամ գործակալ հաստատած է, որ կարող ըլլայ պահանջելու իր առնելիքները որ և է անձէ կամ տեղէ, և գլխաւորապէս զինավարութեան պաշտօնարանէն կամ Սեննկէն, (Camera Armamenti): Յովհաննէս՝ Ս. Առաքելոց եկեղեցւոյն Թաղը կը բնակէր, որոյ աւագերէցն և քահանայք և կղերիկոս մ՚ալ իբրեւ վկայք ձեռք դրած են այս գրուածիս. որոյ իմաստէն գուշակւի որ Յովհաննէս պիտի մեկնէր ի Վենետկոյ, հաւանօրէն վաճառականութեան համար, գուցէ և ինքն ալ Նաւու վրայ իշխանութիւն կամ պաշտօն մ՚ունէր, որովհետեւ իրեն պարտական սեղնականն կրնայ նշանակել և Նաւեր պատրաստելու տեղ: Ցայտ է որ Յովհան սոսկ եկող գացող վաճառական մի չէր, այլ հաստատ բնակող ի Վենետիկ, ինչպէս կ՚ըսէ (habitator Venetiis), որոյ յայտնագոյն եւս նշանն է (ինչպէս Նախագրեալ Անտոնին ալ) կին ունենալն. և գայն իրեն գործակալ կամ փոխանորդ դնելն ալ կը ցուցնէ՝ որ նա ալ ծանօթ էր իր քաղքին:

Այս երկու անձանց ալ (Յովհան և Անտոն) կանամբք ըլլալն՝ աւելի կարեւոր յայտնութիւն մի է, ԺԴ դարու մէջ ալ ի Վենետիկ Հայ ընտանեաց կամ տանուտէրաց ըլլալուն, թէ եւ ասոնց կանայքը հայազգի չէլլալն. սակայն եթէ անուն ոչ՝ անհաւանական չէ որ կային և հայ կանայք արամբք կամ ամուրիք, ինչպէս հոգացող եւ կտակող Մարիամն՝ Նոյն դարուն կէսէն ալ առաջ: Այս բանս ոչ միայն աւելի յայտնի կ՚ըլլար, այլ թերեւս շատ ազգայինք մեր եւ անոնց զաւակքն եւ վիճակն կը յայտնուէին, եթէ այն ժամանակներ ալ սովորութիւն ըլլար եկեղեցական եւ քաղաքական դիւանաց մէջ՝ հանդիպած օրին նշանակել պսակները, ծնունդները եւ մահերը, կամ թէ կորսուած չըլլային (եթէ եղած են) դիւանքն, ինչպէս որ հիմայ թէ քաղքիս (Վենետկոյ) եւ թէ այլոց ամենայն Թաղական եկեղեցեաց մէջ կան եւ կը պահուին այսպիսի դիւանք: Վենետկոյ մէջ ԺԶ դարէն հին կամ առաջ չէին գըտուիր. իսկ այս դարուս կիսէն ետեւ շատ եկեղեցեաց դիւանաց մէջ նշանակուած են, որչափ որ ինձ ծանօթ են, եւ առաւելապէս Մահք Հայոց (իբրեւ 1200), Ծնունդք (800), Պսակք (250). այս եւքի վիճակէս գտած եմ նշանակուած 120 Հայ մարդ ընդ Վենետս կամ Իտալացի կանայս, հարիւրի չափ Հայ կանայս ընդ Իտալացի արանց, 40 զոյգ այր եւ կին հայ ամուսինք: Առաջին պսակ եւ ծնունդ Հայու (գաւծս) է Գ պարագային սկիզբը (1569), այլ անստարակոյս է անկէ առաջ ալ ըլլալն:

(ԲԱԶՄԱՎԷՊ)

ԱՆԿԵԱԼ ՀՐԵՇՏԱԿ

Զանմեղութիւն կորուսեալ՝
Կոյս մի թաղեալ կայր ի սուգ,
Եւ սըրտաբեկ նըւաղեալ
Իւր զընդային արտասուք . . . :

Իբրը սափոր մ՚առլըցեալ՝
Հեղոյր զեղոյր յորդառատ,
Անզօր սըրբել դիւրն արատ՝
Հալէր մաշէր մոլորեալն:

Եկըն եկաց առ նըմին՝
Անկեալ Հրեշտակն երկնային. —
Տես, սարսըռաց եղկելին
Ելաց և եւս դառնագին . . . :

Փայլըր ի նա ակնարկեաց՝
Որ գըթութեանց է Աստուած,
Նորա զարտօսր ժողովեաց՝
Եւ ի յաստեղս զայն փոխեաց:

ԷՄՄԱ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Կանդիտանամք թէ մեր գաւառաբնակ ազգայինք Երկրագործական պաշտօնական դրամատան մը գոյութեանը տեղեա՞կ են թէ ոչ: Ինչ որ աւելի ապահով գիտեմք, սա է թէ գէթ այդ դրամատան կանոնագիրը ծանօթ չէ մեր երկրագործ ազգայնոց գոնէ մեծամասնութեան: Այդ պարագային անշուշտ վաշխառուք գոհ կը մնան իրենց մրցակից հաստատութեան մի գոյութիւնը և փոխառութեան նպաստաւորագոյն պայմանները ծածկուած տեսնելով յաչս փոխառու հասարակութեան: Սակայն այս վերջնոյ գոհացումը պարտի ձեռնհաս իշխանութեանց ուշը գրաւել երկրագործ գաւառին մէջ Երկրագործական Պանքայի մը գոյութեան և նորա փոխառութեան պայմաններու գիտակցութիւնը հաւասարապէս տարածելուն օգտակարութեանը վրայ: Առ այդ, կայսերական կառավարութիւնը հարկ եղածը տնօրինած է արդէն, բայց դժբաղդաբար այդ մասին մեր կողմանէ բան մը եղած չէ տակաւին: Մեր գաւառաբնակ ազգայինք որք շատ պարագայներու մէջ մինչեւ իսկ իրենց մայրենի լեզուին ընթերցանութեանը անգամ անվարժ են, անշուշտ չ՚են կարող օգտուիլ Երկրագործական Դրամատան թրքատառ և թրքալեզու կանոնագրէ հրատարակութենէն, կանոնագիր մը որ այլ ուսանք յաճախակի բարեփոխութեանց կ՚ենթարկի: Այդ կարգի օգտակար բարեփոխութեանց մի Նորոգ օրինակը յիշեմք աստ անմիջապէս, խոստանալով ուրիշ առթիւ բացատրել այն միջոցներն զորս պարտիմք ձեռք առնուլ պաշտօնական օգտակար հրատարակութիւններ մեր հասարակութեան իւրաքանչիւր խաւերու մէջ տարածելու համար:

Երկրագործական Դրամատան Գասթամոնիի մասնաճիւղի տնօրէնութիւնը բաւական ժամանակէ ի վեր կ՚ուզէր ուսումնասիրել երեւոյթ մը որ տարօրինակ կը թուէր իրեն: Արդարեւ, խել մը երկրագործներ որոց պարկեշտութեան և բարոյականութեան վրայ չէր կարելի երբեք կասկածիլ, գոհ կը լինէին դրամատան կանոնագրին 31րդ յօդուածին խիստ տրամադրութեանց որոց համեմատ տնօրէնութիւնք իրաւունք ունին վաճառել յօգուտ դրամատան այն ամեն կալուածները որք աւանդ դրուած լինելով՝ փոխառու աւանդատարց ի լրումն օրինական պայմանաժամի անվճար թողած պարտքերու անմիջական հատուցման երաշխաւորութեանը կը ծառայեն: Այդ ուսումնասիրութեամբ հաստատուեցաւ թէ պաճառն է որ ահագին կորուստներ յառաջ բերելով ի գաւառս, երկրագործ ժողովուրդը կ՚արգելու կատարեալ ճըշգրտութեամբ որոշեալ պայմանաժմին վճարել իւր պարտքը Երկրագործական Դրամատան: Եւ քանի որ հողագործը կը սիրէ իւր հողը կեանքէն որոյ մէն մի հիւլէն իւր և իւր Նախահարցը ճակատին քրտինքովը ոռոգուած է, կը վաճառէ ամեն ինչ, արջառ, երկրագործական գործիք և մինչեւ իսկ սերմանելու յատկացեալ հունտերն որպէսզի այդ վաճառման արդիւնքով վճարէ զիւր պարտք առ դրամատուն և ազատէ այսպիսով իւր դաշտն ու գետինն: Վաշխառուն որ ինքը անշարժ ստացուածոց կարեւորութիւն չի տար — երկրագործին, իւր և մինչեւ իսկ թոռներուն բաղձանքները և աշխատութիւնը թէեւ շարժուն բայց ոչ նուազ թանկագին ստացուածք մը լինելով յ՚ապահովութիւն իւր փոխառութեան — կը վճարէ, շատ պարագաներու մէջ Երկրագործական Դրամատան անվճար մնացած պահանջքը և այսպիսով իւր անխիղճ ճանկաց մէջ կը ձգէ միւս անգամ դժբաղդ փոխառուները: Իրաց այս վիճակը բոլորովին հակառակ լինելով Երկրագործական դրամատան հաստատութեան Նպատակին, վերոյիշեալ դրամատան Գասթամոնիի մասնաճիւղին տնօրէնութիւնը խնդրած է ընդհանուր տնօրէնութենէն որպէս զի պաճառական եւս նկատուի իբր մին այն պատասխանատուները որոց պատճառաւ, ըստ տրամադրութեան 32րդ յօդուածի տիրող կանոնագրին, պարտի թոյլատրել դրամատան պահանջից գանձման յետաձգումն, ի նըպաստ դժբաղդ պարտատէրոյ: Ընդհանուր տնօրէնութիւնը ընդունելով սկզբամբ այդ առաջարկութեան արդարութիւնը, նկատած է սակայն թէ պաճառաւոր ամենադժբաղդ պարագաներու մէջ իսկ չէ կարող հունձքը բոլորովին վասնդել և թէ այդ առթիւ Երկրագործական Դրամատան պահանջից համագումարին գանձումը յետաձգելով, պաղպայ փոխառուք չեն կարող ըստ բաւականին օգտուիլ այդ հաստատութենէն: Ուստի որոշուած է այժմ պաճառաւոր մնացող պարտատեարցն ի լրումն պայմանաժամին գանձել միայն մէկ չորրորդը իւրեանց պարտուց ինչպէս Նաեւ բովանդակ պարտուց տոկոսը. Գալով մնացորդ երեք չորրորդ մասին, առ Նորոգ մուրհակաւ մը պիտի հաստատուի և պիտի վճարուի մէկ կամ երկու տարուան պայմանաժամի մէջ, ըստ կամաց պարտատէր անձանց:

Պաճառաւոր վերաբերեալ այս խընդիր մեզ կը յիշեցնէ մի հրատարակութիւն զոր կայսերական կառավարութիւնը բարեհաճեցաւ ընել գրեթէ երկու ամիս յառաջ երկրագործ ժողովրդեան տեղեկացնելու համար այն գիտական և այլ միջոցները որոց պարտ էին զիմել կենդանեաց սպառնացող համաճարակ հիւանդութեանց գործած վնասները չափաւորելու համար: Այդ հրատարակութեամբ մի առ մի ցոյց կը տրուէր այդ զանազան ախտերու յատկանիշն եղող երեւոյթք և յարմարագոյն դարմանք: Վերոյիշեալ տարափոխիկ հիւանդութեանց ծաւալումը արգիլելու նպատակաւ, խնդրոյ նիւթ եղող հրատարակութիւնը կը պարունակէ նաեւ խել մը զգուշական միջոցներու վերաբերեալ հրահանգներ որոց չանսալով երկրագործք խիստ պատժոյ կրնան ենթարկուիլ: Ուրեմն, այդ կացութեան մէջ, Նուիրական պարտականութիւն մ՚է մեզ համար աջակցել կայսերական կառավարութեան հանրօգուտ ջանից՝ մեր ազգակցաց հասկանալի լեզուի մը վերածելով այն պաշտօնական հրատարակութիւնք որոց լեզուն և հետեւաբար գոյնի նպատակը անծանօթ է մեր երկրագործաց մեծամասնութեան: Այս խնդիրն եւս պաշտօնական օգտակար հրատարակութեանց ի հայ թարգմանութեան ձեռնարկութեամբ միայն կարելի լինելով լուծել, պիտի ջանանք սերտել մեր յառաջիկայ տեսութեանց միոյն մէջ:

* * *

Ինչպէս որ Նախընթաց օրուան Արեւելքի մէջ տեսնուած է, Սօսիէթէ Ժէնէրալ դրամատունը որ բաւական երկար եւ փայլուն կեանք մը ունեցած է մայրաքաղաքիս սեղանաւորական հրապարակին վրայ, այս անգամ զոհ կերթայ այն համաճարակ հիւանդութեան որոյ ենթակայ եղած են այս վերջին ժամանակներս մանաւանդ Փարիզեան շատ մը դրամատուններ և որ կը կոչուի [illegible]: Միայն պարտիմք խոստովանիլ թէ Սօսիէթէ Ժէնէրալ ապրելու մի անյաղթելի կամեցողութեամբ ոգեւորեալ՝ գոգցես ըստ հաճոյս կ՚երկարէ իւր օրհասականը նման այն ոգեվարին որ սիրեցեալ բացակայի մը գալուստին կը սպասէ աչերը փակելու համար: Սակայն օրհասական դրամատունը բան մը չէ կարող սպասել քանզի երեք չորս տարուան փորձառութեամբ համոզուած է թէ իւր միակ սիրելին՝ [illegible] չի վերադառնալու պայմանաւ հրաժեշտ առած են իրեն, Օսմ. Կայս. Պանքայի նուիրելով իւր կամածին ժըպիտները, ժպիտք զորս Սօսիէթէ Ժէնէրալ վայրկեան մը յաջողած էր խլել իւր մրցակից հաստատութենէն, երիտասարդութեան գեղեցիկ օրերուն մէջ:

Եթէ ճակատագիրը անխուսափելի է, ինչո՞ւ ուրեմն Սօսիէթէ Ժէնէրալ կուշանայ մեռնիլ: Այս կուշանայ, քանզի այդ յապաղումը [illegible] է իւր բարեկամաց որք միանգամայն բժիշկի դեր ստանձնած են կատարել դատապարտեալ հիւանդին քով: Եթէ այս վերջնոյն ճշմարիտ շահերը ի նկատի առնուին, անշուշտ իւր օրհասականը երկարելու փորձ չի պիտի լինի այլեւս և քանի որ երկու նոր բժշկապետներ կը կոչուին յանձին Պ. Լաֆիւանիէի և Պ. Պարքէրի, ոգեվարին վիճակը խղճի միօք քննելու համար, շատ հաւանական է որ այս վերջինք չի անօրինելով հանդերձ խիստ միջոց մը, չի պիտի թողուն սակայն որ Սօսիէթէ Ժէնէրալ և սորա օրինաւոր ժառանգորդք պէս պէս նիւթական ու բարոյական չարչարանօք տուժեն սըրտաճմլիկ ճգնաժամի մը արհեստական երկարաձգումը:

Գալով վերոյիշեալ դրամատան պաշտօնէից կացութեան, կ՚երեւի թէ այդ մասին ըլլալիք կարգադրութեանց մասին կարծեաց համաձայնութիւն չէ գոյացած Սօսիէթէ Ժէնէրալի ամենակարեւոր բաժնետէր Գալլիա-հրէական տան մը տնօրէնութեան և Պօլսոյ երկրորդական բաժնետէրաց միջեւ: Մինչդեռ այս վերջինք մինչեւ երեք տարուան ամսաթոշակներու համագումարը ոչ թէ բոլոր պաշտօնէից այլ սոյն մէկ քանիին նուիրել կ՚առաջարկեն, փարիզեան տունը հազիւ երկու ամսուան ամսաթոշակի պարգեւ մը ընել կ՚առաջարկէ չնորհել դրամատան լուծմամբ արձակելի պաշտօնէից: Այս երկու առաջարկութեանց զանազանութիւնը որոյ պատճառները կան և պարտէին լինել, բնաւ մեզ չի զարմացներ, հակառակը մեզ ապշեցնելու հանգամանքն պիտի ունենար: Բայց ինչ որ ալ լինի, ընդունելով հանդերձ երկուստեք եղած չափազանցութիւնները, չեմք կարող չի համակրիլ արձակելի պաշտօնէից վիճակին:

* * *

Առեւտրական հրապարակին վրայ այս անգամ աւելի գործունէութիւն կը տիրէր քան թէ նախընթաց շաբթուան շրջանին մէջ: Արմտեաց գիները բաւական կարեւոր զեղչի մը ենթակայ եղան: 15000 քիլէ կարծըր ցորեն հասնելով ի քաղաքս 10000 քիլէի վաճառման մը տեղի տուին, Ռումէլիի և Խոտրինէի տեսակները օխան 40 փարայէն և Ռոտոսթօ Սամսոնիները քիլէն 20¼-21½ ղրուշէն: 20000 քիլէ կակուղ ցորեն գալով մեծաւ մասամբ ծախուեցաւ. նմանապէս Ֆիլիպէի տեսակները քիլէն 24-24½ դահեկանէն: Կիրքա և Աղիմա ցորեն բնաւ չեկաւ և պատրաստ մթերք ալ չի գտնուելով ո և է գործառնութիւն չեղաւ այդ տեսակ ապրանաց վրայ: Միւս կողմանէ ծախուեցաւ 400000 օխա եգիպտացորեն, օխան 22 փարայէն և 6000 քիլէ գարի, քիլէն 12¼-12½ ղրուշէն: Բնաւ գործառնութիւն չեղաւ հաճարի և վարսակի վրայ, որոց առաջինք 23-24 և երկրորդք 37-38 փարա կ՚արժեն: 1000 պարկ ալիւր ծախուեցաւ որովհետ այս շաբթու եկան 3000 պարկ Սամսոնի, 1000 պարկ Իբրայէլի և 500 պարկ Վառնայի ապրանք: Գիները բաւական իջան այս շաբթու:

Տեղի ունեցան նաեւ հետեւեալ վաճառումներ. 800 պարկ լուբիա, 95-100 ղրուշէն, 130 պարկ սիսեռ, օխան 45-52 փարայէն, 700 պարկ կնճիթ (սուսամ) տեղային սպառման համար, քաշը 101 փարայէն և արտածման համար 98 փարայէն միայն: Բակլայի, կանեփի, խաշխաշի, բամպակի հունտերու վրայ ո և է առեւտուր չեղաւ: Միայն ծախուեցան 1200 պարկ կըտաւհատ և 300 պարկ կորեկ, առաջինք օխան 50-50½ և երկրորդք քաշը 45-46 փարայէն:

Արտածութեան գլխաւոր ապրանաց գալով, գործերը թէեւ աննշան թիֆթիկի մասին, միշտ կարեւոր են կապերտի վրայ որք կը փնտռուին Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգաց կողմանէ: Վաճառեցան նաեւ 57 սնտուկ ափիոն, որոց 10ը Պալըքէսէր թէլ քէլ, օխան 101 դահեկանէն հին և 108 նոր ապրանաց համար, 7ը Հաճի-Բէյօյ, Եօզկատ, 99 ղրուշէն և 40ը Քէօթահիա, Գարահիսար, Թավշանլը, Նարլը խան, Միխալըճ, Աքշէհիր, 94-97 դահեկանէն: 80 պարկ Գայսէրիի ճէհրի ծախուեցաւ օխան 4¼-4½ դահեկանէն: Ծախուեցան նմանապէս 102 պարկ քիթրէ, որոց 43ը Գայսէր, սպիտակագոյն առաջին տեսակ, օխան 30-31 ղրուշէն, 8ը Սըվազ, սպիտակ 23էն, 39ը Նիկտէ, նմանապէս սպիտակ 20½-24¼էն և 12ը ստորին ապրանք 3¾-4¼ ղրուշէն: Ծախուեցան 150,000 օխա բուրդ, քասապ-պաշը, զանազան տեսակներէ, օխան 5¼ ղրուշէն:

Խոզակի եւ մետաքսի հրապարակին վրայ անգործութիւնը կը տիրէ: Գալով ալքօօլի, 45 տակառ Նէժման բաշխ ալքօօլ ծախուեցան 27 օխան օսմանեան մէկ ոսկիէն: Այս շաբթու բնաւ նոր ապրանք չի գալով՝ պատրաստ մթերք, որք 1600 տակառի ստուար քանակութեան կը հասնին, գրեթէ անփոփոխ մնացին:

Գաղթաբերքի վրայ, 700 պարկ խահուէ գալով 500 պարկ վաճառման մը տեղի տուին, 100 օխան 9.80—13 օսմանեան ոսկիէն: 3500 պարկ Թրիեսթէի շաքար, որք այս շաբթուան շրջանին մէջ հասան պատրաստ ապրանաց մի մասին հետ միանալով 4500 պարկի վաճառման մը առարկայ եղան, 122, 123 և 124 ղրուշէն, ըստ դրօշմի: Ռուսական շաքարէն 600 պարկ գալով ամբողջովին վաճառեցան 114 ղրուշէն:

Ռանկոնի բրինձ չի հասաւ այս շաբթու, վաճառումները, զորս կարելի կրնէին պատրաստ մթերք, 4000 պարկ եղան 124 դահեկան: Աննշան գործեր եղան ճաբոնական բրինձի վրայ այսինքն 10 պարկ 170-185 դահեկանէն:

Սովորական գործառնութիւնք տեղի կունենան միշտ ձուի վրայ որուն սնտուկը 64 ղրուշ կարժէ, Ֆալանիէի, տեսակը եւ Բէթրօլի վրայ որոյ ռուսական տեսակը 24 դահեկան արժողութիւն ունի:

* * *

ՊԷՅԼԷՐՊԷՅԻ ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ

Երկու երեք օրէ ի վեր տարօրինակ կերպիւ յարատեւող սաստկաշունչ ձմրան եւ ցրտոյն պատճառաւ ողորմելի աղքատաց քաշած նեղութիւնն ու տառապանք արժան էր արդարեւ որ ամեն զիւրազգաց սրտերու ուշադրութեան առարկայ լինէր ամեն տեղ. այս մասին Պէյլէրպէյի աղքատաց խնամակալութիւնն օրինակելի է և յաւէտ շնորհակալեաց արժանի, որ ինչպէս Նախընթաց յունվար և փետրվար ամսոց մէջ ի Պոլիս երկիցս սաստկացած ձեան փոթորիկներու և տիրող սաստիկ ձմրան առթիւ փութաց ըստ արժանւոյն մեղմացնել մասամբ իւր աղքատաց կարօտութիւնն ածուխի բաշխմամբ, նոյնպէս եւ Նախընթաց օր՝ երրորդ անգամ լինելով՝ Պէյլէրպէյէ, Եէնիմահալլէ և Քիրէճպուրնու Միացեալ Թաղից քառասունէ աւելի աղքատիկ հայ ընտանեաց որպէս եւ օտարազգի չքաւորաց ոմանց միանգամայն ածուխ բաշխեց այն մասնաւոր չուեմարանէն որ Թաղիս Պատ. Թաղ. խորհրդոյ և Նորա Ատենապետ Մեծ. Կարապետ էֆ. Եզնայեանի նախաձեռնութեամբն ու մարդասիրական աշխատութեամբ հաստատուած է ժամանակէ մ՚ի վեր, և ուր ամեն տարի քանի մը հազարաւոր օխա ածուխ կ՚ամբարուի ամառուընէ, աստ ամեն ամառ. բնակութիւն հաստատող ձեռնհաս ազգայնոց նըւիրատուութեանց արդեամբ, զոր ըստ իւրեանց առաքինասէր բարեպաշտութեան կը հանդանակէին Ազնուափայլ և գթասիրտ տիկնայք՝ Ա. Եսաեան և Տ. Յակոբեան՝ որոց երբեմն կը գործակցէր Նաեւ իւրով բարեսրտութեամբ հանրածանօթ ողբացեալ Ասպետուհին Տիկին Նեկտար Զօնէ, հեղինակն և յղացողն սոյն առաքինական բարի սովորութեան, որոյ յիշատակն օրհնութեամբ եղիցի:

Այս առթիւ չէ կարելի լռութեամբ անցնիլ նաեւ որ սոյն հանգանակութեան արդեամբ ամեն տարի արժանապէս կը մխիթարուին Պէյլէրպէյի և Եէնիմահալլէի ազգային վարժարանաց աղքատիկ մանկտին թուով 20 և երբեմն եւս աւելի, յորոց ցըլուս մէն մի ձեռք նորոգ հանդերձիւք զգեստաւորելով, որպէս եւ այս տարի եւս մերձակայ Զատկական տօնի առթիւ նոյն շնորհը պիտի վայելեն ըստ արժանւոյն:

Արդ, ներկայիւս կը փութամ թարգման հանդիսանալ՝ ըստ իւրեանց փափաքանաց՝ Թաղիս հայ ժողովրդեան և մասնաւորապէս հայ մանկտւոյն օրհներգու բըճիցն եւ խորին շնորհակալութեանց:

ՍԱՀԱԿ Ա. ԽԱՆՃԵԱՆ

1892 մարտ 10
Պէյլէրպէյի

ՆԻՔՕԼԱ ԱՆՏՐԻՕՄԷՆՕ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉ

Պօլիս Սուլթան Պայազիտ [illegible] 99

Պ. Նիքօլա Անտրիօմէնօ այս անգամ Եւրոպայէ բերել տուած է լուսանկարչութեան յատուկ բազմաթիւ նորահնար գործիներ թէ՛ մեծ և թէ՛ փոքր լուսանկարներու պատրաստութեան համար: Պ. Նիքօլա Անտրիօմէնօ ինքն անձամբ կը հանէ իրեն դիմող բազմաթիւ յաճախորդաց լուսանկարները: Իբրեւ ապացոյց իւր կատարեալ յաջողութեան և յաճախորդացը հարկ եղած ապահովութիւնը տալու համար կը ծանուցանէ որ եթէ լուսանկար մը առաջին անգամ չյաջողելով տիրոջը կողմէ մերժուի, պատրաստ է երկրորդ անգամ հանել զայն: Ո՛վ որ կը փափաքի թէ՛ աժան գնով, թէ՛ լաւ և թէ՛ բնականին նման լուսանկար մը ունենալ կրնայ առիթէն օգուտ քաղելով դիմել Պ. Նիքօլա Անտրիօմէնօի լուսանկարչատունն, ուր ամեն կերպիւ գոհ պիտի մնայ:

Ինչպէս որ յստակ և պայծառ օրերու մէջ, նոյնպէս ամպոտ և մառախլապատ օրերու մէջ եւս լուսանկարք ամենայն յաջողակութեամբ պիտի հանուին նոր գիւտերու շնորհիւ:

Զգուշացէ՛ք կարգ մը անձերէ, որք ինքզինքնին իբրեւ լուսանկարիչ կը ներկայացնեն: 24—90

Ա Լ'ԷԹՈՒԱԼ

Վաճառատուն Նորաձեւութեանց
398, Բերա, Մեծ-Փողոց, 398.

ՄԻԱԿ ԱՌԻԹ

Վաճառատունը պատիւ ունի ծանուցանել իր բազմաթիւ յաճախորդաց՝ կանանց համար ՃԵՐՄԱԿԵՂԻՆԱՑ բոլորովին նոր և անսահման մթերքի մը ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍՆ ու վաճառումն: Յիշեալ վաճառատունը, Պոլսոյ հրապարակին վրայ, աներկբայապէս միակն է որ ունի, ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ ՁԵՌՔՈՎ ԿԱՐՈՒԱԾ ՃԵՐՄԱԿԵՂԷՆ անուանեալ տեսակը՝ Գիներն յոյժ չափաւոր: 8—9

[illegible]

ԻԼԱՆ

308 սէնէսինտէ լուզումը օլան մըգտարլարը ալըմմագ իւզրէ սիեահ ֆրանսըզ տիպէթի պէհէր արշունը ճէտիտի 10 ղրշ. 25 փարա. տիկէր նէվ սիեահ տիպէթ պէհէր արշունը ճէտիտի 3 ղրշ. 35 փարա. պուկլան պէհէր արշունը ճէտիտի 17 ղրշ. 35 փարա. թիլէ պէհէր արշունը ճէտիտի 1 ղրշ. 28 փարա. Թէպրիլ պէհէր արշունը ճէտիտի 2 ղրշ. 18 փարա, խըբինաթօ պէհէր արշունը ճէտիտի 1 ղրշ. 39 փարա, սիւվարի թէրբօշլարը իչիւն աստրագան պէհէր արշունը ճէտիտի 26 ղրշ:

Նիզամիյէ էլպիսէ վէ սարրաճխանէ անպարլարը իչիւն միւպայեա օլունմագ իւզրէ մէվզուն միւնագասայէ գօնուլան պալատէ մուրագգամ 7 գալէմ էշեա ֆիյաթը մուրագգամլէրի իլէ թալիպլէրի էօնտէլէրինտէ օլուպ մարթը Րումինին 16ճը կիւնինէ գատար պէհէր կիւն միւնագասալարընը իճրասը իլէ մէզքիւր կիւնտէ գարարը գաթիյէսի միւրէճճէհինտէն իհալէսի իճրա վէ իբթէսի կիւնտէ %5 թէմինաթ իլէ թալիպ օլանլարըն մազամը վալայի Սէրասքէրի լէվազըմաթը ումումիյէ տաիրէսինէ միւրաճաաթ իյլէմէլէրի. Նօ. 12 1—3

Տէրսաատէթ վէ պիլատը սէլասէտէ քեաին էմաքինը ասքէրիյէ իչիւն վէ թամիրաթը իչիւն 308 սէնէի Րումիսինէ մախսուսլէն գրամ գրամ մէվգըի միւնագասայէ գօնուլան պիր սէնէլիք չալը վէ քեօմիւր քիրէճի էնվայինին մարթըն 25ճի չարշէնպէհ կիւնի գարարը գաթիյէսի վէ ֆէրտասը ճումաա կիւնի %5 թէմինաթլարըն գապուլը մուգարրէր օլտուղընտան թալիպ օլանլարըն ինշաաթը ասքէրիյէ տաիրէսինէ միւրաճաաթ իյլէմէլէրի. Նօ. 10 1—3

Ինշաաթը ասքէրիյէ իչիւն Մարմարա մէրմէրինտէն իպտալը մուպայէնէսի վէճհ իլէ լիւզում կեօրիւլէն մէրմէր տիրէքլէր իլէ անլէրէ մախսուս քիւրսի վէ պաշլըգ վէ մոչեպէր գօրգուլուգ վէ չիֆթ վէ քիրէչլիք թագըմլարընըն թաշը վէ իշլէնմէսի վէ եէրլէրինէ վազիյէսի մագթուէն թալիպինէ իհալէսի զըմնընտա միւնագասայա գօնուլարագ մարթըն 15ինճի բազար կիւնիւ գարարը գաթիյէսի վէ ֆէրտասը 100ւն 5 թէմինաթը կիւնիւ օլունաճագընտան, թալիպ օլանլարըն Ինշաաթը Ասքէրիյէ տաիրէսինէ միւրաճաաթ իյլէմէլէրի: Նօ. 9 3—3

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԵՒ ՄԵՐՔԸՆԹԱՅԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 10,439 944
ՀԱՍՈՅԹ 1890 ՏԱՐՒՈՅ 2,488,197

ՆՈՐԹՀԸՐՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3,975,500
ՀԱՍՈՅԹ 1890 ՏԱՐՒՈՅ 1,048,800

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ անհրաժեշտ Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի փոխադարձ ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած բազմաթիւ երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. Նաև եթէ ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի վնասուց համար մինչև ցարդ տուած վնասուն 20,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԻԹԱՅՄ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի, 500,000   ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 110,000

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Մէհմէտ Ալի փաշա խան գետնայարկ Թիւ 22 և 22 ^կը^ սենեակներն, առ **ԳԱՌՆԻԿ Ց. ՍԵՐՈԲԵԱՆ** Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց։

ԱՄԵՆԷՆ ՄԵԾ, ԱՄԵՆԷՆ ՀԻՆ, ԱՄԵՆԷՆ ՀԱՄԲԱՒԱՒՈՐ

ՀԱՆԴԵՐՁԵՂԻՆԱՑ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ՀԱՄԱՅՆ ՍԻՐԻ. ԹՈՒՐՔԻՈՅ, ԱՍԻԱԿԱՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ՖՐԱԹԷԼԼԻ ԿՈՒՏԷՆՊԵՐԿ

Առեւտրական Անուան Ներքեւ

Այս վաճառատունն կը յանձնարարուի հասարակութեան և ամեն մրցման կրնայ դիմադրել իր կերպասներուն ընտիր յատկութեամբը, պատրաստութեան տոկունութեամբը, ինչպէս նաև հանդերձին գեղեցիկ կտրուածքովը։

ԳԼԽԱՒՈՐ ՄԹԵՐԱՆՈՑՔ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ

Թիւնէլի քով Թիւ 2. եւ Քարաքէօյի Կամուրջին գլուխը Թիւ 28

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂՔ

Հալէպ
Քավալլա
Ռուսճուք
Զմիւռնիա
Վառնա
Պուրկաս
Փիլիպէ
Բուր-Սայիտ
Սելանիկ
Սամսոն
Մերսին
Քիոս
Թարսուս
Ատանա
Պէյրութ
Դամասկոս
Տրիպոլիս (Սուրիական)
Եաֆա
Աքքա
Աղեքսանտրիա
Գահիրէ եւն. եւն.

ԼԱՆՔԱՇԱՅՐ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ի ՄԱՆՉԷՍԹԸՐ
Հիմնեալ 1852ին

Դրամագլուխ Անգլ. Ոս.	3,000,000
90 դկ. 31ին աւանդ տրուած դմ.	1,658,078
1890 դեկ. 31ին պահեստ	1,255,838
Հասոյթ 1890 ին	826,091

Այս ընկերութիւնը ընդդէմ հրդեհի կ'ապահովէ ամէն տեսակ շէնք, կահ, ապրանք, ի Պոլիս և ի շրջակայս, ինչպէս և Նաւահանգստին մէջ։ Վնասի առեն արագ և խղճամիտ վճարում։ Տեղեկութեանց համար դիմել առ գործակալութիւնն ընկերութեան, 1 և 2 իզզէթ փաշա խան, Ղալաթիա։

Գործակալ ՌԻՉԱՐՏ Մ. ՊՈՆՏ

Ներկայացուցիչ
ՊՈՆՏ, ՍԷԼԼԸՐ ԵՒ ԸՆԿ.

SANTAL DE MIDY

ԴԵՂԱԳՈՐԾ Ի ՓԱՐԻԶ

Պէտք չի թողուր Քոպայի, Քիւպէպի, կազդուրիչ հեղուկներու։ Կը բժշկէ 48 ժամուան մէջ տարափոխիկ հիւանդութիւնները. — մէն մի դեղահատ կը կրէ սոյն անունը սեւ տառերով։ MIDY

Բարիզ, 8, Վիվիէն փողոց, 8։

ԴԵՂ ՋԵՐՄԻ ԵՒ ՏԵՆԴԻՑ

Տօքթօր Ալժէրի ջերմային հիւանդութեան, այս դեղն՝ որ անխառն բաղադրութիւն մի է զուտ բուսեղինաց, է դառնահամ և ազդու կազդուրիչ ամեն տեսակ ֆիզիքական խանգարմանց, որ յառաջ կուգան ճախճախուտ վայրերու ջերմոտ կլիմային վատ ու ապականեալ օդերէն, որուն օգտակարութիւնն և ապաքինիչ ազդու յատկութիւնն երաշխաւորեալ է Նորա անհամար արդեանցը ազդու գի տուած ամեն։ Այս ֆիզիքական խանգարումներն յառաջ կուգան օդին մէջ լողացող թունաւոր ան վեր մարկելի նիւթոց միջոցաւ, որք թոքերէն անցնելով կը մտնեն արեան մէջ, կը խանգարեն լեարդն, և յառաջ կը բերեն տեսակ տեսակ ջերմեր և տենդեր, և արեան թունաւորումն. որոց ազ անուններն են. ջերմն և տարբուռ, թափուն ջերմ, պարբերական ջերմն, ընդհատեալ ջերմն մաղձային տենդ և հրատապ տենդեր։

Թունաւորեալ օդերէ պատճառեալ հիւանդութիւնք կը պատահին այն տեղեր ուր մթնոլորտն ապականեալ և թունաւորեալ է ճահիճներէ կամ ճախճախուտ վայրերէ բուրեալ մահահոտ նիւթերով, կամ բաց աղբանոցներէ և ականներու ծակտիներէն ելած թունաւոր կազերով, զորս մարդիկ կը ծծեն շնչառութեամբ։

Ալժէրի ջերմի ու տենդից դեղը կը ջնջէ այս թունաւոր նիւթոց կամ կազերու ազդեցութիւնն և զանոնք կը վանէ զայն մարմնոյն մէջէն, որոյ գործածութիւնն ստուգապէս անվտանգ և անվնաս է և օգտակար ազդու, միայն թէ տրուած հրահանգին համեմատ գործածուի։ Կը ծախուի Մինասեան և ընկերաց Ամերիկեան վաճառատան մէջ ի Ղալաթիա Կ. Պոլսոյ։ 22

SIROP DE QUINQUINA

FERRUGINEUX

de GRIMAULT et Cie

Pharmaciens à Paris

Բօրկա էճզանէլերինտեն կրիմօլ կէ պու մուսթահզարին չէփէրի կէ զընադըննալը շուրուպու.

Տիմաղը խօշ կէլէն իչպու պէրրագ շուրուպտա, էնսանը գուվվէթ վիրէն զընադընտան մատտա, դանըն ալաշ լըղը անտարըննըն օլան չէլիք տախի վար տըր։ Բարիզին էն մէշհուր հէքիմլերի, բէնզիմիտէին տէֆ իթմէք, վէ կէնճ զըզլարըն միզաճլարըն աէրըկմէսինի գօլայլաթմագ, վէ գուվվէթսիզ տիւշմիւշ ատամլարա գուվվէթ վիրմէք իչին, մէզքիւր շուրուպու թաթլիմալ իտէրլէր։ Գանըն էքսէր տէֆա տիւշար օլտուղլարը գանսըզլըգ, վէ Լէօզօրէ Թապիր օլունան գանըն մախսուս խաստալըգտան նէշէթ իտէն, վէ թէհամմիւլ օլունմազ տէրլէմէտէ օլան միտէ աղրըլարընը անինտէ տէֆ իթտիրմէք կիպի, գանըն ատէթինի նիզամըննտա տէվամ իթտիրիր վէ գօլայլաթըրըր։ Բէնզիտ, լիմֆալը, վէ սըրաճալը չօճուգլարա տախի հէքիմլէր պու շուրուպու վիրիրլէր, վէհեասըլ իչպու շուրուպ, իշտահը աչար, հէմէն գօլայ հազմ իթտիրիր, վէ չալըշմատան վէ եա ուզուն միտտէթ տէվամ իտէն խաստալըգ սէպէպինտէն գանըլարը ազալմըշ օլան պիչարէ մէ քէսանէ Ֆայիտէլի տիր։ Պունու գուլլանան չօգ սի րմէկիպ մուհասսէնաթընը կէօրիւր.

ԿՐԻՄՕԼ ՎԷ ԳՈՒՄԲԱՆԵԱՍԸՆԵՆ
ՁԷԼԻՔԼԻ ՎԷ ԳԸՆԱԳԸՆԱԼԸ
ՄԱԼԱԿԱ ՇԱՐԱՊԸ

Իշպու մուալլէճէտէ պուլունան շարապը, տօղրուտան տօղրու Մալակատան սաթըն ալընըրզ տըր. Ֆայրիգամըզ, էն ալը օն սէնէլիքտէն աշաղը շարապ խաթըմալ իթմէզ։ Իշպու շարապ, ատամը գուվվէթ վէրիր, հէմէն հազմ իթտիրիր, վէ միտէյէ Ֆայտալը տըր։ Տիմաղա բէք խօշ կէլիր, «Քինքինա ժօն րօաեալ» Թապիր օլունան զընադընտա մախսուս աճըլըղը վար տըր։ Աճըլըղը ազ վէ աճըլըղը օլմաեան զընադընալը շարապլարըն խաթըմալ օլունմասընը Թավսիէ իտէրիզ։ Սաթըլըր պէօյլէ էճզախանէլէրտէ։

Բարիզտէ վիվիէն սօգաղընտա 8 նումէրօլու վէ սայիր մէշհուր էճզահանէլէրտէ պուլունուր. C

Արտօնատէր Ս ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ

ՓԱՆԷԼԱՅԻ ՀԻՒՍԱՐԱՆ ԵՒ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՍԼԱՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ

Ի Մահմուտ փաշա, Քիւրքի խան, Թիւ 26 եւ 15, եւ Պահճէ Գաբու, Մաքսատան կարգ, Թիւ 44 Թօհաֆճըեէի վաճառատունը.

ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ ԵՒ ԵՂԲ. Կ. ՊՈԼԻՍ ՔԻՒՐՔՃԻ ԽԱՆ ԹԻՒ 26

Թէ՛ մեծ և թէ՛ փոքր քանակութեամբ՝ արանց, կանանց և տղայոց համար՝ անխառն բրդէ, մանածէ, եւայլն. ուզուած թանձրութեամբ և ուզուած չափով յանձնարարութիւնք կ'ընդունուին ու պատրաստ կը ծախուին ֆանէլա շապիկներ, վարտիքներ, միսոցուներ, եւայլն։ Մեր ապրանքները կը մրցին եւրոպականներուն հետ թէ՛ աժանութեամբ, թէ՛ դիմացկունութեամբ և թէ՛ իրենց նուրբ ճաշակով։ Ցաճախորդք ամէն կերպիւ գոհ պիտի մնան։

ELIXIR DIGESTIF DE PEPSINE

de GRIMAULT et Cie Pharmaciens à Paris

ԲԱՐԻՍՏԷ ՄՈՒԳԻՄ ԷՃԶԱՃԸ ԿՐԻՄՕԼ ՎԷ ԳՈՒՄԲԱՆԵԱՍԸՆԸՆ Թէրթիպ իթմիշ օլտուղու ԷԼԻՔՍԻՐ ՏԻԺԷՍԹԻՖ ՏԸ ԲԷՓՍԻՆ նամ մինտիրիճի վէ խասսա հազմ իթտիրիճի մուալիճէսի։

Միտէ խասթալըգլարընը էքսէրիսի, միտէտէ, թաամը հազմ իթտիրմէքլիկէ քիֆայէթ իտէճէք գատար հազմը տայիր սու պուլունմամասընտան նէշէթ իտէր։ Գօհօն մուտէսսիսինին սուճու իլէ թէրթիպ իտիլմիշ օլան Կրիմօլ վէ Գումբանեասընըն, Բէփսին նամ մուալիճէսինին շու խասսաեսի վար տըր քի, էնսանըն միտէսինտէ հէմէն հազմ իթտիրէն սու եէրինի թութար։ Իշթէ պու սու օ սու տուր քի, ասիտ լաքթիք իլէ միրլէշէրէք էնսանըն միտէսինէ կիրէն հայվան էթինի սուեա թահվիլ իտէր, վէ պատէհօա էպըսիթ սու տա գանը լօսըր։

Նէֆիս վէ գուվվէթ վիրիճի շարապլարըն բուհուն (ալքօօլ) Բէփսինի հէր կէօնա էճզանէ ... ... Բէփսինի ... ... ։

Կրիմօլ վէ Գումբանեասընըն էլիքսիր տը Բէփսինի, տիմաղա խօշ կէլիր, վէ աթիտէ մինտիրճէ խասթալըգլարը տէֆ իտէր, վէ եա՛խոս էօնիւմէ ալըր, եանի,

Եէմէքի իյի սինտիրմէմէքլիկ,	վէ գուսմա վէ ամէլ,
վէ պուլանթը վէ միտէ էքշիլմէսի,	վէ պօղազ աղրըսը,
վէ միտէ իսթիմէթի վէ սըզըսը,	վէ պօղազ շիշմէսի,
վէ չէքիտէ միտէ աղրըսը,	վէ գարա ճիկէր խասթալըգլարը։

Մէզքիւր մուալիճէ, համիլէ գատընլարըն խըթիֆրա իթմէլէրինին էօնիւնէ ալըրը կիպի, կէրէք իխթիեարլարա կէ կէրէք խասթալըգտան չըգան ատամլարա տախի գուվվէթ վէրիր։ C

ԵՌԱՑԵԱԼ ԱՆԹԻԲԻՌԻՆ

ԼԸ ԲԷՏՐԻԷԼԻ

ԸՆԴԴԷՄ ԳԼԽՈՅ ՑԱՒԵՐՈՒ, ԾՈՎԷ ԲՌՆՈՒԵԼՈՒ
ՓԵՐԱԶԱՆՑ ԴԱՐՄԱՆ ԷՆՖԼՈՒԷՆՑԱՅԻ ԵՒ ՏԱՆԿԻ

Ասիտ Գաւապոնիքը կը փարատէ դեղին գործածութեան յառաջ բերած խիթերն և սրտի խառնուքը.

ԼԸ ՊԷՏՐԻԷԼ ԵՒ ԸՆԿ. Ի Բարիզ, եւ դեղատանց մէջ.

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՔԵԱՆ
Ն. ՊԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Մարսէյլէ և Պոնաէ միջեւ կանոնաւորապէս նաւող

Սամսոն, Տրապիզոն և Պաթում երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Աւզինէ որ մարտ 30ին Մարսիլիայէն և ապրիլ 6ին Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Անտոլի որ պիտի մեկնի ապրիլ 5ին։

Բարիզ-Լիոն-Մարսիլիոյ երկաթուղեաց ուղեւորութիւնն ի միասին առնլով,

Ա. կարգ 250 Փրանք
Բ. » 178 »

Ուղղակի և աւելի տեղեկութեան
Նաւուղիքի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն
ԹԻՄՈԹԷ ԸՐՊՈՒԼ
Մումհանէ Սիթէ Ֆրանսէզ

5

COMP RUSSE

DE NAVIGATION A VAPEUR ET DE COMMERCE

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ
ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբթուան երթեւեկութիւնք

Բշ. 16 28 Օտեսայի սուրհանդակ, ժամ 2ին յետ միջօրէի։
Գշ. 17|29 Աղեքսանդրիոյ ուղղակի սուրհանդակ, ժամ 5ին յետ միջօրէի. Պիրէոսի ճամբով
Գշ. 18|30 Սեվաստոպոլի սուրհանդակ, առաւօտեան ժամ 10ին։
Դշ. 18|30 Սուրհանդակ դէպի Փոքր Ասիոյ Նաւահանգիստները մինչեւ Պաթում, առաւօտեան ժամը 11ին։
Եշ. 19|31 Օտեսայի սուրհանդակ, ժամ 2ին յետ միջօրէի։

Ազդ —Մարտ 18|30, երեքշաբթի օրը կ պուլեն դէպի Սուրիոյ Նաւահանգիստները մեկնող սուրհանդակը Զմիւռնիոյ մէջ պիտի հանգչին Թրիպոլի, Պէյրութ, Եաֆա, և Բօր-Սայիտ գացող շոգենաւուն. 10

ԴԱՐՈՒՍ ՄԵԾ ԳԻՒՏԸ

ԷԼԻՔՍԻՐ ԿՈՏԻՆՕ արագապէս կը բուժէ երիկամանց, Ստամոքի հիւանդութիւնները, Ինֆլուէնցան, Անարիւնները, ծիւրեալները, և այլն. կ'երիտասարդացնէ և կեանքը կ'երկարէ. Իսկապէս վերանորոգիչ տարր մըն է. արտակարգ զօրութեամբ և աննման տոկունութեամբ նոր արիւն մը կուտայ. Վաւերական հիւթ մը չպարունակելով, ամեն տարիքի մէջ կրնայ գործածուիլ, առանց ոեւէ վտանգի.

Շիշը 20 Փրանք. ի Փարիզ, Սէն Լազար փողոց, Թիւ 7, վարչութեան կեդրոնատեղիէն խնդրել Տքթ. Ժիւլ Լաֆաժի տետրակը. պատկառոր Փարիզի բժշկական Համալսարանէն. այդ տետրակը պիտի ղրկուի ձրիապէս և առանց ճամբու ծախքի.

Ի Կ. Պոլիս կը վաճառուի Քանզէօզ Բրէթօնեան դեղարանը.

ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՔԵՆԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆՑ ԵՒ ՁՈՒԼԱՐԱՆ

ՆԱԽԿԻՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ՍԷՔ ԵՂԲԱՐՑ, ՏԱՐՄՇԹ Տ

ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆՔ
ԽՂԱՂԱՑՔՆԵՐՍԻ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆ
Կը հաստատուին ցորեն և հանգային Նիւթեր աղալու յատուկ Ջաղացքներ, Բրինձ կեղեւելու գործիքներ.
Գարի փեճեկող և մաքրող աղօրիք.
Ակօսող մեքենայք
ՇՈԳԵՇԱՐԺ ՄԵՔԵՆԱՅՔ
Քլանով մը և բաղադրեալ դրութեան համեմատ յոյժ նուազ շոգի սպառելու երաշխաւորութեամբ։
Կիսաշոր մամուլք, արուեստական երկաթուղեք.
ՑՈՐԵՆԻ ՇՏԵՄԱՐԱՆՔ
ՋՐՀԱՆՔ

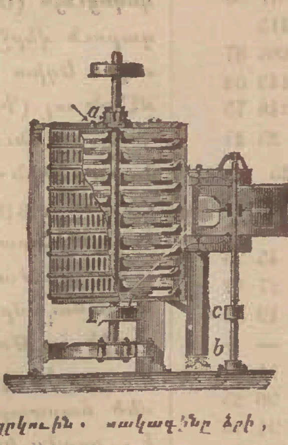

ՓՈՒԱՆՏՐԻՆՔ
Բոլոր գերմանական կամ ամերիկեան դրութեան (Սիւէր)։
ԱՂԻՒՍԱՐԱՆԻ ՁԵՏԵՂՄՈՒՆՔ
Աղիւսարանք կը հաստատուին
Նրբանահեւ փառոց համար երկաթեղէնք
Աղիւսարանի մեքենայք
Շոգենաւուներէն ապրանք պարպող վերամբարձ մեքենայք
Շարժուն վերամբարձք, փոխադրիչ մեքենայք.
ՊՏՈՒՏԱԿԱՁԵՒՔ ԵՒ ՋՐԱԲԱՇԽԱԿԱՆ ԱՆԻՒՔ
Ջրաբաշխական վերամբարձք, Ջրաբաշխական շարժիչ մեքենայք։

Աշխարհի ամեն երկրաց մէջ կը ղրկուին. սակագինը ձրի, պայմաններն յոյժ գոհացուցիչ են վճարման ընք գիւրին։

Ընդհ. Ներկայացուցիչ Ժ. ՍԲՐԻՆԿՍՀԱԼԶ, Կ. Պոլիս, Կալաթա, Սելանիկ խան, 29.

ՇԻՐՔԻԹԻ ԽԱՅՐԻՅԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ   6

1892 ՄԱՐՏ 4 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՄԻՆՉԵՒ ԱՊՐԻԼ 20

Վոսփորէն Էջնող շոգենաւեր

0չ 50	Պէյքօզ. Արնաւ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք.
12 35	Ենիմ. Մէզ. Պէօյիւք. Թար. Ենիք. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
12 30	Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ.
12 50	Պէյգօզ Բաչայ. Զուպգ. Գանլճ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ.
1 40	Պէյգօզ Բաչայ. Ենիք. Գանլըճ. Միրկ. Ռ. Ա. Հիսար Գանտիլ. Արնավտ. Չէնկլք. Պէյլը. Օրթք. Գզկնճ. Իսկիւտար Պէշիք. Գապաթաշ
1 40	Ենիմ. Մէսար. Պէօյք. Թարապ. Ենիք. Իսթէն. Միրկն. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրչ. Օրթք. Պէշիքթաշ.
2 50	Ռ Ա. Գավ. Մէզարպ Պէօյ. Թարպ. Պէյգօզ Բաչայ. Զուպգ. Գանլճա Ա. Հիս. Գանտլ. Վանիք. Չէն. Պէյլէր. Գուզկ. Իսկտ.
3 5	Ենիմ. Մէզպ. Պէօյիւք. Թարպ. Ենիք. Իսթէն. Միրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար. Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
4 30	Ենիմ. Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարպ. Ենիք. Իսթէնիա Միրկէօն Պօյաճք. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրչ, Օրթաք Պէշիքթաշ
4 35	Ենիմ. Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարպ. Պէյգօզ Բաչայ. Զուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտիլ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլէր Գուզկ. Պէշիկթաշ
6 —	Ենիմ. Մէզար. Պէօյիւք. Թարապ. Ենիք. Միրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրչ. Օրթաք. Պէշիք.
7 —	Միրկն. Ռ. Ա. Հիսար Գանտ. Արնվտ. Չնկլ. Պէյլպէյ. Օրթք. Գզկնճ. Պէշիք. Իսկ.
7 —	Ենիմ. Մէզարպ, Պէօյիւք. Թարապ. Պէյգ. Բաչայ. Ենիք. Միրկ. Գանլըճ. Ռ. Ա. Հիսար Գանտիլ. Արնավ. Չէնկէլ. Պէյլ. Օրթաք. Գուզկ. Պէշիք. Իսկ.
7 45	Ա. Ռ. Գավ. Ենիմ. Մէզպ. Պէյիւք. Թարպ. Ենիք. Միրկէօն Ռ. Հիսար Պէպէք. Արնվ. Օրթաք. Պէշիկ.
8 45	Մէզարպ. Պէօյիւքտէրէ Թարապիա Պէյգօզ Բաչայ. Զուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իսկ.
9 —	Պէօյիւքտ. Թարպ. Ենիք. Իսթէնիա Պօյաճ. Ռ. Հիսար. Արնավուտքէօյ Օրթաք Պէշիկ.
10 —	Ենիմ. Մէսարպ. Պէօյիւք. Թարպ. Ենիք. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրչ. Օրթ. Պէշիք.

Կամուրջէն Ելնող շոգենաւեր

2 30	Պէշիք. Օ Թաք. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկն. Ենիք. Թարպ. Պէօյք. Մէսարպ. Ենիմ.
3 20	Իսկ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար. Գանլըճա. Զուպգ. Բաչաքահճէ Պէյգօզ Թարպ. Պէօյք. Մէզպ. Ենիմ.
3 35	Գապաթ. Իսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլ Չէնկէլք. Արնավ. Գանտ. Ա. և Ռ. Հիսար Գանլըճ. Միրկ. Ենիք. Բաչայ. Պէյգ. Թարպ. Պէօյիւքտ. Մէզարպ. Ենիմ.
4 15	Պէշիկ. Օրթաք. Գուրչ. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար. Պօյաճք. Իսթէնեա. Ենիք. Թարպ. Պէօյիւք. Մէզարպ. Ենիմ.
5 15	Իսկ. Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Ենիք. Թարպ. Պէօյիւք. Մէզպ. Ենիմ. Ռ. Ա. Գավաք
5 20	Իսկ. Պէշիք Գզկնճ. Օրթաք. Պէյլէրպէյ Չէնկլք. Արնվտ. Գանտլ. Ա. Ռ. Հիսար Գանլըճ. Միրկէօն
6 —	Գապաթ. Իսկ. Պէշիք. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք Ա. Ռ. Հիսար Միրկ. Ենիք. Պէյգօզ Թարպ. Պէօյք. Մէզարպ.
—	Պէշիք. Իսկ. Գուզկունճ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Արնավ. Գանտ. Ռ. Հիսար Պօյաճ Գանլըճա Ենիք. Թարպ. Պէօյիւք.
8 30	Պէշիքթաշ Օրթ. Արնվուտ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Ենիք. Թարպ. Պէօյք. Մէզպ. Ենիմ.
9 20	Պէշիկ. Օրթաք. Գուրչ. Արնավ. Ռ. Հիսար Պօյաճ. Ենիք. Պէյգօզ. Թարպ. Պէօյիւք. Մէզարպ. Ենիմ.
10 15	Գապ. Պէշիք. Իսկ. Գուզկ. Պէյլ Չէնկէլք. Գուրուչ. Արնավ. Գանտլ. Ա. Ռ. Հիսար Գանլըճ. Միրկ. Ենիք. Բաչայ. Պէյգօզ
10 5	Գապ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճա Բաչպ. Պէյգօզ Մէզ. Ռ. և Ա. Գավաք.
10 20	Պէշիքթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Պօյաճ. Միրկէօն Իսթէնիա Ենիք. Թարպ. Պէօյք Մէզարպ. Ենիմ.
11 10	Իսկ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկ. Վան. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Զուպ. Բաչպ. Պէյգ..
11 20	Պէշիքթ. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Ենիք. Թարպ. Պէօյք. Ենիմ.
11 30	Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլէր. Չէնկ. Վանիք.
12 —	Պէշիք. Օրթաք. Գուրչ. Արնավ. Պէպէք.

ԼՈՒՆԻՕՆ L'UNION

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ

Հաստատեալ ի Փարիզ, Իւր կեդրոնավայրն, Պանք փողոց, 15

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ

ՀԻՄՆԵԱԼ 1828ԻՆ

Դրամագլուխը	Փր. 10,000,000
Պահեստի դրամ	» 6,700,000
Գանձելի ապահովագին (Բոնէ)	» 63,770,000
1890ի հասոյթք	» 15,000,000
Հրդեհի վնասուց վճարուած	» 160,570,000

Պ. Պ.
Ա. Տ'ԷՅՇԹԱԼ, Օ-րքին երեսփոխան, Նախկին վարիչ Ֆրանսական Պանքայի, Նախագահ Ֆրանսայի Հարաւային երկաթուղեաց ընկերութեան, ՆԱԽԱԳԱՀ
Ս. ՄԱԼԷ, Մալէ եղբարց Դրամատունէն, Նախագահ «Բարի-Լիոն-Մէտիթէրրանէ» եր կաթուղեաց ընկերութեան, Նախագահ Օսմ. Կայս. Պանքայի, ՓՈԽ-ՆԱԽԱԳԱՀ ԻՒՆԻՕՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ.
Թ. ՕՏԷՌ, Նախկին դրամատէր, Նախագահ Վիէյլ Մօնթանեի և էբինայի ածխահանաց ընկերութեան.
Ս. ՀԻՒՐՍԷԼ, Նախագահ Մելիւզինէ Ծովային Ապահովագրական ընկերութեան.

ՀՐԴԵՀԻ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ) Պ. Պ. ՇԱՌԼԸ ՌՕՊԷՐ. Նախկին պետական խորհրդական, ՏՆՕՐԷՆ
Պառօն Ժ. ՍԸՌԻԶ, Նախկին ելմտական քննիչ, ՓՈԽ-ՏՆՕՐԷՆ

Պ. Պ.
Ս. ՃԷՅՄԸՆ, Հօթինկէր և Ընկ. դրամատերց տունէն.
Ֆ. ՄԻՇՕ, Նախկին Նախագահ Սէնի Առեւտրական Դատարանին, վարիչ Ֆրանսական Պանքայի, վարիչ Ֆռանսայի Հիւսիսային երկաթուղւոյն.
Հ. ՄԻՐԱՊՕ, Միրապօ Բաքար, Բիւրաքի և Ընկ. դրամատերց տունէն.
Ա. ԹԻՒՐՆԷՅԸՆ, Լանտի երկաթուղեաց Ընկերութեան վարիչ.
Ա. ՎԷՐՆ, Վէռն և Ընկ. դրամատերց տունէն, վարիչ Ֆրանսական պանքայի, տեսուչ Ֆռանսայի Հիւսիսային երկաթուղեաց ընկերութեան, վարիչ Օսմ. պանքային.

ԿԵՆԱՑ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ) Պ. Պ. ԱԼՊԷՐ ՖՈՌ, Տնօրէն
ԷՕԺԷՆ ԼԸ ՍԷՆ, Փոխ-Տնօրէն

ԿԵՆԱՑ ՃԻՒՂ

ՀԻՄՆԵԱԼ 1829ԻՆ

Դրամագլուխը	Փր. 10,000,000
Պահեստի դրամ.	» 93,8
Կենաց համար վճարուած	» 59,000,000
Ապահովագրեալ գումարը	» 243,580,000

Ընկերութեան դրամատեարք ի Կ. Պոլիս. ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

Մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել առ Մասնաւոր Տնօրէնն Կ. Պոլսոյ, **ՍԻՄՈՆ ՔԱՅՍԷՐԼԵԱՆ**, Կալաթա, Մահմուտիէ փողոց, Քամանտօ Պանգայի դիմաց, Երամեան խան, Թիւ 2